

شورا

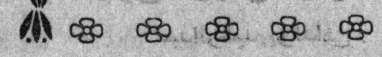
№ ۸ عدد ۸ * سنه ۱۹۱۱

محرری: رضا الدین بہ نحر الدین
ناشر لری: محمد ساکر و محمد زاگر ایضاً

مندرجہ سی :

- ابوبکر رضی اللہ عنہ . رسول اکرمین مرآت برنجی خلیفہ در . شرعی بر مسئلہ ، ف . ش . سورگون .
- سوتدہ گی میقروبلر و آنلرنک صاولقغہ فائدہ سی . میچنیکوف مقالہ سی . مترجم ع . م .
- انسانلرغہ اٹکوب خد - مت ایتوجیلر کیملردر؟ عالم جان الادریسی .
- هر کیمنک آنا تلی اوزینہ قیمتلی . احمد .
- باقتیریہ ہم الارنک ضرر لری . ف . احمدوف .
- بن تاتارمز . عالمجان ابراہیموف .
- بن تورکوز . تورک اوغلو .
- فائدہ لی قوشار . روسچہ دن مترجم : ع . ک .
- تربیہ و تعلیم . « ابتدائی مکتبلرہ دین درس لری حقیقہ اضاح » معلم حسن علی . « بالارنک سلامتکارن صافلاو » معلم : فیض الباری ظریفی . « مکتبہ دہ تربیہ بدینہ ایلاہ تربیہ روحیہ » معلم : رضوان ابراہیموف .
- مراسلہ و مخابره : خواجہ ، بابراک ، اورسکی م دن .
- تقریض : تورکی اوفو ، باشلانچ ، تاتارنلنک نجوی و صرفی ، الفرق بین الفرق ہم تعلیم و تربیہ تاریخی و بیوک فیلسوف لری .
- اشعار : « زور جیون » سعید سوچہ لہی . « اللہ غہ توکل » « فوزغون » دردمند .
- متنوعہ : انجیل ناک روسچہ ترجمہ سی ، اوالعلا المعربنک یاگا اثری وغیر لری .
- ایبل جولری . عبدالرشید یولداش . ح . مقصوف .
- لطاق .

نېندای حيله كرك؟

بر سوداگر: كاپسته، كچه هم بوری آلوب وارمقه
ایکان. صو آرقالی كمه ایله چغارغه طوغری کیلگان.
مگر كمهده اوزی ایله برگنه نرسه آلوب چغارغه ممكن
بولغانلقدن اوڭغایسز حالدله فالغان. چونكه اول بورینی
آلوب چقسه، كاپستهنی كچه یاننده فالدرغه قورقا. اگر
كاپستهنی آلوب چقسه، كچهنی بوری یاننده فالدرغه قورقا.
ایمدی كچهنی آلوب چقسه ایكنچی مرتبهده فایسینی آلوب
چغارغه كرك؟
ك. م.

قوزق چابش.

ایکی بیک شهب آتندڭ خواجه لری چابش قچی بولغانلر.
بو چابشنگ قزیغی شول، كمنڭ آتی صوڭره ق کیلسه شول
آتقه ۱۰ مڭ صوم آقچه بیررگه بولغانلر. ایکیسی ده آتلیرینه
منوب چابوب کینه طورغان اورنغه کیلگانلر. چابشورغه
امر بولغان، اما چابشوچیلر اورنلرندن قوزغالمیلر ده. بر
آز طورغاچ قارارغه کیلگان کیشیلردن برسسی یانلرینه
کیلوب چابمادقلر یزنگ سینی صورغان نگیلر واقعهنی سو-
یله گانلر. صوراوچی اوزلرینه باری ایکی سوز آیتکان.
شوندن صوڭ چابشوچیلریمز آتلیرینی بتون کوچلری بله
قینی قینی چابوب کیتکانلر. برسینکی آرتده فالغان، شوڭا
۱۰ مڭ صوم آقچه بیرگانلر. بو کشی نیندی سوز آیتکان؟

چمن کوبمی یورگان؟

«ت» بله «ب» شهری آراسی ۵۰۰ چافروم. ایکی
شهردن ده بر برسینه قارشى بر وقتدوق ایکی کشی چغوب
کینه. «ت» دن چقغانی ساعتینه ۴۰ چافر م بارا، «ب» دن
چقغانی ۶۰ چافر م کینه. «ت» دن چقغانینگ بورونینه چمن
قونغان ایکان. شهر دن چقغانده غنه اول کشی چبنی قووب
یباره. چمنن طوب طوغری «ب» شهرینه کیتوب «ب» دن
چقغان سیاحتنگ بورونینه قونا. اول کشی چمن قونووی بله
اوزینی قووب یباره. چمن طوب طوغری «ت» شهرینه
تابا کیتوب، «ت» دن چقغان سیاحتنگ بورونینه یاگادن
قونا. بو کشی ناغی قووب یباره. چمن ناغی «ب» دن
چقغان کشینگ اوچوب کیلوب قونا. شولای ایتوب بو ایکی
کشی بر برسینه یاقنلاشالرده چبنی بورنلری بله فسوب
اوترلر. (چمن گل بونلرنگ بورونلری آراسنده غنه بوری).

چمن ساعتینه ۱۰۰ چافر م بورگان بولسه، بو ایکی بورون
آراسنده نیچه چافر م بورگان؟

قایچان منوب یتەر؟

بوز آرشینلق باغاناغه تارافان منه. کون بوینچه
۳۰ آرشین اوستکه کوتاریله، اما تون بوینچه ۲۰ آرشین
آستقه توشه. بونارافان باغانانگ باشینه نیچه کونده منوب
یتەر؟

بالانگ یاشی.

بر بالادن - «سین نیچه باشده؟» دیب صورافانلر.
«باشمنڭ رفلرینی آلدروب قویساڭز ۳۶ باشکه زورایا-
من» دیگان.
بو بالا نیچه باشده؟

کم اوتقان؟

بر کشی ایکنچی کشیگه ۱۵۰ صومغه آت ساتقان.
صاتوب آلوچی اوبینه فایتوب قاراغاچ - آت ۱۵۰ تنکه لك
توگل ایکانن بلگانده، صاتوچیه کیری ایلنکان. صاتوچی
آقچه سینی فایتارغان، لیکن آننی شولوق کشیگه ایکنچی
حق غه ساتقان.
صاتوچی آیته: «آتمنڭ هر برداغاسنده دورتار فاداق
بار» دی. «برنجی فادافغه بر تین بیر» دی. «فالغان
فادافلرنگ هر برسینه، آندن ئلیگه سینه فاراغانده - ایکی
مرتبه کوبرهك بیر» دی. آلوچی شول حقهه آلورغه رضا بولا.
آتقه کوبمی تولهنگان؟

موژیق هم آلیاوت.

بر موژیق اوز آلیاوتینگ برنده آو اولاب بورگان
چاغنده خواجه سینگ قولینه توشکان. خواجه سی بواش ایچون
اوزینی آصارغه حکم ایتکان. موژیق یالواررغه توتونغان.
آلیاوت: «آنا نگنده صوبله توب تولی بر تهپه ن
طورا. هیچ بر چیت آلتسز شول صونگ توگال یارتیسینی
توکسهك. قوتقارمن» دیگان.
موژیق بر آز ایسه بله طوراچ تهپه ن یانینه
کیلوب، خواجه سینگ کوزی آلدنده، صوونینگ توگال
یارتیسینی توککانه قونولغان.
نیچک ایتوب تهپه ننگ توگال یارتی صوونینی نوگارگه
ممکن؟
عبدالرشید یولداش.

ربيع الاخر ٢٩ سنه ١٣٢٩

١٥ اپريل ١٩١١ سنه

شورا دهر والوغ حاد دهر

ابوبكر.

كبي، الوغ ايرلردن برنچي اوله رق اسلام ايله مشرف اولان ذات ابوبكر اولمشدر. اوشبو سببدن «صديق» ديه ويوزي گوزل اولديقى جهندن «عتيق» ديه لقبلىدىكى مرويدر. و جاهتلى، سوزى نفوذلى اولديغندن كوب كيهسه لرنك اسلام ديننه كرمكلىرينه باعث اولمشدر.

حضرت ابوبكر انساب علمنده و عرب تاريخى بيلمك طوغروسنده متخص اولوب (*) قريش قبيلهسى فاشنده شريف و معتبر بر ذات ايدى. گوزل خلقلى و طاهرالذيل، خوش صحبتلى، عفيف اولوب حتى جاهليت عصرندن اعتبارا خهر ايچمكىنى كندينه حرام ايتميشيدى. اسلامه كلديكىندن صوگ هر وقت رسول اكرم صعبتنده و آكا معاوندته اولمش و مكه كافرلرنك تمام قوتوروب يتديكارى وقتنده ايماننى آشكار ايدوب عبادتلىرىنى باشرمكسزىن ادا قىلور اولمشدر.

مشركلر، رسول الله حضرتينه ضرر قصد ايتديكلرنده ابوبكر، آكا يولداش اولوب ياشرون صورنده مكهدن چيقمشلر و غارده طوروب كافرلرنك سؤ فصدلرندن امين اوله چقلرىنى بيلمكلىرنده «مدينه» طرفينه يوللانمشلردر. مدينه گه كلديكلرندن صوگ حضرت ابوبكر، رسول اكرم ايله برلكده هر بر صوغمشلرده حاضر اولدى و هر برنده فوق العاده جسارتلر كوستردى. ائندمز رسول الله وفات

(*) بو طوغروده بر ماجراسى «مجمع الامثال» ده ده مذكوردر.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) حضرتلردن صوگ برنچي خليفه اولان بو ذاتنك اسمى عبدالله، كنيهسى ابوبكر اولوب لقبى «صديق» و «عتيق» ايدى. آناسى عثمان (ابوقحافه) بن عامر بن عمر و بن كعب بن سعد بن تيم بن مره بن كعبدر. آناسى، سلمى (ام الخير) بنت صخر بن عمر و بن كعب اولديغندن آناسى ايله آناسى عمر و بن كعبده جيولورلر. رسول اكرم حضرتلى ايله مره بن كعبده برلشمكده لردر.

ابوبكر (رضى الله عنه) نك جاهليت وقتندهغى اسمى عبدالكعبه اولوب اسلام قبول ايتديكىندن صوگ رسول اكرم بونك اسمينى عبدالله غه آلهاشدرمشدر.

جاهليت وقتنده ابوبكر، سوداگرلك قىلوب ثروت و نفوذ صاحى بر ذات اولمش ايدى. اسلام ديننى قبول ايتديكىندن صوگ بتون بايلقنى اسلام حاجتلىرى يولينه صرف ايتدى، مشركلر قوللرنده عذابلانوب طورمقده اولان مسلمان قللرنى صانوب آلوب آزاد قىلدى. اوشبو سببدن بتون بايلقندن آيرلوب قول كوچى ايله گنه رزقلاانوب طور اولدى.

خاتونلردن برنچي اوله رق حضرت خديجه (*), صبيلردن برنچي اوله رق حضرت على اسلام قبول ايتديكى

(*) ترجمه حالى «مشهور خاتونلر» نام اثرده مذكوردر.

آغاچلرینی و ایگونلرینی کیسه کز و تلفی قیلمه کز، آشار ایچون ضرور اولمادیغنده حیوان بوغارلما کز و جان قیلمه کز، عبادت فیلوب بانوچی راهلر و زاهدلرگه تعرض ایتمه کز!». (بوندن اون اوچ عصر قدر مقدم بر وقت، صوغش حقنده و برلش اوشبو تعلیمات و نظامات شایان دفت اولسه کرک).

رسول اکرم وفاتندن سوک عرب قبیللرندن بعضیلری زکات ویرمکن منعلوب، زکات چیوچیلرینی قبول قیلما دیلر. اوشبو قبیللر هر نه قدر اسلام دینینی رد ایتمامش و شرک که قایتمامش ایسه لرده نماز قیلندن قطعی صورتده فرض اولان بر اسلام حکمنی قبول ایتمادیکلرندن حضرت ابو بکر، اصحاب کرام مشورتی ایل، بونلرینی «مرتد» اعتبار ایندی و اوستلرینه اسلام عسکرینی بیاردی و هر برینی اطاعت قیلدی بونک ایله برابر بعض بر عرب قبیللری بعض بر آدم لرگه تقلید ایلوب حقیقت اولر قده مرتد اولدیلر. طلیحه الاسدی، سجاج، مسلیمه اوشبو سوک فرقه لردن ایدی. بونلرغه فارشو هم حضرت ابوبکر عسکر بیاروب محاربه ایندردی.

طلیحه الاسدی، رسول اکرم سلامت وقتنده پیغمبرک دعواسی قیلورغه باشلاب اوزینه بر قدر خلق ایارتدی. رسول اکرم وفاتنده هم شول حاللرنجه طور دیلر. حضرت ابوبکر وقتنده: «بز نماز اوفورغه رضامز اما زکات ویرمکن منعله نه مز» دیه ایلچی بیاردیلر. حضرت ابوبکر بونلرغه فارشو خالد بن الولید قومانده سنک عسکر کوندروب جمعیتلرینی تاراندردی.

سجاج، مشهور بر خاتون اولوب پیغمبرک دعواسی قیلورغه باشلامش ایدی، فظ پیغمبرلرگندن حکمت چیقما دی و آخر عمرنده اسلامغه قایتوب، اولگی اشرینه ندامت قیلدی (۱).

مسلیمه، بنو حنیفه طرفندن رسول اکرم حضرتلرینه ایلچی اولوب کلکله اسلامنی قبول ایتمشیدی. اوز ملکتلرینه قایتدیغندن سوک «بیامه» ده پیغمبرک دعواسی قیلورغه کرشدی و فرق بیگ قدر عسکر جمع ایندی. حضرت ابوبکر طرفندن بیارامش عسکر طرفندن مسلیمه قتل اولنوب، عسکرده تارالوب بتدیلر.

حضرت ابوبکر زماننده بنو منذر تخنکالری اولان «حیره» و «انبار» فتح اولندی و شام طرفلرینی فتح ایلر (۱) - ترجمه حالی «مشهور خاتونلر» نام اثرده مذکوردر.

ایتدیکلر نه امت طرفندن انتخاب ایلوب خلیفه نصب اولندی. حضرت ابوبکر ننگ خلیفه اولدیغندن سوک برنچی اشی، رسول اکرم طرفندن ترتیب ایلوب ده شول آرا ده خسته لندیکندن سفرگه چیقمی طور مقده اولان اسامه عسکرینی «شام» طرفینه اوزاتوب بیارمک اولمشدر.

«رسول الله وفاتی سینندن خلق آراسینه بر قدر تشویش توشدی، صحابه لر ننگ بیوکلری و فکرلری ایله عمل ایلرگه تیوشلی اولان عقلیلری اسامه عسکرینی ایچنده در، اگرده بونلر یراق یرگه کیتوب وارسلر مدینه ایچنده برر توری حادثه اولورغه ممکن، دشمنلر کیلوب هجوم ایتمسلر یول آچیق فالادر، اشلر بر قرارغه کلدیکینه قدر بو عسکر سفرگه چیقارماسه بغشی اولور ایدی» دیه حضرت ابوبکرگه مصلحت و پروچی معتبر ذاتلر اولسه ده مشار ایله حضرتلری: «بتون مدینه نی دشمن اوراب آلسه، بتون مدینه ده بر اوزوم طوروب فالسه مده بو عسکرینی بیار اچمک، رسول الله حضرتلرینک وصیتلرینی یرینه کتورمک وظیفه مدر» دیمش و بالذات مدینه چیتنده چیولمش عسکر بانینه چیقوب اوز کوزندن اوزاتمش و: «الله بولنده آزغنه اولسه ده آدم لر م صرف ایدلسون» دیه پایان اولر ق عسکرینی اوزاتوب وارمشدر.

هر توری امر و فرمانلر و برمک وظیفه سینه مالک اولدیغی حالده سر عسکر اولان اسامه گه: «اگرده عمرنی قالدرسک بلکه مشورتم ایچون یارار ایدی» دیه اوتنمش، اسامه ده حضرت عمرگه عسکر دن قالوب مدینه گه قایتورغه رخصت ایتمشدر. اسامه، یاب یاش بر یکیت اولدیغی حالده اوشبو قدر معتبر و بهادرلر اوستنه رسول الله طرفندن قوماندان ایدلنوب قویلمقنده اولان حکمتلردن برینی عربلر، جاهلیت وقتلرنگه کبی نسل و نسب ایل فخرلنمک لرینی تاشلاتیق، غرورقلر بتوب اسلام دیننده مساوات ایدیکنی آکلانمق ایچون ایدی و حضرت ابوبکر ننگ ده حضرت عمرنی بو روشده اوتنوب آلوب فالمقنده اولان حکمت سر عسکرگه اطاعتلی اولورغه تیوشلی ایدیکنی عمل ایله کوسترمک ایدی، دیپورلر.

وداع وقتنده خلیفه طرفندن عسکرگه سوبلانهش نصیحت اوشبو مضمونده اولمشدر:

«ای مؤمنلر! واردیگنر پرده خیانت و غدر قیلمه کز، فلول و مثله (اعضالرنی کیسمک) ایتمه کز، یاش بالالر و قارتلرغه نیمه کز، خاتون و قرلرنی اولدرمه کز، بهمش

دنياغه كلدى اسلامه كلديكندن صوڭ اسماء بنت عميس ايله حبيبه بنت خارجه اسمنده خاتونلر نكاح ايتدى. بونلر نكاح برنجيسندن محمد اسمنده اوغلى و ايكنچيسندن ده اوزى وفات اولديغندن صوڭ ام كلثوم اسمنده قزى دنياغه كلدى. (بونده مذكور اولان حضرت عائشه، اسماء بنت ابى بكر، اسماء بنت عميس ترجمه حاللىرى «مشهور خاتونلر» نام كتابده مذكور اولمشلردر).

حضرت ابوبكر زماننده «بيت المال» تاسيس ايدلى، قرآن شريف جمع اولدى، اسلام مملكتنى جزيرة عربدن طشغه چيقوب يراق يرلرگه قدر نشر ايدلى.

رسول اكرمدن قالوب آز طورديغندن و حديث روايت ايتنك طوغروسنده پك احتياطللى اولديغندن (۱) روايت ايتمش حديثلى آزدر، آنچق ۱۴۲ عدد حديث كوچرديكى مروى اولوب بونلرده حضرت عائشه ايله حضرت عمر واسطه سيله روايت ايدلمشلردر.

رسول اكرم وفات اولديغى وقتده مدينه نكاح برچيتنده «سنح» اسملى اورنده عائله لرى ايله طورر ايدى. حضرت عمر ايسه حيرت ايچنده قالدېغندن اولسه كرك رسول الله حضرتلرينك وفات ايتديكىنه اشانمادى بلكه كوك كه كوتارلديكى اعلان قيلمش ايدى حضرت ابوبكر كلوب يتديكى ايله رسول اكرم حضرتلرينك يوزينى كوردېكندن صوڭ اصحاب كرام آراسينه كروب: «اي مؤمنلر! اگرده حضرت محمدگه عبادت ايدر اولسه كز اول شمدى وفات ايتدى، اما الله تعالى گه عبادت ايدر اولمش ايسه كز، الله تعالى اولمكدن منزهدر» ديه سويلادى، بونك سيبندن خلقارده اولان تشويش كوتارلوب ذهن و عقللرينى چيوغه سبب اولدى.

حضرت ابوبكر رسول اكرمدن ايكي باشدن آرتفراق كچوك ايدى، وفات ايتديكنده ۶۳ ياشنده اولديغى مزويدر. هجرتنك ۱۳ نچى سنه سى جمادى الاخرانك ۲۲ نچى سھشنبه كيچه سنده آفشام صوگنده وفات اولدى. خاتونى اسماء بنت عميس بودى و حضرت عمر جنازه سيني اوقوب تون وقتنده دفن اولدى. قبرى، فخر كائنات افندمز سلطان الانبياء حضرتلرى يانندهدر. خليفه لك مدتى ۲ سنه، ۳ آي ده ۱۰ كيچه اولمشدر. وفاتى وقتنده آتاسى ابو قحافه مكده سلامت ايدى. بوندىن آلتى آيلر صوڭ وفات ايتدى.

ابوبكر ديه خالد بن وليد قومانداسنده اسلام عسكرى يبارلدى و مشهور «يبرموك» واقعه سى اولدى.

اسلام ملتى اوستننه كلمش مصيبتلر نكاح الوغسى و اضطراب هم حيرتنك اڭ دهشتلىسى رسول اكرم وفات اولديغنده (حضرت ابوبكر خلافت منصبنه چيقديغى كونده) اولمشدر. كوكدن كلوب طورمقده اولان وحيدنك توقالمقى سيبندن صحابه لرى روحانى بر ياس ايچنده قالمشلىر. شول آراده بعض قوملر نكاح اسلام ركنلرندن برينى انكار ايتنك و بعض برلر ينيك پيغمبرك دعواسينه كرشوب اسلام آراسينه تشويش و تفرقه توشرمك خبرلرى كلوب طورمقى روحلرينى توشررگه باعث اولمشدر.

رسول اكرم كنديسى عرب قبيللورى آراسنده اولان اختلافلرني رسالت تاثيرى ايله سوندررگه موفق اولور ايدى. حالبوكه رسول اكرم ارتحالى سيبندن ايمدى بو نعمت تمام زائل اولدى. كوبسى بدوى و وحشى اولان عربلرني گوزل سوزلر، يوشاق معاليلر ايله باصدمق احتمالى ده يوق ايدى. ايشته ابوبكر رضى الله عنه اوزينك طوغرى فكري و كامل عقلى همده اداره گه مهارتى سيبندن اوشبو مشكل اشلرنك آخرينه واروب چيقدى، هر تورلى اختلافلر و اختلافلرني باصديروب اسلام عالمى طنچلاندررغه موفق اولدى. اوزينك بر عبادت اهلى گنه دگل بلكه اڭ بيوك بر سياسى آدم ايدىكى اثبات ايتدى. بو حالنى حضرت عمر و ياكه باشقه بر صحابه لرنك فكرلرينه اياروب يوردېكندن كوررگه احتمال يوق. زيرا اسامه عسكرينى، اصحاب فكرينه خلاف اوله رق اوزلگندن يباردى و زكات منع ايدن عربلر اوستننه حضرت عمر مشورتنه خلاف اوله رق عسكركوندردى. اگرده ابوبكر، بو طوغرولرده آزغنه يوشاقلىق و تردد كوسترمش اولسه ايدى، اسلام دنيا سينك شدر مندر اوله چقى يراق احتمال دگل ايدى. خالد بن الوليدنك بر خطاسينى عفو ايتمه سى ده داهيلگينه علامت ايدى. زيرا مذكور خطا سببلى خالد جزا قيلنمش اولسه ايدى، عراق و شام محاربه لرنده غلبه تابوق مشكل اوله چق ايدى. اوشبو سيبندن رسول الله وفاتندن صوڭ، اسلام عالمنده كورلمش اڭ بيوك سياسى آدمنك حضرت ابوبكر ايدىكنده شبهه يوقدر.

حضرت ابوبكرنك جاهليت عصرنده قتيله بنت عبد العزى، دعد (ام رومان) بنت عامر اسمنك خاتونلرى اولوب اولگيسندن عبدالله ايله اسماء و ايكنچيسندن عبدالرحمن ايله عائشه

== مقاله لر : ==

شرعی بر مسئله .

فتویٰ صورادی .

یر توگوه کینک شمال غه یاقین اورنلرنده جای کونلرنه تونلر قسقه اولوب شونک برابرنده قش کونلرنده اوزون اولدیغی ایبدی هر کم گه معلوم اولمشدر . تونلرنک قسقه وقتلرنده یستو نمازی فرض اولوب اولماو حقنده اولگی عاللمرمز آراسنده کوب نزاعلر اولوب اوندی . لیکن قزان شهری شمال غه پک یاقین اولمادیغندن کوبی آزمی اولسه ده آنده تون وار ، قویاش کوزدن غائب اوله در . اما قزانندن شمال غه کیدلدیکی نسبتده تون همیشه قسقارا حتی قویاشنک هیچ بابومادیغی کوز ایله کورله در . حتی شمال غه یاقین اورنلرنده جای کونلرنده آیلا ایله مدت قویاش بابومی و قش کونلرنده آیلا ایله وقتلر قویاش چیقمی طوناشندن تون اولوب طورادر .

بو کونلرنده شول طرفدن ایکنچی بر مسلمان کلدی ، اول هم عین اوشبو مسئله نی صورادی . بوندی مسئله لر حقنده جواب ویرمک بنم اشم دگل ، شونک ایچون بن بونی «شورا» غه بازارغه مچبور اولدم . چونکه بو مسئله اوشبو طرفلردهغی مسلمانلرنک باشلرینه توشوب طوردیغندن ، شریعتده بونک حکمی نیچوک ایدیکن بیله کلری اوستلرینه بورچدر . تکرار اولسه ده دخی آیتهم : (۱) بوندی ، کون بولمی یا که تون بولمی طورغان اورنلرنده مسلمانلر نماز اوقومق ایله بیورلارمی ؟ (۲) اوشبو اورنلرنده طوروچی مسلمانلر ایچون رهضان روزه سی فرضی ؟ یوفسه اوشبو نماز ایله روزه نی صوگره دن قضا قیلیمق تبوشلیمی ؟ بو تقدیرده بونده زور مشقت اولاچق . چونکه آیلا ایله فالهش نمازلرنی ، روزلرنی صوگندن قضا ایتمک هرجهندن مشکلدیر .

شمال نقطه سنده انسانلر طوردیغی بو کون گه قدر معلوم اولماسه ده روسیه نک شمال طرفی اولان آرخانگیل ، پیرمه ، تابول ، بنیسی ولایتلری خلق ایله طولی اولوب معمور اورنلدر . اوشبو ولایتلرنک حتی الک شمال یاقلرنه طوروچی مسلمانلر وارلغنی شونندن فایتوچی آدملردن ایشته مز .

بوم مسئله لر حقنده هر بچه فارسجه کوب فانشدرمی غنه اوزینک طوتیش بولینه موافق «شورا» ده جواب یازلسون ایدی . صوراوچیلرغه ایسه شونی آکلاتور ایدک . اگرده شرعی مسئله اولدیغنی سبب کوستاروب «شورا» اوز طرفندن جواب بازارغه باز ماسه اول وقت بنم مکتوبیم عینا باصلسون ایدی . احتمالک اوقوچیلر و مسئله گه اهمیت ویروچی عالملر اولورده جوابنی «شورا» غه بازار لر . هر حالده بو مسئله پک کرکلی و پک جانلیدر . بوندن صوگ شول طرفلرغه مسلمانلر کوب کله چکلری معلوم . بن ایبدی مسئله نی سزگه یازدم ، مکتوبه منی باصماسه کز یا که جواب ویرماسه کز و یا که بوکا قارشو ویرلمش جوابلرنی درج قیلماسه کز مسؤلیت بزه دگل بلکه سزده اولور !

تورخانسی فرای غه نفی قیلنمش بر مسلمان ، اوتکان جایده بزم طرفلرمزغه فایتدی . بن شونک ایله کورشوب سویلاشدم . مذکور آدم «تورخان» شهرینک اوزنده طورمیش و آندن ۶-۷ یوز چاقروملر ایله مسافت شمال طرفلرینه واروب یورمش و شول تیره لرده ۱۲ بیل قدر عمر سورمشدر . بو کیمسه جغرافیا و فندن فلانندن خبری اولمادیغندن شول اورنلرنده جای کونلرنده تون و قش کونلرنده کون اولمادیغنی کوروب تعجب ایتمش . اوزی : «بن آنده طوردیغم وقتلرده رمضان شریف قش کونینه طوغری کلدی اما کون فلان یوق ، طوناشندن تون اولوب طورادر ، بو حال گه عجب ایتمدم و آبرادام ، صورارغه کشی ده تابادام شونک ایچون روزه طونمادم و نماز اوقومادم» دیه در . اوشبو طوغروده بندن شرعی

ف . ش . سورگون . سیبیریا . ایلانسی .

«شورا» : جواب یاروچی اولسه ادبی ، علمی اولمق (طوغروسى اوزینک نه یازدیغنی آکلاب یازمق) شرطی ایله ، درج ایده چکمز . اوشبونک ایله بز هم مسؤلیتینن قورتولسه ق کرک .

سوتده گی میقروبلر و آنلرنڭ صاولقغه فائده سی .

بو سویلگان سوزلردن بزنڭ ایچون اچا کده گی
آشڭ چروینه مانع بولردای آنلرغه فارشی حرکت اینار-
دای برر علاج تابونڭ بیک اهینلی ایکانی آکلانادر . بو
آغولر تورلی آش سگرو اعضالرنڭ نچکه و فالین اچا-
کلرنڭ ششوی و باشقه شوندی آورولرغه سبب بولغانی
اوستینه ، عموما اعضالرنڭ تورلی تورلی روشده آغولانوب
هلاک بولولرینه سبب بولادر .

مین بوندن بر نیچه بل اول اوق اچا کده گی چروگه
و آنڭ ضررلی نتیجه لرینه فارشی سوتدن حاصل بولغان
فهرمینت (*) لر برلن فارشی طور و بولین کورسکان ایدم .
بوسوتدن حاصل بولغان کیسلانه اچا ک میقروبلرنڭ یاصالغان
کیسلانه غه فاراغانده چریتوچی میقروبلرغه فارشی
حرکتده کوب درجه قوتلی تابقان ایدم . لکن ایکنچی
یاندن ، باشقه میقروبلر برلن اشغال اینلگان اچا ک لر
بزه سوتدن حاصل بولغان یا ک میقروبلرنڭ اورنلاشولرنڭ
بیک چیتن اش ایکاننده بیک یخشی توشونه ایدم . یخشیراق
وسیزاردایره ک نتیجه چقسون ایچون مین قوتلی سوت
کیسلانه سینی یاصی طورغان بر تورلی میقروبنی صایلاب
آدم - بو میقروبلرغا غورتنده بار ایکان .

شولوق میقروبلر مصر لین (فاتق) نده ده بار . صوگنی
زمانده بالغان باروم آطه سنده حتی روسیه نڭ دون ولایتده
آچی سوتنده ده بولغانی معلوم بولادی .

ایڭ صوگ غنه وقتلرده باقتیر بیه علماسی نڭ بعضیلری
بلغار میقروبی ، بزنڭ اچا کده دائمی طوراً طورغان
ایکانین و ایبه ک بالالرنده اوچری طورغان میقروبلر وزور
لرده اوزونچارق روشده بولوب « بو آس » اسمی بیر-
لگان میقروبلرنڭ همه سی تورلی تورلی بولما نیچه بر نوع-
دن بولغان میقروبلر ایکانلکلرین دعوا اینتلر .

لکن بونلرده معین بر مقدارده اوشش بولسه ده بو
اوج تورلی میقروبنی همه سین بر دیبورگه یاراب بتمی .

(*) فهرمینت ، دیوب بو اورنده سوتنڭ آچوینه سبب بولغان
نرسه گه آیتلر .

چونکه بلغار میقروبی فالغانلردن بیک کوب درجه آرتق ،
سوت کیسلانه سی یاصوی برلن آیریلادر .

سوت میقروبلرنڭ اچا کده گی آشلرنڭ چروینه
مانع بولغانلقلرین ، آنلرنی اچکه اوزاق وقتلر ، هفته لر
و آیلر بویچه هر کون کرتی طورغاچ قنه اثبات ممکن
بولغانلقدن مین اول میقروبلرنڭ صف قولتورا (*) سین
استعمال نی معقول تابام ، یاغورت ، کیفیر ، قمز و باشقه
تورلی ، تورلی روشه صائیل طورغان آچی سوتلرنی استعمال
قیلماو کیرک ، چونکه آنلرده اعضالر ایچون ضررلی میقرو-
بلرده بیک یش اوچریلر . میقروبلرنڭ صف قولتوراسی
قایناتلغان سوتده یا که شورپاده یاصالورغه ممکن در ؛ لکن
شورپاده شیکرلی نرسه لر بولوی شرطلر . بوندی قولتورانی
یا آچی سوت (فاتق) روشنه یا که شیکرلی شورپا روشنه
آشارغه کیرکدر ؛ پووش راک حالتنده بو میقروبلرنی
آشاو ، کیتروپ آشاودن فائده لیراندن . سوت میقروبی
قولتوراسزده اچا کده اورنلاشا آلسه ده آکار باشقه میقروبلر
برلن کوره شوب اوزینه اورن آلوب کوبله ب نارالوی
بایتاق چیتنگه کیلدر .

سوت میقروبلرنڭ عموما و آنلر آراسنده ایڭ
فائده لیسسی بولغان بلغار میقروبی بیگرا کده اچا کده آسات
غنه اورنلاشغانین اونوماو کیرک . سوت میقروبلرنڭ قو-
تلنولری ایچون آلاغه شیکرلی نرسه لر کیرک و اول نر-
سه لر میقروبلرنڭ ایڭ قزو صوغشقلرنی اورنده یعنی
قالین اچا کده برده بولمیدر ؛ چونکه بزنڭ آشاغانمز شیکر
لر همه سی فالین اچا کده بارغانچی نچکه اچا کلرده اعضاغه
صورلوب بته ده سوت میقروبلرینه شیکر باروب بیته آلمی
فالادر . مینم شا کردلرم آلپیرتوبیرتیلونڭ کورسه نوی بویچه
بو میقروبلرنڭ صوغش اورنینه یعنی فالین اچا کده شیکرلی
آلوب باروب بیتکرونی بز آشی طورغان نرسه لر آراسندن
باری خورماغنه بولدره آلادر . ایسکیدن اوق عربلرنڭ
خورما برلن طوفلانوب کیلولری بو آشڭ تازا آشلغی

(*) میقروپ قولتوراسی دیوب آزدن اوزچتلوب اوسدرلگان
برگنه تورلی میقروبلرنی یاماوغه آیتلادر . اورچتو روشی بولای بولادر :
کچکه گنه صاوتنی میقروبلر آشی طورغان آش بران گنه طوطروب
شوندن برگنه تورلی میقروبلرنی یبارلرده اورچتلر ، اما صاوتده و او-
سدرلوی مقصود بولغان میقروبلرغه دیگان آشده شوله میقروبلردن باشقه
تورلی میقروبلرنی اوتروب بتره لر . مثلا : آش شورپاسنده بولغان تورلی
میقروبلرنی قاینانو برلن اوتروب بتره لره شول شورپاغه بر تورلی
میقروبنی غنه یباروب اورچتکچ شول میقروبنڭ قولتوراسی حاصل بولادر (م) .

کینکان چاقده اچده بولغان آشلرنڭ چرووین طوقتاوب شول واسطه برلن اچ کینوگه فائده بولنده فاتق بیک یغشی تأثیر ایتکان .

دوقتور « غریق » پیتر بورغده پرافیسور سیراتینین شفا خانه سنده فی بیک کوب آورولرنی سوت میقروبلری برلن دوالاتان . فاتق آشاو برلن اون آلتی آورونڭ اون بری یغشی اوق سیزلوراک روشده نوزه لسانلر . بو آورو لرنڭ کوبسی دائمی یا که کینه ندن بولا طورغان اچ کینو بران آوری بولغانلر . فاتق نڭ بولرغه یغشی تأثیر دوالی باشلاونڭ ایکنچی و قایسی بر آوروده دورتنچی کوننده سیزله باشلاغان . اما اون و اون ایکی کون شول روشده دارولانغان آورولر یا بتونلای نریلوب شفا خانه دن چغوب کیتکانلر یا که اوزلرینه عادی آش آشانونی اونگانلر . دوقتور غریق اچاک آروینه سبب بولغان میقروبلرنڭ قایسی نوعدن ایکانلکلرین تعیین ایتمگان . لکن بزگه آورونڭ سوزلوینه سبب بولغان نرسه نی تعیین ایتکچ آنا . دن آرونی فورتلورو طریقده معلوم . ۳۲ باشلک بر خاتون « وینا » شفا خانه سنده دوالاتان . بو خاتونده بولغان دائمی اچاک فاتاری و اسپالینه سی و آندن کیلگان اچ کینو بیک اوزاق دوام ایتکان ؛ بو خاتون تورلی دارو لر برلن اون اوچ یل دارولانسه ده آورونڭ حالی هیچ آلفه بارمغان ، اچ کیتودن حالدن تابغان و یابغان . بو خاتوننی دارولاوچی دوقتور بوندی آوروغه یاغورت میقروبلی فاتق برلن دارولانورغه نوشقان . آورو باشقه هیچ بر آش آشامیچه کون آشا شول فاتق نی آشاب طور . غان . هم بو دارودن بیک یغشی نتیجه لر چقان ؛ آنڭ اچ کینوی طوقتاغان ، آش اورنلی کینکانگه آورونڭ اولچوی بایناق آرتقان و شفا خانه دن چقان چاقده بتونلای صاوقغان و عادی آشلر آشارغه یاراقلی بولغان .

بو واقعه بزنگ ایچون بیک اهیبتلیدر . چونکه مونده آوروغه باش سبب بولغان میقروبنڭ نیندی نوعدن ایکانی کشف ایتلگان . بومیقروب فنک برنچی پارانیتفوز میقروبی دیوبورتانگان تیف میقروبینه کوب جهنلردن اوشاغان میقروب بولغان . بومیقروبلر اچاک تیفی (брюшн. тиф) وقتنده فی آش سکرورنڭ بوزولوینه اوشاشلی تأثیر ایتلر ایکان . فاتق آشاغانغه و آنڭ میقروبلری پارانیتفوز میقروبینه فارشی حرکتده بولوب آنلرنی ییگانگه کوره دارولونڭ آقتغینه نابا آوروغه سبب بولغان میقروبلر

بولغانلغین کورسکانگه و ایکنچی یافدن بلغار میقروبلرینه زور یاردمی بولغانغه بز بو ییمشلرنی بلغار میقروبینڭ صف قولتوراسی برلن برگه آشار ایچون بیک نملی بولغان فانفیتلر روشنده حاضرلرگه فرار بیرگان ایدک . لکن بختسزلیککه فارشی عملی یافدن بو فانفیتلرنی خلق ایچون آزان حقغه نوشرو ممکن بولمادی .

بو یولده حاضرگه باشقه بر اوکای اصول تابلغانچی نری بلغار میقروبلری برلن باصالغان پیروغلر آشاب آنڭ اوستینه بر نیچه یغشی خورمه قابو برلن اکتفا ایتوب طورغه یاریدر .

بر نیچه یل بو سوت میقروبلرنڭ استعمالی آنلرنڭ دوالاتا اشنده بایناق اورن طوتولرینه سبب بولدی . بعض پیرلرده طبیلر اول میقروبلرنی نورلی ، نورلی اچاک آورولرینه یاردم بولنده استعمال ایتدیلر . شول چاقده فی نجر به لرنڭ اهیبتلی نتیجه لرین مین مونده ایتوب کیتمه . کچی بولام .

ایمچاک بالارانده فی اچاک آورولرین دوالاتا بترونڭ چیتنلگی هر کیمگه معلومدر . ماغدیبورغده دوقتور کلوتس بو آوروده عادنده بیرله طورغان دوالر نی بیروب نوزته آلمانچا یاغورتدن آلونغان بلغار میقروبلی فاتقنی دوا اورنینه بیره باشلاغان .

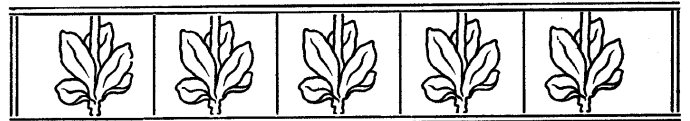
قایسی بالار ایمچاک ایبو برلن نیچه آیلارده تریلر آلماغان بولسه لرده بو فاتقنی آشاقلاب ایمچاک ایگچاچ بتونلای اچلری اوکایلانغان . شولوق نتیجه نی باشقه بر نیچه دوقتور . ده چغارغانلر . بالارغنه توگل حتی اچ آورولری برلن عذابلانغان زورکشیلرده بو فاتقن شفا تابقانلر . کینیبور . نده اچ آورولرینه متخصص دوقتور « وهیلی » اوز قول آستنده طوتوب دارولغانی بکرمی آورونڭ حاللرین تفصیل برلن یازوب چقاردی . آنڭ تابوی بو نیچه فارنده فاتار بولغانلقدن آش سکره طورغان صییق نرسه لرنڭ آز باصالغان چاغنده فاتق بیک موافق آزق و آشاملق بولغانی اوستینه فارنده یا صالا طورغان طوز کیسلوتاسی (солян. кисл.) نڭ اشینده اشلی آلادر . طوز کبسلا تاسینڭ فارنده بولغی یا که بولسه ده آزغی اچا کلرده دبزیفیکسیه نڭ یغشی باصالوینه مانع بولادر ؛ اچا کلرنی پاکله و بولنده سوت کیسلانسینڭ کوب خدمتی کرودر و بو اش ، اعضالر ایچون چرونڭ ضررلیغین اوبلاغان چاقده بیک اهیبتلی بولوب چقادر . « وهیلی » نڭ ندقیقی بو نیچه اچ

سوزمه مقدمه اولمق اوزره شونی سوبله بيم که بشریتنگ ترقی و تعالیسی ایچون یوقار ییده سانالغان صنفلرنک همه سی ده لازم وانسانلر بو صنوفک کافه سنه محتاجدرلر. لکن احتیاج بلن احتیاج آراسنده فرق بار: بعضیلرینه احتیاجی، تنفس ایچون هواغه احتیاجی کبی، بعضیلرینه احتیاجی ایسه، لباس و مسکنده احتیاجی کبی، بعضیلرینه احتیاجی ایسه. بونلرنک همه سی ده احتیاج ایسه ده طبیعی آرالرنده پک زور فرقلر واردر. سوزمینی تکرار ایتمه، انسانلر ترقی و تعالیلرنده هیج بر استثناسز، باشقه لر یله برابر بو صنفلرنک کافه سنه ده محتاجدرلر. چونکه بنم اعتقادجه «محبت عمومی» و یاخود «محبت بشریه» فکرلری طائلی بر خیالدن عبارتدر. بوفکرنی ترویج ایتمیچ: افلاطونلر، غفار یلر، جلالیلر، سعدیلر، هوغولر، طولستویلر دائما پک آز بر اقلیمده فالملشدر. و بو اسلافی عظامنک خاقلری اولان و شو مقدس فکرنک توسعنه خدمت ایتمک استین ذوات کرامنک دخی حال حاضرده مقصدلرینی تعمیم ایتمک موافق اولمادقلری کبی بقین و یاخود اوزاق بر استقبالده موفق اوله بیلملکلی پک بعید بر احتمالدر. اما بن کنندی حصه مه: «لبت الفکر یعم یوما» دپه رک بو ذوانک موفق اولمقلرینی هر دائم تمنی ایتمه. لکن یوقار ییده عرض ایتمیک کبی بو مقصود طائلی بر خیالدن گنه عبارت بولغانلغندن فعلا بو مقصدکه خدمت ایتمه المیم. متصوفه نک بعض افکارینی تدقیق ایدرکن امام غزالی نک «الافکار عالیة والاداة واهیه» دیدیکی کبی فکر نه قدر عالی ایسه ده سبب او قدر فاصدر. سوزمینی تأیید ایچون داهی شهیر مرحوم نامق کمال بک حضر تله ینک بر مقاله سنی ترجمه ایتمکلی مناسب کوردم بافکزه دپیور: حکمت تجربیه (که دنیا نک اشبو کوردیکمز کمالات و ترقیاتنه هر شیدن زیاده خدمت ایتمشدر) بوقدر فائتلر یله برابر ایکی عصر دن بیرلی هر توری چیکلرینی آستون اوستکه کینتوروب؛ فکرلرده نی قدر اعتقادلر، کوکلرده نی قدر حسلر وار ایسه همه سنی برر برر نظر تدقیقندن کیچرمشدر. هیج بر فکر و هیج بر اعتقاد بوقدرکه: حکمت تجربیه ایلا گندن کیچرلمش و آنکله سوزولمش اولمسون. تجربیه اسمیاه حقیقت ارله وچیلر آراسنده ارلگان نرسه لرینی بالکزه «مادیات» ایچنده تاباغه طرشوچی پک کوب مؤاخذ و منتقدلر کورلورکه دنیاده کوز ایلن کورنهی و قول ایلن طوتوامی طورغان هر نه وار ایسه آنی موهوم و یا معدوم حکمنده طوتماچی بوللر. عمومناک فائده سندن باشقه حق

بتونلای هلاک بولوب بتکانلر و باری شفا خانه دن چقوب آلتی آی طورغاچقنه اول خاتون اوزاق وقتلر قاتق آشامی طورغاچقنه بو پاراتیفوز میقروبلری آورونک نجسندنه یا کادن تابلغالی باشلاغان.

بو واقعه دن سوت میقروبلری چروکه خدمت ایتمه طورغان میقروبلرنی بترولری اوستینه صالقه ضرری بولغان برنجی پاراتیفوز میقروبنک بتره لر ایکانی آکلانادر. بز بو یوقار ییده واقعه سین سوبلگانمز آورو خاتون آش پشروچی بولغان؛ اول خاتون کونده بو قدر آورو یوقتروچی میقروبلر چغارب طورغانلغندن تیره یاغنه غیلر ایچونده ضرری بیک بقین احتمال بولغان. بولای بولغاچ سوت میقروبلری اچاک قاتاری بتره آلولری اوستینه اچ آورولری یوقتره طورغان میقروبلرنک بتوبینه و شول یول برلن یوغا طورغان آورولرنک کیموبینه ده خدمت ایتمکانلکلی آکلانادر.

مترجم: ع. م.

انسانلرغه اک کوب خدمت ایتمیچیلر کیملردر؟

بو سؤالغه جواب بیرمک ایچون اولا: خادم بشریت اولان اهل علمنی باشلوجه بر نچه صنفقه آبرهقی لازم شوبله که: طبیعیون، ریاضیون، روحیون، اخلاقیون، الهیون، طبیون، سیاسیون، حربیون، حقوقیون، جغرافیون، اقتصادیون و مؤرخون الخ.

ثانیا: بو صنفلردن هر برینک مشغول اولدقلری موضوع ایله تعقیب ایتمیکلی غایه و مقصودنی بیلگولمک درکار. ثالثا: بونلرنک بحث ایتمیکلی موضوعلر ایله کوزه تدیکلی مقصودلرنی بر برینه مقایسه ایتمک قایوسی بیگرک فائده لی اولدیغنی تعیین و اونسنی تریجیح ایتمک کیرک. شو حالده کورلیورکه بو سؤالغه جواب بیرمک پک قولای و آسان بر اش توکل. شونک ایچون بن بو بابنه، کندی قصورمنی اعتراف ایتمک مجیب صورتیله توکلده سائل صفتیله میدانغه چیغام. شونده ده بولسه اوقوچیلرنک عقولرینه مغرورا بو حقه غی اوز فکرمنی ده مختصرا عرض ایتمکچی بولم.

و دعوامى ذكر ايدوب دليلىنى كلچك نومرويه ترك ايتىرم
ومن الله التوفيق .
دعوم: انسانيتە كڭ چوق خدمت ايدنلر اخلاقون
ايله اطبادر .
عالم جان الادريسى . استانبول .

هر كيمنىڭ آنا تلى اوزينه قيمتلى .

۳ نچى عدد «شورا» ده معلم فيض الرحمن افندى
قازاق بالالرينه تاتارچه اوقوتونى تقويه قىلوب اوزىنىڭ
فكرىنى بيان ايتكان ايدى .

فيض الرحمن افندى : « قازاق بالالرىنى اوقوتور
ايچون اوز شيوهلرندە تىرتىب ايدلمش القبا ، فرات ،
املا وقواعد توركيه كىي درس كىتابلىرى يوق ، بونىڭ اوستىنە
قازاق شيوه سندنە املا قاعىللىرى اولمادىغىدىن كىتابلىرى بازمق دە
مشكل » دىيە وكىلە چكە « قازاق ادبىياتى » اسمندە بر ادبىياتنىڭ
مىدانغە چىقوزىدىن امىدىنى كىسەدر . حتى قازاق ادبىياتى
چىقارام دىيە يورمىنى واقلىغە حساب قىلوب : « قازاقچە
پازلمش شعرلر ومجموعەلر اولسە كىتبخانەلردە صافلانسون ،
كىلە چكە اوز تىل وادبىياتلىرىنى تىرگىزگە يوروجى باشلر
بولاقالسە كىتبخانەلردىن اوزلرى ازلب آلورلر » دى .
دخى : « تاتار بالالرى ايله بىرگە اوقومش قازاق بالالرى
امتەان وقتىندە بر درجەدە چىقالر ، بويە اولدىغىدىن صونىڭ
قازاق شيوه سندنە اوقورغە نە حاجت وار ؟ » دىيەدر .
فيض-
الرحمن افندى قازاق تىلىنىڭ صافى توركى تىلى ايدكىنە
اقرار ايتسەدە : « قازاق شيوه سنىچە اوقوتو تورك قوملىرىنىڭ
تىللىرىنى بىرلىشىرگە مانع اولاقچ » دىيە ۱۵ مىليوندىن
آرتق عثمانلى توركلردىن ؛ ۱۴ مىليون غە ياقىن توركىستان
توركلردىن ، روس ، قىتاى مەملىكتلىرىدە اولان قىرغىز- قازاق
اسملى ۱۵ مىليون صحراوى (صافى) توركلردىن ھەمدە قىرغىز
وققازدە اولان آق توركلردىن قىتاى غە نظر ايدوب فقط بر
اويچ اورنىبورغ ، قازان تاتارلىرى غە تىل بىرلاشدرسەك ،
صونىڭ آلامىدە اولان اورال باشقردلىرى آڭقا قوشلسە ،
بتون دنيا توركلرى تىل بىرلاشدرگان بولور ايدى ، دىگان
چولاق اويىمان (فكىرى ايله) بو حقدە يالغىز باشقرد نا-
رنداشلرگە گنە - بولور بولماز - بر جالتاقباغانداي بولوب
قنە مقاله سېنى تامام ايتەدر .

طائىملىر . تصرفە سرفىت و ورائىتكە غىصب ، نكاحقەدە اسارت
دىلر . يعنى بونلارنىڭ ھىچ بىرى بولماسون دىلر . ايشتە
انسانىتىنى شوشى نقتەدن تاماشا ايتوچىلردىكە : اكر آنلرغە
مقدس اولان وطن فكىرىدىن بحث ايتولسە ، اوزلرىنىڭ طورغان
مەملىكتلىرىنى مىثلا فرانسىيەنى تصور ايتوب : « وطنىنى تەيبىن
ايتكان مادە بر نىچە مەڭ مظلومنىڭ قىيانى ياخود بعض بر
دىپلوماتلارنىڭ قىلمى ايله سىزىلمش بر خط مەھومدىن عبارت
توكلى ؟ مونىڭ شىكىللى عقل و طابىعت ايلن ھىچدە مناسبتى
اولمىچە پالىكز موضوعات بشرىدەدن اولان وانسانلارنىڭ اخوت
وائىتلافلرىنە مانع اولماقدىن باشقە دنيا دە ھىچ بر تاثيرى
و قىمىتى اولمىيان بر واهمەنىڭ انسانىت نظرىدە نە حكىمى
اولە بىلور ؟ » دىلر .

اوت ، صانع حكيم اولان جناب حق انسانلارنىڭ فكىرىنى
ضرب جدولى و يا خود ھندسە مقياسى شىكىللى تفاوتسىز
بارتمش اولسە ايدى او زمان دنيا دە عائلە ، مليت ، مسكن ،
وطن فكىرلىرىنىڭ وجودى مەمكىن اولماز ايدى . اول وقت پالىكز
مادى فائىدەلردىن باشقە ھىچ بر نرسە اوبىلانماز ايدى .
لكن جناب حقنىڭ مقتضاي حكىمى اولەر ق انسانلر باشقە
صفتدە و باشقە خاصىتدە خلق اولنمىشلر در .

عقل : (۲×۲=۴ دعواسىنى) نىقدر بداهتە قبول ايدرسە ،
وجدان دە بر فادىن ايله بر ارىك آراسىدە مەبل طابىعى و قبول
شرعى ايله ارتبات و نكاح حاصل اولسە بر عائلە وجودكە
كلور حكىمى او درجە بداهت ايله تصدىق ايدىيور .
عقل : « مربع باشقەدر مىثلث باشقەدر » فضىبەنىڭ
حقىقتىنە نە درجە قوت ايله حكىم ايلپورسە ؛ وجدان دە « وطن
باشقەدر خارج وطن باشقە » سوزىنىڭ صحىتنە شولوق درجە دە
اعتماد ايدىيور .

ايمچاك بالاسى بىشىگىنى ، بالالر اوينى طورغان بىرلرىنى ،
باشلر مەبىشت ايتە طورغان اورنلرىنى ، قارىلر كوشە
فراغىللىرىنى ، اولاد والدەسىنى ، پىر عائلەسىنى نە درجە دە بر
حس ايله سۈر ايسە ؛ انسان دە وطنىنى عىن درجە دە بلىكە
دەما زيادە بر حس ايلن سۈر . انتھى .
ايشتە بىوك وطن پرور نامق كمال بك حضرتلرىنىڭ
سوزى نە قدر طوغرى بر سوز ، « ان من البيان لسحرا »
جەلسنە مصداق اولەچق معجز بر افادە ! .

مقدمەدە ايراد كلام ايدىركن حددىن بر آز خارجه
چىقىدىغىدىن سوز اوزادى . لھذا شھىدىلك پالىكز فكىر

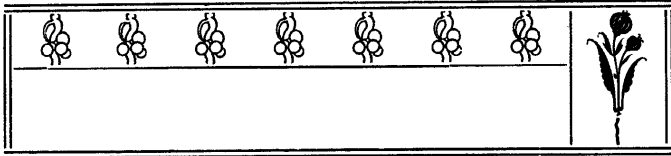
تورك تلى ايدكىنه توشنه طور وبده، او قيمتلى تلى يوغالتوب يبارونى موافق كوروى؛ اوزنك اورننه - روسچه، عربچه و فارسچه لغتلىر قاتشوب بتكان تاتارچه تلى ۷-۸ ياشلك قازاق بالاسينه اوقونوكز ديب عمومى بر توصيه ده بولوى، تيران اوبلاغانك جون بولوب تابولور ميكان؟ چونكه: اوقو بالاسنه آنا تندن تاتلى هم قيمتلى بر نرسه نك بولاونى، تعليم عمومى حقنده دومادهغى ديبوتانلر مزنك «ملى نطقلىر» ن مطالعه قىلو، تصديق ايتسه كرهك .

جمله نك مسامى اولغان «پيداغوييه» ايسه - قازاق بالاسنه قازاقچه اوقونونى تكلينى ايدهدر؛ باشقهغه رخصت بىرمايدر. ايندى بزگه ده اوندای بر حقيقت گه طوعاً و كرها اطاعت ايتماى بولمايدر.

مبن، فيض الرحمن افنديمن: - قازاق بالالرينه اوقونور ايچون اصول تعليم گه موافق ايدلوب تاتارچه يازلغان بوكونده فاندای، فاندای (نه كى) گوزل - الفبا، قرائت، املا، و قواعد توركيه كى درس كتابلرى وار بولسه؟ كورسه تونى اوتنه من: اگرده كورسه ته آلماسه - بيلگىلى بر قاعده نك ايزى منان (ايله) يورگان توزوك املانك يوقلغى يالغز بزگه گنه عائد اولمايچه بلكه بتون تورك بالاسينه عائد بيوك بر مسئله اولوب تابلهدر.

كىله چكده قازاق (صاف تورك) ادبياتى اتالغان ملى بر ادبياتنك ميدانغه چغوندىن همده قازاقچه - الفبا، قرائت توزو املا وقاعده كى درس كتابلرينى قازاق ياشلىرى، بوكون بولماسه ده ايرته گه چغاره آلماسلر ديب اميدلرنى كيسوب قويوى، بويولغه قازاق ياشلر ينك آز، آز بولسه - ده خدمت ايتنه باشلاوينى واقلقدن صاناولرى حقسزاق بولب تابلمايه؟ چونكه ۵۰ ميليونلىق بتون اقوام توركيه آراسندهغى اتحاد لسان مسئلهسى - بوكون اوچ ميليونغه يئار يئلهز تاتار ملتينك اوز شيبوه سنى تاراتوى منان يائسه - ايرته گه ۱۵ ميليونلىق فرغيز، قازاق ملتينك اوز تلى اصلداوى منان حل قىلنوب قويه طورغان بر مسئله ايهاز. بلكه اوندای بيوك بر مطابغه تورك بالاسينك ايرشوى اوچون كوب وقتلر وعومى جمعيتلر و بيوك، بيوك كاميسيهلر خدمتلىرى ايله كرهكلى كتابلر نشر ايتولرى منان همده اولرنى اورننه كيلترمك اوچون - تورك بالا - سينك يورگان ييرلرينه بيوك، بيوك دارالمعلمينلر تاسبيس ايتولر منان نابوله طورغان آصه (آشا) بيوك و عمومى بر مسئلهدر.

اما قازاق بالاسينك تاتار بالالرى منان امتحانده فاتار كيلووى، قازاق ملنى اوچون خصوصى بر قابليتدىن عبارتدر. چونكه: قازاق بالاسينك، بر برى منان آرالاش فورالاس بولب اوگرانوب كيتكان تاتار بالالرى منان تاتارچه كتابلرنى اوقوشوب توشنولرى توگل؛ حتى بات تله بولغان روس، عرب و فارسى بالالرى منان سبقداش بولوب اوقوشقان قازاق بالالرنى كورسهك - اولر منانده امتحانده بردای چغهدر. بوگا قاراغانده - قازاق بالاسينك تاتار تلىنه كوچلانوب باروب توشنوب كيتوينى، تاتار تلىنك قازاق تلىنه جاقن اولديغندن ديب حكم ايتو ياراميدى. فيض الرحمن افندينك اوزى - قازاق تلىنك، بو كون بتون تورك ادبيلرى ايزلاى باشلاغان صاف ايسكى

باقتييره هم آلارنك ضررلورى .

I

باقتييره نينداى نرسه؟

«باقتييره» ديوب غايت كچكنه اوسملك لرگه ايتولنه در. اوسملك ديگكچده چكك اتوب اوسه طورغان اولهن ديب اويلارغه يارمايدر. - بولاي اويلاغان آدم بيك يا كلىشهدر. باقتيرهلر شول قدر كچكنه گنه: زوراكلرى نه قدر ايديكنى كوز آلدينه كيترو بيك قيبوندر. بزك كوزمزه چاق - چاقنه كورنگان ايك كچكنه توزان، ايك زور بولغان باقتيرهدن بوز مرتبه زوردر، بر تامچى صوده ميليون باقتيره طوررغه ممكن. اگرده بتون دنيادهغى آدملىر سانى حدلى باقتيرهلر بر يرگه جيولسهلر، - بر اويماقغه بيك ايركون صييارلر ايدى. شولاي بولغاچ موندى كچكنه نرسه لرنى عادى كوز ايله كورونك ممكن توگل ايديكنى اوزندن اوزى آكلا - شيلادر. توگل بولارنى موندى كوز ايله كورو، نرسه نى اصل حالندن ۳-۴ مرتبه زور كورسته طورغان پيالالر ايله ده كوروب بولمايدر.

موندى كچكنه نرسه لرنى كورو ايچون فن عالمرى زور كورسته طورغان پيالالرنى مخصوص روشده، جيز طور بالرغه قويغانلردر. موندى زور كورسته طورغان پيالالر

عالملر كوپ تجر بهلر، كوپ مشقتلر صوكنده بونلرنڭ برسى بر بويوا ايله بىك بىغشى بوياله، ايكنچيسى اول بويوا ايله بتونلاي بويالماي بلكه ايكنچى بويوا ايله ينگل بويالويى بىلدىلر. عالملر مونڭ ايله باقتيره لرنى بر برسندن آيرو طوغر وسنده فائىك لندىلر. بر باقتيره لرنى تورلى، تورلى بويوا ايله بوييلر، باقتيره لرنى بويالغان بويوايىنه فاراب آنڭ نىندى باقتيره اولديغىنى بله لر. باقتيره لرنى آشى طورغان نرسه لرى ايله ده بر برسندن آيرو يولورغه ممكن. حيوانلر آشاوغه محتاج بولغان كىك اوسملىكلرده محتاجدرلر. آيرمه فقط، حيوانلرنڭ آشاملقنى آغزلى ايله، اوسملىكلر تامرلى ايله آلوده در. باقتيره كىك تامرلى بولغان اوسملىكلر اوزلرنڭ بتون تنلرى ايله صورالر. مونه بو وقتده بار باقتيره گه ده بر تورلى گنه آشاملق يارابك بتمايدر. مثلاً: تاوقنى اورلق ايله تربيه ايتكانده سيمره در. اورلق بىرمى ايت بىرسهك آرىقلانده هم اوله در. بالهكس اتنى ايت ايله تربيه ايتساك سيمره، اما ايت بىرمى اورلق قنه بىرساك آرىقلانده هم اوله در. شونڭ كىك اول باقتيره لرنى نڭده براوى بر تورلى آشاملق ايله تركاك ايت، اوسه هم آرتادر. ايكنچى براوى بالهكس اول آشاملق ايله طوره آلماي هلاك بولادر.

باقتيره لرنڭ آرطولرى ده مخصوص روشده در. باشقه اوسملىك (اوله ن چچك) لر اوزلرنڭ نسللر ينى فالدرمى ايچون اوزون وقت هم بىك نچكه نرسه لرنى محتاجدرلر: كوپ آغاچلرنڭ برسندده اير چچك (اتامين) ايكنچىسندده خاتون چچك (پيستىل) بولادر. اير چچك دن يىل ياخود باشقه واسطه ايله چچك توزانى (غبار طلع) خاتون چچك گه كوچه در، شول چچك توزانى سيبىلى خاتون چچك تلقىچ ايتلننده شولاي ايتوب جىمىش هم اورلق حاصل اوله در. بو جىمىشلر آدملر طرفندن آشالا، فوشلر طرفندن چوقىل، شىكوب بر گه قىولا؛ اورلق ير گه توشوب شوندىن زور آغاچلرنڭ نسلنى (نخى) كچكنه آغاچ چقادر. مونه زور آغاچنڭ كچكنه آغاچقه تركاك بىروى ايچون شول قدر اوزون وقت كرك بولادر. بزىك سويلا بىلدىكمز كچكنه اوسملىكلرنڭ (باقتيره لرنڭ) موگا اوخشاغان هيچ نرسه لرى يوق. بتون تركاكلىرى ساده بولغان كىك كوبايولرى ده بىك ساده در. قاچانكه باقتيره لرنڭ عمرى بته باشلاسه آنلرنڭ عمرلى بىك تيز بته در. باقتيره لرنڭ بتون عمرى يگرى مبنوتدن آرتق اوزميدر. باقتيره لرنڭ گوده سى ايكيگه ياريله در. بولاردن هر

فويلغان طور بالرغه مىقراسقوب (Микроскопъ) دىب آيتولنهدر. قونلى بولغان مىقراسقوب آرقلى اپڭ نچكه ساچ-قول يوانلغى، چاق-چاق كورينه طورغان ايت مونچهلر سى (سكر) - آرفان قدر بولوب كورينه در. اگرده مونداي مىقراسقوب آرقلى آنكه فارارغه ممكن بولسه ايدى ات زور ناو قدرى، چىن-فيل قدرى، فرمسقه-بزاو قدرى بولوب كورينور ايدى. لىكن مىقراسقوب آرقلى غايت كچكنه نرسه لرنىگنه فارارغه ممكن در. كوز، مىقراسقوب آستنده عجب تورلى نرسه لرنى كشف ايتهدر: كورر كوزگه نازا بولغان بر تامچى صوغه مىقراسقوب آرقلى قاراسهك بر برسىنى قوب آلغه آرتقه نابا يورى طورغان عجب نرسه لرنى كور-بنه در. بو نرسه لرنى كوزگه كورنمى طورغان حيوانلر در. شوشى قدر زور كورسته طورغان پيالا آرقلى فرمسقه قدرگنه كورنگان باقتيره لرنى نڭ نه قدر كچكنه ايدىكىنى اويلارغه ممكن مىقراسقوب آرقلى باقتيره لرنىگه قاراساڭ - بعضيلرى چبق شكلنده بعضيلرى كروژكه شكلنده كورينه لرنى چبق روشنده بولغانلرى اوزلرى بر نچقه تورلى-بىك تار، هم يوانلر، تىگىز، هم ايكى اوچلرى يوانايغان روشده بولالر. كروژكه روشنده گيلر بده بعضيسى توب-توگارك، بعضيسى يارتى توگارك بولادر. بونلرنڭ وضعيت لرى ده بر روشده گنه بولمى: براوى هر وقت يالغز، باشقه لرى ايكواي بر گه، اوچنچى بر اولرى چلبىر شكلنده، اوبوم، اوبوم... بولوب طورالر.

بعض وقت بر باقتيره لرنى ايكنچىسندن ايرمى بىك قىون بولادر: ايكى باقتيره بر برسىنه تمام اوخشاغان بولالر. مثلاً: مىقراسقوب آرقلى هر ايكواي چبق روشنده بولوب كورينه لرنى بو باقتيره لرنى كورر كوزگه بر روشده بولسه لردده اصلده بر برندن بىك نق ايريللر. بولارنڭ برسى ضررسىز، ايكنچيسى اولگىنڭ كىرسنچه ئلله نىندى فورقنچلى آورولر طودرغه ممكن.

طبيعى، اگرده بو كونده بزىك قولده نرسه لرنى اصل حالندن توگل، بر ايكى مڭ مرتبه زور كورسته طورغان مىقراسقوب بلكه اون يگرى مڭ مرتبه زور كورسته طورغان مىقراسقوب بولسه ايدى، - بو وقت بز، باقتيره لرنڭ قايسى فائده لى قايسى ضررلى ايدىكىنى كورنشه ده آيرغان بولور ايدى. حاضر گه موندى قونلى مىقراسقوب لرنى بولمادىغندن، عالملر، موندى باقتيره لرنى بر برسندن آيرو ايچون باشقه نرسه اويلا ب نابقانلر.

كوب باقتيريه لر گه ايركنلاب كوبايو ايچون آز يغي كوب بولغان هيچ اورون يوق .

بونلر نڭ كوبايويو ايچون طاغيده بر نر سه جاي سز - ليدر: حيوانلر كبك، اوسه ليلكلر ده آشابقنه قويميلر بله كه اوزلر ينه مخصوص نر سه چغارالر . حيوانلر ايچون اوزلر ينڭ بول (سيدك) لري ايچنده طورو ممكن بولماغان كبك باقتيريه لر ده چغارغان نر سه لري كوبه يگاندن صوڭ آنڭ ايچنده طورآ آلميلر . باقتيريه لر آزق ييتيگاندن، اوزلر ينڭ چغارغان نر سه لري جاي سز لغانون، طور دقلري اورن آرتق قوري يا خود آرتق اسسي، يا آرتق صوق اولديغندن آرتا آلماسه لر ده همانده هلاك بولميلر . موندی وقتلر ده اولوب ايكيگه يار يلمايلر بله كه ايچلر نده (۱) كچكنه قووقلر حاصل اولادر . بو قووقلر اسپور (جرثومه) (۲) ديب آنالادر . بو اسپورلر نده ياڭا باقتيريه لر طور وچي - ديب حسا - بلر غه كرك . بو اسپورلر « بيلبليق صووقلوق اورتاچه ، باقتيريه لر طورلوق آزق بولغان اورنغه طوغري كيلماينچه طوروب اوزگارميلر . اسپور موندی اورنغه ئله ككاندن صوڭ ياريلوب ياڭا باقتيريه حاصل اولدر . موندی اورنغه طوغري كيلگانچي اسپور بر اورنده بيك اوزاق وقت طور غه بر اورندن ايكنچي اورنغه كوچر يلور گه ممكن بو وقتلر ده اول ، صووقلقدن ، فور يلقدن ، آچلقدن حتى يخشوق اسسيلكندن هلاك بولميدر . باقتيريه لر نڭ آيلانه لرنده آزق ، اسسيلك ، صووقلوق يتارلك بولسه - آنلر بولنوب يعني ايكي ياڭا باقتيريه غه ياريلوب كوبه يه لر . قايچان آزق آز ، آيلانه لرنده قور يلق يا صووقلوق يا اسسيلك بولسه - بو وقت آلار دن اسپور حاصل اولادر . بونلر ايسه يخشي اورون طور ي كيلگاننى كوتوب ، باقتيريه گه آيلانور گه حاضر طورالر .

اوقوغان آدملر ، آدمده ايڭ قورقنچلي اورولر طودرغان نر سه ، باقتيريه ايديكنى بلديكلر دن صوڭ بتون قوتلري ايله ، بو كچكنه وكوزگه كورنمى طورغان دشماننڭ تركلك لري هم كوبه يولري نيچك ايديكنى بلوب آنلرنڭ ضرر ندىن صافلانور غه چاره لر ازل ي باشلاديلر .

بز موڭا قدر عالملرنڭ باقتيريه لر حقدن تيكشروب بلديكلري نر سه لري هم باقتيريه لر نڭ آشاو لري و آرتولري ، طورولري نيچك ايديكنى حقدن يازدق . طبعي اكر ده

(۱) بعض سنده بر - بعض سنده ايكي .

(۲) اسپور فرانسوز سوزى اولوب تركچه جرثومه در .

قايوسى باش باقتيريه بولوب يگر مى مينوتده تمام اوسوب يتهدر . آدملر ايچون بلا شونسنده كه : بو ايكي باقتيريه يگر مى مينوتدن صوڭ اوزلري ايكيشارگه آير يلالر . باقتيريه لر نڭ عمر لري فصقه و بونلر نڭ هر قايوسى يگر مى مينوتلوق عمر لرنده كوب بلا ياصارغه اولگره آلميلر . بلا شونسنده كه بيك آز وقت ايچنده بر باقتيريه دن حساب سز باقتيريه طوارغه ممكندر . مونه بز اوچ ساعتده كوبه ي باقتيريه حاصل بولغانينى صاناب فاريق ئلى .

باقتيريه يگر مى مينوتده اوسه ، آندين ايكيگه ياريله - ديمك يگر مى مينوتدن صوڭ بر اورننه ايكي بوله . ۲۰ م دن صوڭ بونلر نڭ هر ايكاوى ياريلوب ۴۰ م - ده دورتاو بولا . ۲۰ مينوتدن يعني بر ساعتدن صوڭ - ۸ ، بر ساعت ۲۰ مينوتدن صوڭ - ۱۶ ، بر ساعت ۴۰ مينوتدن صوڭ - ۳۲ ، ايكي ساعتدن صوڭ - ۶۴ ، ايكي ساعت ۲۰ مينوتدن صوڭ - ۱۲۸ ، ايكي ساعت فرق مينوتدن صوڭ - ۲۵۶ ، اوچ ساعتدن صوڭ - ۵۱۶ بولاردن ديمك اوچ ساعتدن صوڭ بر باقتيريه دن ۵۱۶ بولور غه ممكن . اكر ده بر او بز صاناغان كبك آله تابا صاناسه دورت ساعتدن صوڭ - ۴۰۵۶ ، بيش ساعتدن صوڭ - ۳۲۴۴۸ ، آلطيدن صوڭ - ۲۰۹۱۰۸۴ ، جيديدن صوڭ - ايكي ميليون غه يقين ، اون ساعتدن صوڭ مڭ ميليون غه يقين بولغانينى كورر .

اكر ده بر آدمگه يوقلارغه ياتور آلدين بر باقتيريه ئله كسه يوقوسندن اويانغان وقتنده مڭ ميليون دانه باقتيريه بولور غه ممكندر . بو مڭ ميليون باقتيريه شول قدر كوبكه : بر قطار (رهت - Рядъ) غه تزگان وقتنده ، - يوق مثابه - سنده گي كچكنه لك لرينه قارامى بر چاقروم اوزنلغنده بولور ايدى . بو ئه لى فقط ۱ ساعتكه !! . ۲۴ ساعتدن صوڭ بر باقتيريه تقرىبا تر يلميون (ميليون مرتبه ميليون) بولور غه ممكن . بو شول قدر كوبكه آدم تصور ايتنه آلمى . اكر ده باقتيريه لر شول روشده آرتوب طور سه لر بتون اطرافنى ويران قيلورلر ايدى . لىكن بو اورنده : «سوزه طورغان صفر غه الله موگز بير مى» ديگان مقال بيك طوغري كيلدر . باقتيريه لر نڭ يوقاروده آيتكانچه آرتولري ايچون هيچ بر نر سه جاي سزلاماسقه كرك . لىكن آرتوبنه بيك كوب نر سه لر جاي سز ليلر . اول - آشارغه يتما وچيلك . اكر ده باقتيريه لر طوره طورغان اورنده آشارلق نر سه بوزينه گنه يتسه ، - فالغانلري حيوانلر كبك - آزق ئزلر گه باشقه ير گه كيتنه آلميلر . بر اورنده آزق چينمه سه - اوسمبلر هم آرتمبلر .

§

لكن حاضر گيلرنىڭ بوقەدەغى نظرىنە - باڭالمرىڭ «تاتار» دىب آتالودن فاجولرىنە نى دىەرگە ؟ بىرودە انكار قىلە آلماس، بو بار بورونقىلرمىز كىبى ناپاقلر، فارە قانلر بلەن توگل، ياڭاچە، يكرمنچى عصر چە طارىق ايله مترقىلرمىز تاتارىن دىب آتالونى كونەررگە تله مىلر . بوڭا تورلى بىردن شواهد كىتررگە مەكن .
الىق ادبىيات بابىن .

وقىيلە صرف تارىخى بىر مسئله اولمىق صفتى ايله «بىز تاتارىمى، دگامى؟» مسئلهسى قوزغاتلغان ايدى . بوباشدە فقط «علمى» بىر دائرەدە بولسەدە، بارە طورغاچ، چىگندىن چغوب كىتدى بعض غزىتلەرگە بوبىك زور موضوع بولدى، اوزلە آلمغاچ طاشلانغان ايدى لىكن بىزنىڭ تىرە مطبوعاتندەدە بونىڭ ترددد حالندە، حتى مطلوبە كىرى ياقەدە دوام ايتكانلىگىنى آچىق كورەمىز . مونه قارىق :

يكرمنچى عصرغەچە تاتار دىب آتالوب كىلگان بىر نومنى «انقراض» ايبەسى ۲۲نچى عصر دە «بلغار» ياصاب، منقرض قىلدى . غزىتە و ژورناللرمىزدن كوبىسى «توركچە ياكە جىرىدە توركەدر» دىب بورتلەر . شاعرلرمىزدن بعضىلر بىر نىچە يىللر تاتار دىب يازوب كىلگان ايدى، بىوكلمىزدن برونىڭ تىبىھى سايبەسنىڭ «تاتار» دىگاننى تورككە آلىشردى . اوزنچە، اولگى غطاسىندىن قوتلدى .

بو كونگەچە چىققان صرف و نىقولرمىز، تاتار تلى اوچون يازدقلىرى حالە، توركى حرفى، توركى نىغوى دىب آتالار . آراده «تاتار مىلى، تاتار شاگردى، تاتار ادبىياتى» تىبىرلىرى بىر وىشدرسەدە، كىوبلر، خصوصا، بىوكرەكلر بولارنى قوللانمىلر؛ كىوبلرمىز بولار حقندە متردد بولوب، مىلى ادبىيات و شوڭا اوخشاش سوزلر بورتلەر . بوغنىدە توگل .

«بىزنى تاتار دىب ئەيتەمىز، اول اسمنى طاشلىق!» مضمونندە طاولشلردە چىقالادى . كەدر، بىر خدای بندەسى، «تورك اوغلى» امضاسى بلەن «مىڭا تاتار دىبەمىز، مېن تاتار توگل، تورك!» دىب آقردى . شوڭا قوشلوچىلردە تابلولدى . تىك، فصدأ چىققان؛ تاتار اوغلىغىنە قوشلماسقە طرشقان بولدى .

بو ايكى نىڭ مناظرەسى عىجب بىر نوس بىرە ايدى . بىرسى : «مېن - تاتار!» دى . ايكىنچىسى : «بوق، بوق، مېن - تورك!» دىيور . - نىچون؟ دىب سؤال بىرلىگان

باقتىرىلەر آدمگە هېچ ضرر ايتماي دېڭىز تو بندە ياخود باشقە بىر اورندە طورسەلر، بىزنىڭ اىچون آلارنى بلو اول قدر مەم بولماز ايدى . لىكن آنلردىن آدملەرگە بىك كوب ضررلر كىلدىگندىن آلارنى بلو مەم گنە توگل بلىكە اهدىر .
ف . اهدوف .

بىز تاتارىمىز .

اوبلاسهڭ، ايسىڭ كىتەر : اوزمىز تاتارىمىز، اما «تاتار» دىگان اسمدىن قاجامىز . بو حال، بوبىزنىڭ اوزمىزگە بىرلىگان اسم بلەن آنالورغە تله مەمىز بورون ياخشوق كوچلى مەم بىك طوپاس روئدە حكىم سوره ايدى . تاتارغە «تاتارلىقنى» بىلدىرگان اوچون كوئىلسىزدە، كولىكىدە بولغان حاللر ظهور ايتكەلى ايدى . ايسىكچىلگىنىڭ هېچ بىر نقتەسىنە نقصان كىترمىگان بىر «مىسلمانمىز» غە «مېن - تاتار!» دىسەڭ، اول، بونى رىنجوسىز كونەرە آلماي؛ قولندىن كىلگان روش ايله مدافىغەگە كرشوب، باشقەچە هېچ بولدىرە آلماسە، اوستىگە توكرىگن چە چوب كىلەدە : «بىك مېنى تاتار دىسەڭ، تاتار كوشىمىن بولا، مېن الحمد لله موصلمانمىن!» دىب غىبىرت اورە باشلى . بوخىيال توگل، بو - واقع؛ بو - طور مش . تاتار عوامىنە چىتىلر طرفىندىن «تاتار!» دىب انىشلىسە، اشنىڭ طامغى ايكىنچىرەك نوس آلو احتمالىدە بىراق قالمى . كىت موندىن татаринь! دىگان اوچون چىققان طاولشلىرى كورو، تاتار آغابىنىڭ شوندى بىر سوز اوچون قولندەغى كوسەگى بلەن ئەيتوچىنى صوغوب بىغو، يابىسە «اوزن فارە قان بلەن بىو» حقندەغى فخرىيەلى حكايەلرن اىشتو - بىك بىش اوچرى طورغان حاللردىنر .

بولارغە حرفياً اشانو چىتىنرەك بولسەدە، بو حكايەلرنى طودرغان اشلىر بارلىقنى بىتونلاي انكار قىلوب بولمى؛ تاتارغە «تاتار!» دىگان اوچون غافلرەك روسنىڭ تىپاق آشاشدىروى ياكە «آوزى فارە قان بلە بوللوى» بىك بىراق احتمالىلردىن توگلىر . شونىڭ اوچون دە آلار «تاتار!» دىب اندەشمىچە، «كەنەز» دىلر . بو، ايسىكىلردە شولاي ايدى . اوتكان اشكە صلوات! ئلك آندىلر بولغانىردە كىچكاندىر . ايدى حاضر آلار سىرەكلەنوب، يابىسە بىتوبوك كىلە . مەم بىر ياندىن اول حالنى مەنوردە كوررگە مەكن ايدى .

عمومی اسملرنی اوزگەرتو خياله توشمی توگل الوغ و قارت بر ملتنيك اوزى بلەن برگە طورغان هم اوسكان اسمن آوشدرو، حتى فننيك ايك قاراشى بر پوچماغندەغنه، فقط متخصصلر آراسندەغنه مستعمل بولغان بر اصطلاحنى آلدرونى دە زور مشكلدن صانيلر. بر اسم، بر اصطلاح تمام عموملا- شوب جيتسه، آنى، يا كئشلىقى آچىق معلوم بولغان صوكتە، اوزگەرتوگە امكانوك كورمىلر. بر قومنيك دنياچە معلوم اسمنى آلدرو شوگا قياس فيلنسن!

ئەيتەلر: بز تاتار توگل، بزگە بو اسم يا كئشلقنە طاغلقان - بز تورك؛ بزنى تاتار ديمەكز! ديب. بوندىن يا كولەرگە بايسە بوغاريدەغى روشچە بتونلاي باشقە جەتلرگە قارى طورغان ايكى حالنى بوتانغان وشو سببلى، قياسلرى منىچ توگللكنى اثبات قىلورغە كىرەك. بر كىدە انكار قىلمى - بز توركەز. هم تاتار اسمى، احتمال، بزگە يا كئشلقنە، فلان كشيلىر مناسبتى ايله گنە طاغلقاندر. لىكن بو بزنى تاتار ديب ئەبتمەكز! ديوگە يول بىرمى. آلىق بر مثال: هر كەگە معلوم: روسلر، درستەك سوزگە نظرآ، ديككز آرتندن كىلگان بر كنه نيك «روس» نسلينە منسوب بولوچياغى سببلىگنە «روس» آتالوب كىتىلر. شول بر كشى اصلاؤە يانلردن زور بر بولگينە اسم اوزگە رتدى. حال شولاي بولا طوروبدە، هيچ بر روس:

- بز - روس توگل، بز - اصلاويان؛ ۸۰ ميليونلى الوغ بر ملتنى اللە فايدن كيلوب چققان بر وارياك اسمى ايله آتاب بورنو اصلا پارامى! ديب طاوش كوتەرگانى، هيچ برسنيك روس ديب آتالودن قاچارغە طرشدىغى كورلمى. نيكشورسە، نيچون روس ديب آلفانن، مؤرخلر نيكشورە نيك شو قدر. اما وجه تسميه نيك ضعيف بايسە يا كئش بولوينا قاراب هيچ برو ميني روس ديمەكز! هواسينە توشمى.

بزنى تاتار ديمەكز، بز - تورك! ديگان وشول يولنى قوتلەگان بندەلرنك طاوشى دە عين شول روسنيك: مين روس توگل، اصلاويان! ديب اعتراضى كىيدر. صوكتيسىنى قدر معنى سز ايسە اولگيسى آندندە ياماندر. وجه تسميه نلەسە نرسە بولسون هم سبن آنى نيكشوروب يا كئشلىقى، ضعفن ميدانغە چقارغە حقك بار؛ اما شول يا كئشلقنە قاراب، اول اسمدن قاچارغە اومطلوب هم عبث هم معنى سز بر اشدر. بزنى تاتار ديمەكز، تورك ديككز! مضمونندەغى حركت اول فى نفسە دە منطقسز راقدر. بزنيك توركلگمىنى برودە انكار قىلە آلمى. لىكن شول ياق بار: تورك - الوغ بر

ايدى، ايكيسينيك طنلرى قىلدى ابي . . شولاي ايندى . . . اول بز . . نك . . ملت . . . بيت . . ديب تمام ايتشديلر. مونه بولر - يا كالمزنيك «فن يولى» ايله تاتارلقدن، تاتار ديب آتالودن قاچولر ينيك بر كورنشلر بىر. لىكن حقيلمى، معنى لى؟ كوريك.

§

احوالنيك اچينەرەك كروب، مسئلە يارغالاغان تقدير - دە «تورك اوغلىرى» نك بو مناظرەلرى بر آكلاشلەمەو نتيجه سندن باشقە بر نرسە توگل ايدىكى آچىق كورلەدر. موندە آيورم ايكى جەت بار: ۱) بزنيك بتون دنيا طرفندن عصرلردن بىرو تاتار ديب آتالوب كيلومز. ۲) بزگە طاغلقان بو «تاتار» اسمنيك تاريخى جەتندن نيكشورلوى. بولار ايكيسى بتونلاي باشقە ايكى جەتكە قارى. بونك اولگيسى ثابت و مقطوع بر مسئلە: هيچ كم بزنيك كوب عصرلردن بىرو دە هم حاضرده «تاتار» ديب اسملە نوب يورو - ومزە انكار قىلە آلمى. بو - بديهى. موندە تورك بالاسى دە اختلاف ايتەرگە امكان يوق. تاتار اسمى بزگە طاغلقان. دنيا بزنى تاتار ديب آنى. بر اش اشلەگان بولسەق، بزنيك حقده «تاتارلر فلان ايتە!» ديب سويلەگانلر هم سويليلر. بو، مسئلە نك برياغى. بديهى و مقطوع بولغان، هيچ بر اختلاف ممكن بولمغان جەتى.

ايكنچى جەت ايسە، تاريخنيك، فننيك شو واقفە، شو فاكينگە نتبع كوزى بلەن قاروى در. بو جەتنى آچىق ئەيتكەندە بزگە تاتار ديب نيچون اسم بىرلىگان، بو اسم فايدن آلتغان، بزگە فايدن كركان، بزنى بولاي ديب آتاو تاريخ جەتنچە طوغرىمى، يوقسە يا كئشلىقى الخ؟ . . . دن عبارت بولوب، صرف فىنى، صرف تاريخى بر مسئلەدر. بو فقط متخصصلر اوچون فىنى بر مناظرەدن باشقە بر اش توگلدر. بزنيك تاتار ديب بىرلىگان اسمەز تاريخنيك بو نتبعانينە اصلا التقاتسز بارە بىرە؛ ملتلر اچندە بز تاتار ملتى آتالوب كىتوب اوطورەمز. تاريخنيك مناظرەسى بو بر كره بىرلىگان و عمومچە طانلقان اسمنى آلدرودە، صريح يا كئش بولسەدە، مك كره عاجزدر.

بر نرسەگە بر اسم، بر علم طاغلوب، عمومچە، دنياچە طانلىدىمى، دنيا آنى شول اسم بلەن آتارغە اويرە - ندبى، آندن صوكت و السلام ايندى، اول اسمنيك يا كئشلقن، مك كره اثبات ايتسەلردە، اول شولاي بارە بىرە. مقصد: جيكل آكلاشوغنە بولغانغە، هيچ كم آندى

ادبياتى؛ اشلەگان همه اشمز - تانار اشلىرى؛ طواچق
مدنیتمز - تانار مدنیتی بولاچق .

عالمجان ابراهیمیف . «قران» .

بىز تورکمز .

I

مخترم «شورا» نىڭ ۲ نچى سانى نىڭ قابىندە «تانار
اوغلى» امضاسى ايله برەو «بىز كىم؟» دىيە بر سؤال
بىروب؛ بو سؤال بىزە متوجە بولدىغى اوچون جواب
قاىرونى بىز اوستىمىزە آلمىش ابدىك .

ابىشتە، بو اورنىدە شونىڭ جوابىن بازاچى بولدىق .
لىكىن تانار اوغلى ياخشى بلسون كە، بو سوزلارنى بىز مناظرە
و بحثلەشۇ بوللو بازمابىز . بىز مناظرە و بحث آرتىدىن
چوبىك چاپىناپ يورمىگە اويرىنمەگەنمىز . اوندای نرسەلەرگە
مطبوعات بىتلىرىدە اورنىدە بىرلەشمەكە تىوش دىيىپ بلەمىز .
فقط، تانار اوغلى مىثاللىرىنە بر نىچە «اوغللار» اوزلارىدە
صاتاشوب، خلقىنىدە صاتاشدروب، آلە نىندە «تاتارلىق»
قە يابىشالار . شول حقدە جانىز آچىغاندىن غنى بىز بر نىچە
سوز يازمىق بولدىق . مقصدىمىز - «بىلم صانمىق» ايمەس ،
بلىكە ازىلە نوب بر توغرى يول تابمىقىر . بىزدىن بىوك
جىردە اوتوروب، دور بىن ايله فاراب تاماشا قىلوب تورو-
چىلر كوبدىر . آداسىشەق، بىزنى بىتمىزگە قويا بىرمەسلر ؛
بر توزو چونگە سلتەرلر . اول وقت تانار اوغلىدە ،
تورك اوغلودە فائىدەلەنوب فالورلر .

II

دىبادە ايك ايسكى و ايك آتافلى خلقلارنىڭ ايك كوبي
توركلردىر . تارىخ ضبط ايتە باشلاغاندىن بىرلى توركلارنىڭ
باشامقىدە بولغان اورنلرى، بو كوئىگى جغرافىيە آتلىرى ايل
آيتقاندە: آلتاى ناولرى، سىبىرىيا، توركىستان، اورال
بويلرى، ۋولغا بويى، آناطولى، قافقازيا و غرىبە طونا
اوزەنىنە چاقلى بولغان كىك جىرلردىر .

بولىر طوفاندىن مىلادقە قدىر بولغان زمانلردە تورلى
خلقلىر طرفىدىن قوبىلغان تورلى اسملر ايل تورلىچە آنالوب

قوم؛ اول بر نىچە بولسكارگە آيرىلغان . بو بولسكلارنىڭ هر بىرى
تورلى اسملر ايله يورى؛ بىزدە شول بولسكلردىن بىرسى -
تورك نامىدىن دە خاىراق اسمى - تانار بولغان بر قومىز
بر - تانار آتالغان تورك قىبلىسى روسنىڭ اصلاويان بولۇ-
چىلىقى «روس» دىيىپ آتالوغى نقيىض بولمىغان كىك، بىزنىڭ دە
تورك بولومىز «تانار» دىيىپ اسملە نوب يورومىزە فارىشى
بارمى تورك نامى، اصلاويان، گىرمان، رومانلر كىي
عمومى بر اسم بولوب، صوڭقىلر اچىندە تورلى اسملر ايله
يوروكان آلە نىچە ملت بولدىغى كىي، تورك دە تورلى
اسملر ايله يورتلىگان قوملەرگە آيرىلغان . خاص اسمىمىزنى
طاشلاب، «تورك» دىيىپ آنالا باشلاشق، بىز باشقىە تورك
قىبلىلرى ايله ملتىس بولامىز .

§

فصقىسى؛ بىزگە تارىخ و دىنيا طرفىدىن بىرلىگان تانار
اسمى بار . بو واقع؛ بو - بدىيى . هم شولاي دىيىپ
تسمبەنىڭ وجەسنى تىكشرو بار . صوڭقىسى صرف تارىخى
بر مىسئەل بولوب، هىچ بر تىقىردە «علمى مناظرە» دائىرە
سندىن چقا آلمى؛ بو مناظرە بىزگە تانار دىيىپ آنالونىڭ
ضەفن، حتى ياكلىشلفن قوباش مرتبەسندە اثبات قىلسەدە،
بىزنىڭ اسمىمىزنى آلىشدرە آلمى . اول اثبات تىك تارىخ فنىنە،
تارىخ كىتابلىرىنە بر اوزگەرش بىرر . اما تانار اسمىن
طاشلاب، بلغار، تورك يا باشقىچە بر اسم بىرر وعموم
دىنيا بىزنى شولاي دىيىپ يوروتە باشلار، تانار سوزى
اونوتولور دىيىپ اويلاو - بو محالىنى فرضدر . الوغ و فارت
بر ملنىڭ اوزى بلەن برگە طوغان، برگە اوسكان و عمومچە
طانلغان بر نامى آلىشنى مىسئەسى - وجودى محتمل دە
بولمىغان اشلردىن بىرىدر .

شونىڭ اوچون بىز وجە تسمبەنىڭ شىبەلى بولويىنە
فاراب، تانار دىگان سوزدىن قاچارغە، آنى اوزمىزگە اسناددە
متردد بولورغە اصلا اوروون يوق . اول بىزنىكى . اول
موڭارچى كىلدى هم قىرگەچە بىزنىڭ ايله باراچق . هم اول
بىزنىڭ تورك ملنىدىن بولومىزە قارشى توگل . بىز تورككە
توگل، مانغولمىزدە . بىز - آدم؛ بىز - مانغول؛ بىز - تورك؛
بىز - تانار .

وجە تسمبەسنى تىكشرونى فقط تارىخى بر مىسئە
ايدوب، اربابنە طاشلىمىزدە، واقعە، طورمىشە «تانار»
آنالوب بارا بىرمىز . اشلىرمىزنى تانار اشى دىيىپ آتىمىز .
اوزمىز - تانار؛ تلمىز - تانار تلى؛ ادبياتىمىز - تانار

تورکمن بو ڪون خدمت ده بولنديغی مناسبت ایله «تولکگوت» آنالوب، ابرتەك خدمتدن چقسه تولکگوت بولماسقه تیوشدر. لکن تاریخ و جغرافیا یازوچیلر آنی- مونی تیکشرمه بېنچه، آوزلرینه نیچک نوشسه، فولفلرینه نیچک ابرشسه شول حالنچه بازارا بېرمشدر.

بورنغی زمانلرنی و ایسکی خلقلرنی قویا توروب، بولنديغمز علم و عرفان عصرندەغی حاللرغه بر کوز بور- گزه يک. بو زمانده ده، بورنغیلرنقی روشنده، خلاف واقع آنلر تاغلو کوب کورندهر.

مثاللر: (۱) بو کون تورکستانده و سیبیر یاده جیدی اوبلاستده و بر غوبیرناده باشاغان و فرغزلق ایله اصلا مناسبتلری بولماغان جیدی میلیون «فازاق» غه روسلر و بوتون غربیلر «فرغز» لقبن تاقمشلدر. حالبوکه، فازاق ایله فرغز آراسندهغی آیرما- ایمنه ایله فاین آراسندهغی کبی تمام باشقه در.

و برده، روسلر فرغز سوزینی چالاش آوزلرینه سالوب و کیم املالری ایله یازوب «Киргиз» صورتینه اوردکلرندن صوڭ اسلام حرفی ایله یازلسه «کیرگیز» صورتن آلادر. بو سوزنی بر فارسی سیاح یازسه ائبته «گیرگیز» صورتینه اوره در. اوندن بر عرب ترجمه ایتسه «جیر جیز» صورتینه اوره بیمی؟ شو حالده، بر فازاق خلقدن کیرگیز، گیرگیز، جیر جیز آتلی (موهوم) خلقلر بارلغی تاریخ کتابلرینه یازلوب قالما بیمی؟ شولای یاڭلش یازلوب بتکهن صوڭ، برنیچه عصر اونکهن صوڭ کیلگان خلقلر: فازاقلردن صوڭ تاریخ میدانینه کیرگیزلر، گیرگیزلر، و جیرجیزلر ظاهر بولالر ديه یاڭلشا باشلامایلمی؟

(۲) شو بولنديغمز علم و مدنیت عصرنده فازاق جیرینه پولتاوا غوبیرناسندن مالاروسلر کوچرلدی. خاخول دیوگه فازاڭڭ تلی کیلمه ی «قوفال» دیدیلر. کوچوب اوزوروچیلر آراسنده یالغز مالاروسلرغنه بولمای، واقعه غوبیرناسندن «ؤوته قلم»؛ پیرم غوبیرناسندن «زیره نلر» ده فازاق جیرینه کوچدی. لکن کهنڭ کم ایکنن فازاق تیکشرمه سندن، بارینه بر دن «قوفال» ديه اسم بېردیلر.

شو حالده، جاوا آطه سندن بر سیاح کیلوبده، فازاق آراسنده آتنا- اون کون جوروبده، موندەغی خلقلرنی کوروبده فازاڭڭ آیتوی بونچه شو مهاجرلرنڭ بارن «قوفال» آتاب سیاحتنامه یازماسمی؟ شو خلاف واقع یازلغان سوزلرنی کوچروب اوسترالیا نڭ قاموس علمیلرینڭ

«اساطیر الاولین» گه تورلیچه یازلمشدر. میلاددن بورن اسکیت، سارمات (یاخود میدیالیلر)، ماساغوت (یاخود ماسغوتلر)، هون، اویغور و تورکمن کبی آنلر ایله آنالوب؛ میلاددن صوڭ ایسه هون، آلان، آوار، اوغز (اوغر- اویغور)، قپچاق، تورکمن، خازر، بولغار آناندیلر.

شو آنلردن هیچ بری، هیچ بر عصرده شعب، قبیله یاخود نسل و نسب جهنندن قویلغان آنلر ایله- سدرلر. خواه چیتلر طرفندن بولسون، خواه اوزلری طرفندن قویلسون شو آنلر جیر- صوغه، اوی- فرغه نسبت ایله یاخود تورمشده بولغان خدمتلری مناسبتی ایله قویلغان اسملردر.

مثلا: عسکر خدمتنده بولنغان برنیچه مڭ خلق، عسکرلک مناسبتی ایله «اولان» آنالور؛ تورک بالاسی بولدیغی مناسبت ایله «تورکمن» آنالور؛ بوز قزلرده یاشادیغی مناسبت ایله «قپچاق» آنالور ایدی. (آلان یاخود اولان روسچه سی Уланский سوزی عسکری بر عنوان بولمق صورتنده بو زمانه زغه قدر کیلمکده در.) شو حالده، تورکلر فلان عصرده هون، اویغور، قپچاق قبیللرینه آبرلورلر، دیهک- درست سوز بولماسه کیرهک. بولرنی بولای آیرم کورسه تکهن یالغز، سیاهلرنڭ ادراکسرلگی بولسه کیرهک.

مثلا: میلاددن بورنغی زمانلرده اوغز- خان آتلی بر خان بار ایدی. بو ذات بارچه تورکی ایللرنڭ «ایل خانی» ایدی. مونڭ قوی آستنده بورن بوتن آنلر ایله بورگزلگن خلقلردن کوی، مونڭ صوڭنده اوغر- اوغر، اون اوغر، اویغور آنالا باشلادیلر. موندن صوڭ مؤرخ و سیاحلرغه تاغی بر انسم آرتوب، اویغورلر ظاهر بولدی ديه باشلادیلر.

چال برابرینه حکومت خدمتنده یوروچیلرگه بورنده «اوڭگوت» دیهشلر. اوڭ- امیر و حکمدار معناسنده بولوب- گوت- مستاجر معناسنده در. زمانه ز اصطلاحنچه- مأمور سوزینه مساویدر. مأمورلر خدمتلرینه کوره تورلی تورلی اسملر ایله آنالور ایدیلر. تلهوت، منغوت، ماساغوت سوزلری «تول اوڭگوت، ماک اوڭگوت، ماس یاخود باس اوڭگوت» سوزلردن بوزلمش بولولری شبهه سذر. بس ثابت بولادرکه، شو عنوانلر ایله بور- گزلگن خلقلر البته حکومت خدمتنده بولغانلریدر. بر

صحيفەلەرى پەجرانامىسى ؟

(۳) بو كون خلق آراسىندە بىر عادت بار : ماوراء النهر دە و بخارا اولكەسىندە ياشاغان خەلقلەرنىڭ بارى بىر «صارت» دىيىپ آتايىمىز. اگەر اورال بويىدىن باروب بىر باشقۇردى، ايراندىن چەغوب بىر فارسى، عربىستاندىن كىلوب بىر عرب باشىنە چالما صاروب، اوستىنە چاپان كىوب، سرتىدىن بىلەن بوسا شولارنىڭ موبىنەدە البتە صارت آتى تاغلادىر. شو اوج تورلى ماتىدىن فورالغان فوراماننىڭ بالالارى بىر نىچە يىللار دە مۇگگە و مىليونغە چىتىسەلەر «علم اهللى» آتلى كىشىلەردە البتە شولارنىڭ بارى سارت آتاب تارىخ بازارچىقلىرى شىبە سۇردى؛ گرچە بولار اوز آرالرىدە بوتونلەي آيرىم جنسلىر ايكانىن بىلسەلەردە، وشونى آيتوب تورسەلەردە

خەلقلەرغە شونداي، شونداي خەلقلەرغە آتلىر تاغلو بعضا ادراكسىزلىكىدىن و بعضا سىياسى مقصدلەر اوجون، قاي زماندە و قاي عصر دە بولسە دە كوب واقع بولمىشىدىر. شونداي مىثاللىرىدىن بىر نىچەسىن هر كىم كوكۇلەن توتارغە تىوشىدىر.

III

مىلاددىن ۵ - ۶ نىچى عصرلەر ايدى .

ايدىل و اورال اولكەسىندە بولغان توركى ايللەر بولغار آتالوب؛ تونا بىلغاسىدىن آلتاي تولىرىنە قىر بولغان كىك جىرلەرگە تولغان يالپاق ايللەر ايسە قىچاق؛ قىچاق اچىدە اويغور؛ اويغور اچىدە مون، مون اچىدە آلان؛ آلان اچىدە آوار؛ آوار اچىدە پاچىناق كىيى تورلى و تورلى آتلىر ايلە تانلىمىشلىرىدىر. شو وقتلار دە آلدە خازر آتى يوق ايدى. شو مىذكور خەلقلەر بوكونگى ژولغا، اورال بويلىرىدە، قىرىم، قافقاز، توركىستان و سىبىر دە بولغان جىرلەر دە باشامقە بولغان توركى ايللەرنىڭ بابالرىدىر. شو وقتلار دە ھىچ كىم تاتار ايسەس ايدى. و ھىچ كىمنىڭ تاتار ايلە مناسىتى يوق ايدى. شو مىذكور توركى ايللەرنىڭ ھەر بىرىنىڭ ھەلى ھەلى اۆز آلدىلىرىنە خانلىرى ياخود بى و تورەللىرى و مستقىل ادارەللىرى بولوب؛ بارچەسىنىڭ اوستىدىن «ايل خان» نظارت ايتەر ايدى. اول كوننىڭ ايل خانى «مومن خان» (۱) بولوب، اورداسى «آلاناو» دە (۲) ايدى .

شو زمانلار دە شىرق دىنياسىدە روم، فرىس، چىن آتلى حكومتلەر بولوب، توركى حكومت ايسە شولارنىڭ اېڭ شوكىلىسى، ايل خان دە ايل عظامىلىسى ايدى. اول زمانى شىق توركى حكومتنىڭ شىكل ادارەسى زمانلارنىڭ گىرمانىيە ايمپىراتورلىقىنە مساوى بولسە كىرەك .

خەلقلەرنىڭ بىر قىسمى كوچمەلى بولوب، كرە قىشلار و چىقا چاپلار ايدى. و بىر قىسمى ھەمدە حكومتنىڭ عىسكىرى «جاتاق» ھالىدە ياشاپ، ھەر تورلى دوانلرى، قالا و سالا لرى بولور ايدى. شو قالا و دوانلارنىڭ بارى دە اهل ھەر ايلە تولو بولوب، تىمىرچىلىك، بالتاچىلىق، ايجىلىك، باسما چىلىق [Ткачество]، تىكچىلىك، ايتكىچىلىك و امئالى ھەر لرنىڭ بارى اوز قوللىرىدە ايدى .

چىبەرلەرنىڭ قوللىرىدە اشلەنوب چىققان تاوارلارنى اوتكەز و اوجون ساودە گىرللىرى دىنياننىڭ دورت بوشىنە بوروب بازار قورور ايدىلەر. دىنيالرىدە ساودە گىرللىرىنىڭ اباق باصماغان جىرللىرى بولماس ايدى. شىرق باغىدە مېھىت كىيىدىن باشلا نوب غىر بى مېھىت آتلاسىغە چاقىلى بولغان جىرلار دە تورك ساودە گىرللىرىنىڭ كر و انللىرى دار بارلەر مىثالندە آغوب چورور ايدى. بىنەئەلىيە تورك قوملىرى اول زماننىڭ ايلكى مىدى و ايلكى مەعارفلى خەلقلەردىن سانالادىلەر . اوزلرىنە مېھىت اوقو و بازوللىرى بولوب، عزيز تىلمىز توركى تىلنىڭ اول وقتدە ايلكى باي و ادىباتىمىزنىڭ ايلكى مول وقتى ايدى .

ھەر جىر و ھەر قىر بىر تورلى مېھىت چىتىشىدىر و اوجون بىلىگىلەنمىش ايدى. مېھىت جىرلار دە ايلگىن ايلگىزلىر؛ اوتلاقلار دە مال آصرارلار؛ قوپالار دە آڭ اولار ايدىلەر. مال آصرار و آنى اور چىتودىنبا دە اولرغە مېھىت بىر مېھىت ايدى. ھەر ھال طىبىقى روشندە تورغان و ھەر اش اوزىنىڭ طىبىقى بولدىن يورگان اول زمانلار دە شو اش و ھەرلەر دە اوزلرىنىڭ طىبىقى اھللىرى قولندە بولور ايدى. يعنى : بىر خەلقنىڭ طىبىقى ساودە گە مېھىت؛ بىرەونكى مال آصرارغە مېھىت بولوب، ھەر قايوسى اوزىنىڭ طىبىقىنى قىلغانچە اش كورر ايدى. طىبىقت ارئى بولدىغى اوجون توركىلەر دىمىشلىر :

«آنا كۇنىڭ قىلغانى - نىل» .

يعنى آنا بابا كۇنى كىسب قىلمىشلىر ايسە سىندە شونى اشلە دىمىكەر .

طىبىقتىڭ فانوللىرىنە اوزگارمىك يوقىر . اواننىڭ يوللىرى قىشايىق يوقىر . بعضا كىشىلەر اوزللىرى عىبان قىلوب يولدىن

(۱) مومن - فوین وزىندە بولوب، توركى سوزدۇر . مومى مۇمىن، بومىن، و بومىن سوزلرىدە يازو غلطىر .
(۲) آلاناو ايلە آلتاي باشقە باشقەدر . ساتاشلىرىمسون .

آزراق اشلی). بالا چقارغاچ قارلغاچلار اوچون ایك كوب اشلی طورغان وقت بته، چونكه قارلغاچ بالاسی شبكلی قومسر هیچ بر قوش بالاسی یوقدر. شونك اوچون قارلغاچه متصل رزق آرتندن یوررگه طوغری کیل. هر قارلغاچ ساعتنه ۳۰ دن ۴۰ مرتبه گه چافلی رزق ایزلب (صونارغه) بارا. (بو وقتده قارلغاچ، بالالری اوچون ۱۵ ساعت اشلاب اوزی ایچون باری برگنه ساعت اشلی). شونك اوستینه قارلغاچ هر باروینده ۱۰-۱۵ گه قدر قورت طوتا. ایهدی بر جفت قارلغاچ هر کوننی کوبهو قورت بترگانون حسابلا ب قاریق :

بر جفت قارلغاچ باری ساعتنه ۶۰ مرتبه آوغه باروب هر باروینده ۱۰ غنه قورت طونتسه ۱۵ ساعت اچنده ۹ مك قورت طوتقان بولا. بو ۹ مك قورت فقط بالالری ایچون بولوب اوزلری مكنی آشاسالر کونینه ۱۰ مك قورتك باشینه یئكان بولورلر. لیکن بالالری اوسكان صاین بورقم کیمی بارا. چونكه بالا اوسكان صاین آز آشی باشلی. قارلغاچنك عادتد، بالاسی ۵ بولا اوزلری ایله برگه بر قارلغاچ عائلسی ۷ قوشدن عبارتدر.

حاضر بر قارلغاچ عائلسنك بزده طوردقلری ۶ آی اچنده کوبهو قورت آشاغانلرون قاریق : هر بر قوش اورتا حساب ایله کونینه ۴ یوزدن ۶ یوزگه قدر آشی. ۷ قارلغاچ هر کوننی بیشار بوزگنه آشاسالرده کونینه ۳ مك ۵ بوز قورتك باشینه یئكان بولور. ۶ آی اچنده ۶ یوز ۳۰ مك قورت آشاغان بولالر. بر اولده ۱۵۰ گنه قدر قارلغاچ اویاسی بولسون. بو تقدیرده هر اولك قارلغاچلری بزده طوردقلری وقت ۹۴ میلیون یارم قورتنی بترگان بولورلر.

شونیده بیلورگه تیوشلی: هر بر ۱۰ مك قورت بر مربع میتر اورن آلسه نی چافلی برنی قورت باصقان بولور ایهدی. بو بر، ایکنچی هر بر قورت جای بوینه ۱۰ غنه اولننی هلاک ایتسه ده جای بوینه کوبهو ضرر کیتورگان بولورلر ایهدی؟

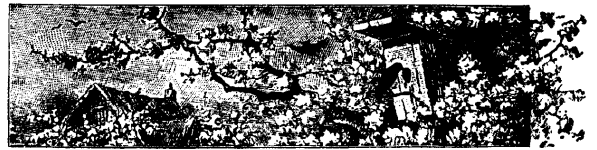
شونك ایچونده قارلغاچلرنك کیتورگان فائده لرن میلیون صوملر ایله حسابلا انسان آنلرنی اوزینك ایك یاقین دوستی وایك برنچی یاردمچیسسی دیب بلورگه تیوش. مترجم: ع. ك.

چغوب بر آز آداشوب بورسه لرده آباغنده دخی اوز بولورن تابهای فالماسلر.

بو کونگی قازان نوغایلرینك طبیعتلری سوده گیرلککه؛ بولغار وصارای حکومتلری قولانغان صوك دالاده یوروب قازاق بولغان خلقلرنك طبیعتی مال آصراوغه؛ میشارلرنك ایکنچیلککه مبال بولوی شو ۵-۶ نچی عصرلرده یاشاغان تورکی بابالرمزدن قالغان میراث ایکانلنگنده شبهه یوقدر. (آخری بولور).

تورك اوغلو

فائده لی قوشلر.

(روسچهدن ترجمه).

هر یاز اولن اوسه باشلاو ایله بر یوزن میلیارد، میلیارد هر تورلی واق قورت باصا. بو قورتلر باری اولنگه آشاب طورولری آرفاسنده انسان اوچون غایت ضررلی جانلر جمله سینه کره لر. بیگراکده ایکن ایگو و باقچه. چپلق ایتوچیلر اوچون خوفیلیردر.

اگرده بو قورتلرنك دشمانلری بولماسه بو کونگی معیشت فزغانچ حال گه توشار ایهدی. معیشتنك اولچاوی نینگزراک بولسون اوچون بو قورتلرنی بتره تورغان قوشلر یاراتولمشدر. قوشلرنك فایسلری قورت ایله رزقلانوب طورمقلری اوستینه اورلق (Зерно) ایله تماق طویدرسالرده بعض برلری باری قورت ایله گنه کیچنلر. بو صوگفیلر آراسنه قارلغاچلرده کره. باری قورت ایله تماق طویدرو. لری سببندن قارلغاچلر انسان اوچون ایك فائده لی قوشلردن سانالا.

توبانده گی رقملر بر جفت قارلغاچنك کیتورگان فائده لرینی آچیق کورسه ته :

قارلغاچلر بزگه کیلولری ایله اویا یاسارغه یا که اونکان یلدن قالغان اویالرنی توزه تورگه باشلیلر. آنلرنك اویالری بالچی ایله یابشدرلغان واق بوتافلردن عبارتدر. اویا یاساغان وقتنه قارلغاچ کونگه ۱۶ ساعت اشلی. (بو ۱۶ ساعت اورتا حساب. هوا یخشی اولدیغنده در. هوا ناچار بولغانده

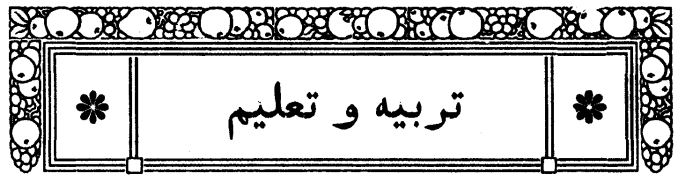
اينو، دين درسلىرىنىڭ يوشىدىر. اخلافسىزلىق ايله مسلمانلىق
ايكەوى بىر جىردە صىماي تورغان نىرسەلردىر.

ايشته، بىزم چامالامىزە كورە، مكنىبلردە و عىوما ملت
اسلاميه بالالرىنە بىرلە تورغان دين درسلىرى شو اوج
اساس اوزرىنە بنا ايتلورگە تىوشىدىر. دين درسلىرى يالغز
كتابلردە يازلغان تەمسىز سوزلارنى لفظا مراد ناكلداب او-
قوب، كوكل گە يادلاو بولماي بلكە بالالرنىڭ روھلرىنە
القا قىلو بولورغە تىوشىدىر.

يعنى: دين درسلىرىندە معلمنىڭ اوزىندىن چىقان سوز-
لارنى بالالرنىڭ حافظە صاوتلىرىنە تولتروب قويوغنە بولماي
بلكە، گوبە درس وقتىندە بالالرنىڭ روھى معلمنىڭ قولندە
بولورده اول شونى تصفيە قىلوب، قىلوب اورنىنە بىرلەشتىر-
گەن بولور.

بو روھ شونداي روھ ايتلورگە تىوشىدىرگە، شو
كچىكە بالالار اوسوب چىكت بولغاندە؛ اولكە يوب اير
بولغاندە؛ اولوغا يوب بىر بولغاندە الله تعالى و رسولنىڭ
اوپرەتكەن دين اسلامنىڭ حكملرىنە باش ايوب اونىڭ
بولىدىن بىر قارش چىتكە چىماسلار. دنيانىڭ ھەر تورلى
آورقلرىنە قاراماي، دين اسلامنىڭ ھەر بىر امرىنە اطاعت
ايتوب اونىڭ چوئىندە ثابت قىلم بولوب، اونى چىماسلار.
اسلامىت و دىانت ظاھر پىرسىتىلدىكىن، الفاظ لسانىيە و
حرىكات بدىنيەدىن گنە عبارت دىب بىلمەسلار. دنيا تىرىچلىگىن
ايكەن الله تعالىنىڭ ھەر بىر نعمتىن اوز اورنىنە بومشاب،
شكرانىسى اوچون الله تعالى حىزىرتلرىنىڭ عظىمىنە خضوع
و جلالىتىنە خشوع ايتوب ھەر كون بىش وقت سجدە ايتىر-
لر. شو بىر كونىڭ دنياىدە بار ايله يوقنى، آز ايله كوبنى،
آور ايله چىكىلنى تىڭ كوروب، «اللهم لا خىر الا خىر
الاخره» دىبرك دار عقبا اوچون آزق حاضرلەودە قىلورلىق
قىلماسلار.

ايشته، مكنىبلردە و بالعموم تىرىيە دىنيە شونداي
بولورغە تىوشىدىر. مكنىبلر شونداي تىرىيە بىرلورلك روھىكە
قويورغە تىوشىدىر. بناء علمىە، دين درسلىرىندە دقت ايتلە
تورغان اش بالالرغە سويلەنگەن سوزلارنىڭ كوبلىگىندە
بولماي، بلكە بالالرنىڭ روھلىرى دين و دىانتىدىن آلغان
حصەغە قارالور. بالالرنىڭ روھلىرى دين شىرىنى ايله سوا-
رلوب، عبادت آزغى ايله تىرىيە قىلىنوب اوستىرلورلر. دين
درسلىرىدىن كورلەچىك تىرىيە: بالالرنىڭ قىلبلىرىنە ناموس
دىنيەنىڭ اورناشوى؛ دىنى حىسنىڭ اوبىغانوى؛ اخلاصنىڭ

ابتدائى مكنىبلردە دين درسلىرى حقىندە اىضاح (*).

ابتدائى اوقونودىن مقصد انسى و مطلب اعلى بولغان
نىرسە بالالرغە روھانى و دىنى تىرىيە بىروردىر. بناء علمىە
مكنىبلردە دين درسلىرى اياڭ اھمىتىلى درسلىرىدىر. مكنىبلر-
نىڭ اياڭ كىرەكلى خىدمتى بالالارنى دىنى تىرىيە ايل جىتشتىروب
چىقارودىر. خىلقلرنىڭ سعادىت دنياوىيە و اخراوىيەسى يالغز
چىن مؤمن و خالص مسلمان بولولرىنە و بولمى يالغز مكنىبل-
لردەگى تىرىيە دىنيەگە توتىلدىر.

تىرىيە دىنيەدە دقت ايتلە تورغان نىرسەلرنى و اولردىن
كىلە تورغان فوائدى بھىيەنى صاناوغە بىزم كوچمىز جىتمەيدىر.
بىز يالغز شولارنى كورسەتە الامىز:

(۱) بالالرنىڭ قىلبلىرىنە ايمان نورى تولتورمىدىر؛ كوكل-
لرن ايمان ايلە قىرلاندىروب، يقىن ايلە اطىمىنان قىلدىر-
مىدىر. بونىڭ تابلوى، حاضرگە قدر متداول بولغان اصول
تعليم ايله اولماي بلكە كتاب الله و سنت رسول ايله
كورسەتلىگەن اصول تعليم مومىدى ايله بولور.

بىزدە حاضرگە قدر بولغان تعليم دىنى: «الله - بىر،
پىغمبىر - حق» دىولر؛ «لا اله الا الله» جىلە جامەسىنىڭ
معناسى «يوق مەبۇد بىر حق مگر الله تعالى گنەدر» دىولر
ايمان اولوب بىتمازدىر. بالالرغە اوپرەتلە تورغان ايمان
بوتونلەي باشقىە نىرسەدر.

(۲) بالالارنى الله تعالىنىڭ بىندەلرى قىلمىدىر. بو
- دىن اسلامغە مەھكم يابىشوق، قولچىقلىقنى الله تعالىگە گنە
خاىلامى، اوگە غنە صىونىق، اوندىن غنە مغفرت استەمەك،
بىندە ايله الله آراسىندە واسطە يوقلىقنى بىلمەك، الله تعالىنىڭ
بىندەلرىنە ياقىن بولۇون كورمەك كىبى اشلردىن تابلور. موندىن
صوڭ مسلمانلار آراسىندە تقوالق و صوفىلىق كىبى تىرقىلەر
بىتەرلەر؛ مسلمان دىمەك - تقوا دىمەك، تقوا دىمەك - مسلمان
دىمەك بولوب قالورده، ھەمە كىشىلەر ھەم مسلمان ھەم تقوا
بولورلر.

(۳) اخلاقلارنى نوزەتمەكلىر. دىن ايله اخلاق متناسب
بولدىغى اوچون بالالرنىڭ اخلاقى تىھىب، نفسلرنى تىزىكە

(* باشى ۳ نچى عددە - پروگرام.

برنجی بل .

(۱) الله تعالى حضرتارینه ایمان . بارلغینه ، برلگینه ؛ صفات ذاتیه سینه - قدرت ، علم ، نکوبین - سمع ، بصر ، کلام صفتلرینه . بولر بالالرنڭ اوز تله ولری ایله بلنه تورغان صفتلردر . بولر بالالرنڭ اوز ادبیاتلری ایله و اوز آرالرنڭ تابلغان مثاللر ایله ، ذهنلرنڭ احاطه سی دائره - سنده اثبات ایتلورلر ، همه عربچه قدرت ، علم . . . دیولمه س ، بلکه تورکچه ده گی مرادف معنالی ایله سویله نورلر . بالالرنڭ باشلری چالماسون و ذهنلری ساتاشماسون اوچون قدم ، بقا ، اراده ، حیات صفاتلری توکل برنجی یلده بلدرلو ، حتی ابتدائی درجه دن قالا تورسه لرده یارایدلر . پیداغوغیادن خبری بولوب ، بالا - لرنڭ ذهنن چامالای بلگهن کشی شاید بو سوزمزی چیت دیمه سه کیره ک .

(۲) محمد علیه السلام نڭ پیغمبرلگینه ایمان . کلام صفتی نڭ درسند فرآن حکیم الله تعالى نڭ سوزی ایدیکی سویله ندیکی همه بالالرنڭ هر فایوسینڭ اوپلرنده مصحف شریف بولندیغی اوچون اونڭ فایدن و کمگه کیلگهنن بلوگه بالالرنڭ آرزولری بارلغی معلومدر . مونڭ محمد علیه السلام غه کیلیدیکی و اونڭ پیغمبر ایکانی سویله نور . تینییه - شو مذکور درسلرده بولغان سوزلر واقع دن حکایت هم بالالرنڭ اوز آرالرنده غی کیکش طرزنده سویله نورلر . « شولای ایمان کیلتر ، و بولای اعتقاد ایت » کیی تصنع و تکلف که داعی بولغان سوزلردن صافلانق لازمدر . همه شو کچک بالالرغه « ایمان نه ؟ و اعتقاد نه ؟ » سؤاللر بیرلمه س .

الله تعالى نڭ بارلغی و برلگی بلدرلگان صوڭ : مونڭ عربچه سی « لا اله الا الله » جمله سی بولادر دبه بلدرلور . بو سوز اوڭلا یادلانلورده صوڭندن معناسی بلدرلو اصول - سزلقدر . بلکه اوڭلا اوزمزچه ایمان بلدرلوب ، صوڭندن قالب صورتندغه کلمه توحید تلرنده ایراد ایتلورلور . محمد علیه السلام نڭ پیغمبرلگی بلدرلگان صوڭ « محمد رسول الله » اویره تلور . شو « لا اله الا الله محمد رسول الله » کلمه طبیه سی اوقولغانده بالالرنڭ بورن اوزلرنجه اویره ندکلری معنالرنڭ نورلری اوز اوزندن کوکلرنده لمعان ایتوب ، بو کلمه طبیه نی اوقوغان صابن بالالرنڭ قایلرنده انشراح حاصل بولور .

(۳) بوغاریده غی طرزده اوڭلا بسمله نڭ معناسی بلدر -

نغابوی ؛ عبادتنڭ سویلوب قیلنوی کیی جیمشلردن عبارتدر . شو اشلرنڭ همه سی روحنڭ انفعالاتی و قلبنڭ خدمتی ایله تابلاچغندن دین درسلرنده بالالرغه سویله نه تورغان سوزلر درس حالتن آلمای ، بلکه الله تعالى حضرتلرینه توجه و اونڭ رضالغینه اولاشتره تورغان یولنی کورسه توره و شنده بولورغه نیوشدرکه ، معلمنڭ مهارتینه عائددر .

* *

مکتبلرده اوقوتلماقده بولغان درسلر هر اوقو یلنده بر تورلی تمامیت ره و شینی آلو کیره کدر . یعنی : بالالرغه بلدرلوی مطلوب بولغان بر فننڭ ، اوقو یلنده ، چیرگی ، یاخود یارتیمی غنه اوقولوب فالهای ، قسقالق ایله بوتون صورتده اوقولو کیره کدر . اوقو یولینه آیاق باصقان بالالر مونڭ آرقاسنده تگی فندن اجمالا بولسه ده ، بوتون بولغان بر معلوماتقه مالک بولورلر . اوقولرنڭ آزلغینه قارامای ، اوقوغان فنلرنڭ ، بوتون بولغان خبردارلق کسب ایتلرلر . بوندای اصول ده اوقوتوغه روسچده Концентрическая Система преподавания دیورلر . مکتبلرمزده هر فن و علی الخصوص دین درسلی تمام شول اصولده بیلگیله - نورگه لازمدر . شو اصول ایله اوقوتقاندنه بو فائده لر کوزه - تلور : (۱) اوقوتلوی مطلوب بولغان ماده (الهم فالاهم) قاعده سی بوینجه بیلگیله نور ؛ (۲) بالالرنڭ کوکلنده رسوخ تاباو هم کوکللری یالقماو اوچون ایڭ جیڭل و آز صورتده بیلگیله نور ؛ ۷ - ۸ یاشلک بالالرنڭ ذهنی ایله ۱۱ - ۱۳ یاشلکلرنکی آراسنده بیوک آیرما بولدیغی اوچون ۲ نهجی و ۵ نهجی یللرده غی درسلر آراسنده هم شونجه بوتنه نڭ بولورغه نیوشدر ؛ (۳) کیله چک یلده اوقوتلاچق درسلرنڭ جوهری اوتوده بولغان یلک اوقوتلغان بولوب ، بالالرنڭ ذهنلرینه سڭوب فالغان بولور ؛ (۴) باراچق یلده اول درسلر کیگه - یتلگهنده بالالرغه اولر مجهول مطلق بولوب کورنمه سلر . بونڭ ایله پیداغوغیمانڭ برنجی رکنی بولغان « معلومدن - مجهولگه کوچو » هم « تفصیل - بعد الاجمال » قاعده لری رعایه ایتلگهن بولور . بونڭ فائده سی اولارق : ۳ - ۴ ساعتده بلنمه ی تورغان درسلر اوڭایلیق ایله بر ساعتده بلنوی مطلوبدر .

بز اوزمزنڭ تار فکرمز و چولاق بلهمز ایله مکتبلر اوچون دین درسلرنڭ شو اصول ایله بیلگیله نوینی لایقلی کوردک .

* *

شو درس لر بر قشقه جینه رلك درس لر در. بر نهی
یلفی، دین درس لری شولر ایله تمام بولور لر. بالارنك
ذهن لری چپالماسون اوچون كلمه شهادت هم ایمان تفصیلی
سوزلری ایکنچی یلغه قالد لر لر. بارن بر یولی تولترام
دیو - همه سندن قوری فالوغه سبب بولماسون.

معلم حسن علی.

بالارنك سلامتلكون صاقلالو:

فرانسیسه نك مشهور شاعر و ادیبلرندن شانوبریان:
« فایغولرگزی بترونی ایسته سگزی یوقلاغان بر بالانك حالینه
فاراگزی» دیمش. باشقه بر شاعرده: « بر بالانك اول
معصومانه حالی برله بولمه نك ایشکندن ایچکه کرگان وقتنده،
توشنو و اویلانو تیوشلی بولغان هر شینی اونتورم» دیمش.
بو ایکی سوز ایکی ده درست. بالا صوگره دن انسان
بولاقچ بر جوهر در.

بالاسز بر ایو، قوشسز بر چیتلك گه اوخشار، یمشسز
بر آغاچ بر نرسه گه یارامادیفی کبی، بالاسز ایو، یمشسز
بر ازدواجده بوش باغلانودن عبارتدر. محصولسز، یمشسز
بر ازدواجنك برگوی ضعیف بولوب، بر نی قدر وقتندن
صوگره ازدواجنك یمشی کورلمه چك اولورسه، ایر برله
خانون آراسنده کوکلسز طورمش حکم سورمگه باشلار.
بر ایوده عائله نك سعادتین تأمین ایده چك، ایر برله
خانون آراسنده غی برگونی و محبتنی قوتله به چك بر نرسه
بار ایسه، اولده بر بالانك بولوندن باشقه نرسه نوگلدر.
هر کشینك کیله چکده بولغان امیدلری کچوک بالا
لردر. بر زور کشی، حاضرگی وقت ایچون وظیفه سن
یرینه کینرتمش صانالا بلور. لکن کچکنه بالالر بولای
توگل؛ بر بالانك کیله چکن بلمک و نوشنمک ممکن اولماز؛
اوسدکن صوگره اوزینك فیتهی هم کشیلگی معلوم بولور.
بالانی کیوندرمک، آشانمق، ایچرتنک، اوقوتنق و تربیه سینه
طرشمتق بیک مهم اشلردن بولوب اعتبار قیلومز تیوشلیدر.
بر بالاغه آناسی سوت بیرر. آره تیره ایمزلك ویرمک
و باشقه نرسه لر ایله ده آناغه یاردم ایتمک تیوشلی. ایمزلك
بیروده دفت ایله فارامق شرطدر. ایمزلك برله سوت
بیرلدیکی سببندن تلفی اولوب کیتکان بالالر حسابسزدر.
خصوصا جای کونلرنده ایمزلك بیک ضررلیدر. ضرور
بولماغانده جای کوننده ایمزلك بیرمازگه تیوش.

لوب، صوگندن اوزی اویره تلور. شوندای قیلنورغه
تیوشدرکه: بالالر همه حرکتلرینك آلدنده و همه اشلرینك
باشنده بسمله نی آبتوغه عادت ایتوب، شو كلمه شریفه نك
بیرگان روحی آرفاسنده بالالر عمرلرینك بوینچه هر توری
اشلرگه عزیمت ایتهلر. شو مبارک سوز اوقولدیغی صوگنده
مسلمان بالاسی اوچون دنیا ده هیچ بر آور و مشکل اش
قالماس. بو سوزنك روحانیت که بولغان اهمیتن کورسه تو
اوچون قرآن حکیم نك ایك باشنده ایدیکینی و سورهُ
فاتحه دن جز ایتلوینی سویله و جیتسه کیره کدر. بوتون
قرآن نك اسراری سورهُ فاتحه ده، فاتحه نك اسراری
بسمله ده تابلادر - دیدکلری بیک توغری واصل سوزدر.
ایشته، بونك معناسی اویره تلدکه شو حکمتلر اورنینه
جیتکلسون کیره کدر.

۴) الحمد لله رب العالمین. مونك اولا معناسی، صوگندن
اوزی بو غاریده غی طریق ایله اویره تلور. بو سوز
صفات ذاتیه نك همه اسماء حسنی دن (الرحمن الرحیم) نك
تمه سی کبیدر. همه ایزگیلك، همه احسان، همه همت شو
مبارک سوزدن نومق اوچون بالالرغه اویره تلور. همه
قیلغان، کورگان و بولدرغان اشلرینك آیاغنده شو سوزنی
ورد قیلوغه عادت ایتدرلور. مونك آرتقی اسراری
و حکمتی قاید باریغینی کوکللرندن اوزلرنجه بلوب
بورر لر.

۵) دعالر. دعالر خصوصی هم عمومی بولور. خصوصی -
درس باشلاغانده، آیاغنده، آش آرتنده، اویقوغه یاتقانه،
اویقولاب تورغانده اوقولا تورغان دعالر در. عمومی -
علم صواب، عقل، بخت، قوت، بایلق، صالوق، صبر،
توفیق صواب؛ آنا و آنا حقنده، توغان و فاند اشلر،
استاذلر، و مسلمانلر حقنده؛ پادشاهمزنك سلامتلیگی،
شفقت و مرحمتی حقنده نلهی تورغان دعالر در. شو دعا -
لرنك همه سی نورکی تله، آز سوزلی و کوب معنالی
عبارتلر بولور لر.

دعالرنك روح و معنویات ایله، دین و دیانت ایله
فاندای علاقه لری بارلقنی بو اورنده سویله وگه بزم
کوچمزدن کیله بیدر، بز یالغز مونی آیته آلامز: بو
دعالر «الرحمن الرحیم» نیگزی اوزرینه بنا ایتلور لر؛
همده اوزلری «ایک نعبد، وایک نستعین» آیت کریمه -
سینه، هم الگه بریک اویره تلچک دین و اخلاق درس لرینه
اساس بولوب نورر لر.

طوغرسى آياقلىرى گوده سېنىڭ آغرلىغىنە چدامادىقى حالده يوروتىمەگە كۈچلەپ آياق اوستىدە طوردرمغە باشلارلىرى . شولاي ايتوب بالالارنى يورتورگە اويرەتدك ديوب اوبلارلىرى . بو ايسە كوب وقتدە بالانىڭ ضعيفلنويىنە سبب اولور .

بر بالا ايڭ كىمى ىدى ، سېكز آياق بولدىن صوكرە يورتمگە باشلانور ، يورمك آرزوسى ايڭ الك بالانىڭ اوزندە باشلانغە كېرەك . يوررگە ايلەشدرلگان بالانى نېچە ساعتلىرى ، آرغانچى يورتمك تيوش توگل ؛ هر اشنىڭ چىگى وقتى باردىر .

كوبرەك ، وقتى ىندى دېه بالالارنى نەگر مچلى آر با . لرغە طوتندروب يورتمگە باشلارلىرى . بر نېچە وقت اوتدكدىن صوكرە آر بانى آلوب بالانى قالدرايسە بالا درحال بىرگە بىلور . چونكە آر با برلە يوررگە اوگرەندى آنڭ برلە يورر . يالغز يورماز . اگر آر با استعمالى ضرور اولسە آرە صرغەنە استعمال قىلمق كېرەك .

بر ايكى باشلارندە بولغان بالانىڭ اعضاسى يوشاق بولدىغىدىن آرى تېبرمك ، بېرى تارتىق ، يوقارى بندرمك ، سېكرتمك كېنى اشلردن صافلانو تيوش . بوندى قىلانئشلى ياش بالانىڭ آياق و قوللىرى بېرتلو ، ضعيف قالو شىكلى تأسفلى حاللرگە سبب بولور . وقتندە يوررگە ايلەشدرلگان بالانىڭ ايسە ھوسى آرتور ، كولەر ، يوررگە نلەر ، اورنندن قالقار ، طورماز ، كېرى اوطورر ، كىفى كلور ، سورتنە ، سورتنە يورر ؛ بر نېچى مقصوددە شوشىدر . لىكن قورى ايدىن و تاقنا اوستندە يالغزىن قالدرايسە تيوش .

— بالا يورمگە اوگرەندى دېه ، آر باغە ، تراموايغە ، بندررگە آشقىق ، هر كون اورامغە و بازارغە چىقارمق كېنى اشلردن مريبەلرنىڭ صافلانماقلىرى تيوش . صوق ھوالر ، توزان و تومانلر بالالارغە ضررلى چىرلر پىدا قىلور . بر بالانىڭ بر ىرى آورى برلە درحال توزەتەم ديوب طىبىلىق قىلوب ياخود قارت ايلارنىڭ : « بو شونداى صرغاو فلان نرسە برلە ايلەمەرگە كېرەك » دىگان سوزلرېنە قولاق صالوب دوالارغە طونتو موافق توگلدىر .

بر بالادىن دائىم كونولگان نرسە بولسە ، اولدە كوركام خلقىدر . كوركام خلقە ضرر كېتورگان نرسەلرنىڭ برى دە بالالارنىڭ اوينچاقلىرىدۇر . شول اوينچاقلىرى يوزندىن نە قدر قىضال و تأسفلى حاللر ظھور ايدەر . آنا آنا طرفندىن اوينچاقلىرى طوتولغان آچىھار حسابسىز دېھرىلكر . اوينچاق برلە بالالر اوسمادىكى كېنى كامىل تربيە دە حاصل ايتەش

نىندى ايمىزك ضررسىزدر ؟ ايمىزلىكنى اوزىنىڭ نچار لغىدىن باشقە نېچە مرتبەلر نچار ايتە طورغان نرسە استعمال رەشىدر . ايمىزك پاك توتولماسە بالانىڭ يىلاو و قوصو ، اچ كىنو كېنى ضعيفلك و باشقە قورقنچلى حاللرگە توشويىنە سبب بولور . اگر ايمىزك بېلىگلى وقتلردە بالاغە بېرامە يوبدە ايرتەدىن كېچكە قدر ايمىزلىكنى آغزندە يورنەسە ىنە بو حاللر ظھور ايدەر . ايمىزلىكنىڭ ضررىدىن برى دە اېچىنە سالنغان سوتنىڭ بوزوق بولماقيدۇر .

بالالر اېچون بېيە سوتنىڭ فائىدەسى بار ديويچىلر كوب ؛ لىكن حاضىرلەوى بر آز چىتنورەك ، بوسىدىن صغر سوتى استعمال قىلنور . بالالر باشدە سوتنى سوبماز اولسە . لردە نېچك بولسەدە سوت اېچررگە ايلەشدررگە كېرەك . بر آنا : « بىنم بالام سونى ياراتى بېرسەم اېچىدر » ديوب ايتسە بالاغە نچار سوت اېچرلوب شوندىن يكرانگان و ياخود بوزوق سورتدە اېچرلدىكدىن بولور . خصوصا خستە حيواننىڭ سوتندىن صافلانمق كېرەك . صغر سوتى قوتلى بولدىغىدىن ، بالا بر آياق ايكان سوتكە يارم يارتى صاف صو قوشو تيوشلى ؛ ايكنچى ايدىن دورتنچى آينىڭ آخىرىنە قدر بالانىڭ قوتىنە قاراب : ۱/۳ ، يا ايسە ۱/۴ ايتە صو قوشارغە كېرەك ؛ صوكرە آلتى آياق بولغانغە قدر صاف سوت بىرلور . الحاصل سوتنىڭ بوزولماويىنە ھوانىڭ اسسىبلىكىنە ، صاوتلرنىڭ پاكلىگىنە هر وقت بر تورلى سوت بولويىنە دقت قىلمق لازىمدر . اچ كىنو كوبرەك وقتدە ايكى ياشنى تامام ايتىگان بالالردە ، جاينىڭ اسسى وقتلرنىدە ايمىزك برلە تربيە قىلنغان بالالردە ظھور ايتەدر .

باش بالالارنى طوبىدرو و تربيە بىك ھەم اشلردىن بولسەدە بونى كوب آنالر اعتبار قىلماى بالانى تيوشنچە باقىلر . اعتبارسىز بوزوق رەشەدە آشاندقلىرىدىن بالا ، اوزىنىڭ قارىندە و اعضالرنىدە آورتولر سېزەر ، قوصار و يغلار ، قچقور . آنالر ايسە بو حاللرنى باشقە سىببلردىن كوررلر . بالالر ايت ، يېمەش كېنى طانلى نرسەلرنى آشار حتى آشادقلىرىنى سگدرگان كېنى كورنور ، فوت و سلامتلىكلرى بار كېنى طوبولور . لىكن بونلر باردە ظاھرى و وقتلىغىنەدر . وقتلى بېرلەمادىكندە بالانى آشاطورغە طرشمق فائىدەسىزدر . كچكەنە بالالارنى نە زمان يورتورگە باشلامق كېرەك ؟ بوگا تيوشنچە اعتبار لازىمدر . آنالر كچكەنەدە نوك بالالارنى آياق اوستندە يورتونى تىللىر . بالالرى ھنوز آياقلىرى اوستىدە طورمغە كۈچلىرى بولنمادىقى ،

مكتب اداره ايتو، بالا تربيه لهو؛ بر مملكت اداره ايتو و آنڭ خلقن تربيه ايدودنده چيتون، و مسئوليتلى ايكان شول الفبا كتابار ينه فاتوب فالوومز استقبالمز ايچون خبيرسز فال بولو اوستينه، اوزمزه بوقلرني باشقه لردن آلوب اصلاحه چالشمائومز، تقليد چيلرگه ناچار كوز ايله فاراومز؛ اوزى يالقاو بولوب فقيرلكگه فالغان كشينڭ باشقه لرغه حسد ايدووى كى طار كوكليليك ياكه خودبينلكدر. برنچى عدد «شورا» ده «املا يازدروده مقبول كورلگان اصول» دن بر آز معلومات بيرگان ايدم اول اصول، الفبا لرمز اصلاح ايدلگچك اشكه ياراپاچغندن و بو كونده ده روسلرڭ ابتدائى مكنبلرند شول اصول قوللاندقندن، معلم افنديلرگه: تجربه ايدوب قاراولرن دها بر مرتبه توصيه ايدم. «املا يرينه رسم چيلك» ايدودن فورقولماسون (مكنبلرده رسم چيلك الفبا اوگره توگه ده ايدم ايدكن تجاهل، اون يل تجربه كورگان ذانلرغه زور فصولقندر).

الفبا عاشقلىرى بارسون فرق برنچى نى يازوب دخى بر قاچ حرف آرتدروسون؛ آنى تقليد ياكه تنقيد ايدونى باشقه لرغه تابشروب مكتب تربيه سینه كرشه من.

باشقه ملتلرڭ مكنبلرڭ تربيه بدنيه اساس طوتولدقندن بالارى سلامتلك و تازالى آلوب چقدقلىرى حالد بزه تربيه سزلكدن شا كردلر صارغايوب، بوكره يوب چغالر. باشقه لرده تربيه روحيه واسطه سيله بالارڭ فلبنده ياشدن مليت اورلوقلىرى ساچوب اورناشدروب فالدردقلىرى حالد بزڭ شا گردلر مكنبدن بيزوب، بالقوب چغالر. معلم اوستونده گى وظيفه لرڭ ايك الوغسى بالارڭ تربيه بدنيه سى ايله تربيه روحيه لرڭ دقت ايدودر.

تربيه بدنيه دن بريسى: مكتبڭ هواسى بالارغه يتارلك بولو، توزان و هوانى بوزا تورغان ايسلردن پاك بولوى اسسى و صولقى، ياقى و فارانغولغى طب فوشوبنه موافق بولوى اوستينه بالارڭ حالينه، تحمليه موافق بولو ايك ضرورى اشلردندر. بو هر كيم گه معلوم بولغان ماده لر طوغرنده آرتق سوز اوزايتورغده حاجت بولماسه كيرهك. ايكنچيسى: رياضات بدنيه اسمنده اولوب، بالارڭ نشوونماسينه سبب اولنه چق اوين، و گيمناستيق اجرا ايتمكدن. اوين طوغرنده اونكان سنه «شورا» ده بر قدر مقاله لر يازغان ايدم. حاضر گيمناستيقڭ لزومندن بعث ايدم چكمن. گيمناستيق اعضالرنى قوتلندرهم برله شدره، فانڭ حر كينه سبب اولوب بينگلته بنه وسلامتلندرده در. اعضالرڭ سلامت بولوى

بولمازلر. بو سوزمزل برله بالارغه مطلق اوينچاق و يرلماسون ديهيمز بلكه سو استعمال درجه سینه يتكزلماسون ديهيمز. مدنى شهرلرده اسسيگه پشرمائى، صولقغه طوكدرمائى مك تورلى اوينچاقلر آراسنده تربيه كورگان بر بالا برله اولده، اوراملرده، توزان طوفراق اوستنده اويناب اوسكان بر بالانى كوز آلدينه كيتروب هر ايكسینگ مادى و معنوى بولغان حاللرين اعتبار برله يتكشربوب فالرله، ايكسینگ آرالرنده نه قدر آيرمه كورلور. اول بالاسى، تازا- سلامت و قوتلى بولور. بو بالا اوينچاقسز اوسدى. شهر بالاسى نوسسز، چيلمسز، ضعيف بولور؛ بو حال اوسكان صابن دوام ايدور.

شهرده بر بالا ايرتن اويقوسندن طورديسه درحال اوينچاقلرينه يابشور، ايتكلى ييشلر ايله طولار، بولارغه غنه قناعتله نماى دخى باشقه نرسه لر ايستهر، كيفسزلىور، بر آز صوكره قولنده غى اوينچاقلرنى آتوب تاشلار، ييشلرنى يرگه نوگار، كيريل نور، پوشورغالانور. قابات اوينچاق و ييشلرنى بيررلر. بر ساعتدن صوكره ينه اولگى كى حاللر ظهور ايدور.

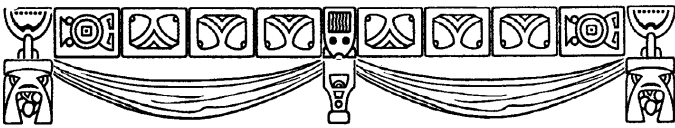
بو بالانى بوندائى پاراماز قىلانشارى ايچون اورشو، شلته قىلو فائده ويرماز. شولاي عادت و ايله شدرلگان صوكره قيله بيره در و شول يولى ايله كيتهر. بر اشته اوستنلك بالا طرفنده قالسه بالا قارشونى ذهنيه اورنلاشدرسه، تربيه كوچ بولور؛ هر وقتده - بالاغه ضرر ايتيمه چك صورته - مرى اوستونلكنى اوز طرفنده فالدرمغه طرشمق كيرهك.

معلم: فيض البارى ظريفى. «اجى».

مكتبده تربيه بدنيه ايله تربيه روحيه.

چارىك عصر قدر بر مدت اوتوب كيتدى، ملتلرڭ حيات و بقاسينه باغلو بولغان مكنبلرلمز همان زمانه گه موافق اصلاح ايدلدىكى يوق. بتون ترقىنى نماز سانلرى يادلاتو ايله الفبا كتابلرندن عبارت بلوب فالغانمز. الفبا كتابلرى يازوده، حرف ايجاد ايتوده شولقدر ايله رو كيتدك كه ۲۷ حروف تركيبى آرتدرا - آرتدرا ۳۷ گه آشدردى. بالارڭ حال و آگينه فارامفسزين يارم آنا تلنده، شولقدر كوب حرفلرنى از برله نوب بر آز يازو بلدرسهك، آنى اونار بلقى تجربهمزڭ ثمرسى ديو زور موفقيتلكگه سانادق.

معنا چهندن ونهده كوی چهندن بالاغه اوز توگل هم كوكلينه يانشسز اولوب هر تورلی ده اثر بیر می .
جرلرنی بالالرنك آكلایینه فاراب شعر مجموعه ارندن انتخاب ایدرگه و آنلرنی آلائی هفته گه برگنه توگل بلکه پروگرامغه کرتوب ایکی - اوچ دفعه باصارغه تیوشلی .
شعر ده كوكلنگه تأثیر ایتدره طورغان نرسه : کوی ایله معنا سیدر . کوی دیگاچده پیرسیدسکی مارش یا که عبد الحمید مارش لری توگل - بلکه بالانك منسوب بولدی ملتنك روحنده بولوب نار بییرهك بولوی لازم . بزده ایسکیدن شعر اوفوتو عادت اولدقندن آنی عوامده چیت کوره چك توگل . ایشته ئلله نیندای روسچه فاتش کویلرگه فارغانده اوزمزنك ایسکی هم تاریخی کویلر مژدن بولغان صاقمار ، آشقازار . . . کویلرنی قبول ایدو ارتغراق بولسه کیرهك . هر معلم صاحب صوت بولمی هم آكار آبرم معلم تعیین ایدو احتمالیده بزده ئلی یراق . بونی ایسه اوللرده آنی بلوچیلردن و شهر لرده غرامافونلر واسطه سیله اوگره نورگه ممکن . چیتاده معلم رضوان ابراهیموف .

مراسم و محاربه

غولچه . «غولچه» شهر نندن ۷۰ چاقروم شرق طرفنده « اویس القرنی تر بهسی » دبه معروف بر قبر وار . بو قبرنك بونندن ۷۰ ییللرغنه مقدم معلوم اولندیغی روایت قیلنهدر . اوشبو تر بهنی زیارت ایدر ایچون بتون غولچه اطرافنده و روسیه ده اولان بدی صولایتنده اولان مسلمانلر حج سفرینه واردقلری روشننده ثوابلی بر سفر صاناب گروه ، گروه اوله رق کلمکده لردر . حتی « سلطان اویس القرنی تر بهسینه زیارت ایتمازدن ایلك حج سفرینه واروچی اولسه حجی مقبول دگل ایش » دبه بر اعتقاد شایع اولمشدر . حاجت اهللری زیارت که کلوب حسابسز قربانلر بوغازلاب کیتهلر . برر هفته لك مسافه دن کیلوچیلر کوبدر . «غولچه» دن شرق طرفنده «کونه طورغان» اسمنده مشهور بر شهرده « اصحاب کهنه » دبه مشهور بر مقبره وار . بزم « آلتی شهر » مسلمانلری باز اولدیغندن صوگ عومما اوشبو مقبره گه

عقلنك فوتل نوینه و ذهنگ آرتوینه خدمت ایتدیکندن گیمناستیک حاضرنده فن و هنر صره سینه کروب عومومیه شمشدر . آكار دائر یازلغان بیک کوب رساله و رهبر نامه لر نشر ایدلمشدر .

گیمناستیک بزنك مکتبلر ایچون ده لازم ، لکن آنی بیغشی بلو کیرهك بولادر . قواعدی ایله اجرا ایدلدیکده حسابسز فائده لری اولدی حالده ، بلور - بلماز قیلندفده ضرری ده باردر . مثلاً گیمناستیکنی آچ فارنغه قیلو یا که آش آرتندن اوق قیلو ، آرغان و حالسز کوی اجرا ایتو ، اورنسز آفرنلق ، اورنسز سرعت بارده ضررغه سانالالر .

بالالرغه گیمناستیک اوگره تورگه تله گان معلم ، روسچه یا که ترکچه یازلغان رسمی رساله لردن اوگره نه بلور . ایسکی ترک پیداهوغلری و آنلرغه جزافاً تقلید ایدوچی روسیه مدرس لری «گیمناستیک کیرهك توگل ، آنك اورنینه بزده نماز بار ، بیش وقت نماز ، کونده بیش مرتبه گیمناستیک اورنینه طور» دبلر ، بو درست توگل . چونکه گیمناستیک مخصوص قاعده لری ایله اجرا ایدلسه گنه فائده لیدر . نمازده آنك قاعده لرن یرینه کیتورو ممکن توگلدر . ایکنچیدن نماز خداغه مخصوص عبادت اولدقندن آنی بر اوین اورننده کوستهرو بالانك كوكلنده مقدس بولغان عبادتکه کچکنه فاراو حسنی او یغاتوب اخلاصنی کیموته در .

تر بهیه روحیه : بالانك كوكلنده ملی روح بیرله شدره ، روح و عقلن فوتل ندره طورغان طرزده بولورغه تیوشلیدر . بو ایسه ذهننی آچا و كوكلنی کوناره طورغان اکلنچه لر اوستینه ملی تاریخ و ملی حکایتلر ، ملی چرولر و ملی کویلرگه صالحوب ترنم - تقنی ایتدرو ایله حاصل بولادر . اولگیلری آز ، آز مکتبلر مزده کورنه باشلا دیغندن بنم بحث ایده چك ، نرسه ملی چرولرنی مکتبلر مزده درس آراسینه کرتونك لزومن سویله مکدر .

جر : آكلاتورلق بولوب آواز - خورغه صالحوب اوقوتلسه ، بالانك كوكلن نچکارتنه ، ذهننی روشانلاندر و اوستینه ملی حس او یاندرورغه سبب بولادر .

خور ایله شعرلر ایتدرو باشقه لرده درس پروگرامینه کروب شوگنا مخصوص معلملر بار . بو ، بورون زمانده بزدهده بار ایدی ، لکن ترقی ایتمه دی . محمدیه ، یوسف کتابی ، باقرغاندن اوزمادی . اصول جدید مکتبلری آنی ده بتورب آنلر اورنینه هفته ده بر مرتبه الصبح بدا ، ویس القرنی مناجاتلری ایتدرو ایله کفایه لنور بولدیلر . لکن بونلر نه

«اللهم لا تجعل قبری وثناً بعد» دیمش پیغمبر مز «غولجه» یاننده مجهول کیمسه لرنك قبر لرنك معبد اولمقینه راضی اولماسه كرك (۱). «اصحاب كهف لرنك اوشبو بر لرنك ایدیمی؟» دیمكمن مقصد، فر آن شریفده حکایت ایدلمش اصحاب كهف اولسه آنلرنك اورنلری، عصر لری وعصر سعادتده اولوب اولمادقلری حقنده شارعدن نص یوقدر. آنلرنی بیلمك ایله اهل اسلام تکلیف ایدلمامش. بلكه فر آن شریف: «فلا تمار فیهم الامر اء ظاهراً ولا تستفت فیهم منهم احدا» دیمش حتی بو طوغروده توغل ایتمكدن نهی قیلمشدر. بو خصوصت اولان سوزلرنك کوبسی یهودلردن آلدیغی ایچون شایان اعتقاد دگل. خلاصه: فر آنده اولان اصحاب كهف حقنده اولان ایمانهز الله تعالی مرادینه تقویض ایتمك وشونندن زیاده سنندن صافلانمقندن عبارتدر. اگرده باشقه بر اصحاب كهف مراد اولسه آنی بزم کبی یراق یرلرده طور وچیلر دگل بلكه شول یرلرده اولان آدم لرنك آرتق بیلورلر.

جاننی تنندن آیرلش کیمسه گه نسبت ایله قیامت قائم اولمچقدر. قیامت احوالی مغیبات جمل سنندن اولدیغندن وانسانلر نلر احوال آخرتنی ادراك ایتك چك حاسه دن محروم اولدقلرندن قبرلردن ایشدلش تاوشلرنی آندی اشلر گه حمل قیلورغه ممکن اولماسه كرك. احوال آخرت یالکیز شارع خبری ایله گنه بیلنور. بوندی تاوش مسئله لرنی اوستدن سوپلر گه باراماز، تدقیق قیلورغه تیوشلی، اساسا شوندی حاللر وارمیدر؟ شاگرد و قتمزده قش کوننده صالحون مونچه ده بالا یغلاغان تاوش ایشدلوب بتون مدرسه خلقینی تشویش که صالحش وبو حال بایناق کچه لرنك تجربه ایدلمش ایدی. تدقیق ایدلدیکندن صوك بالا تاوشی دیه اعتقاد ایدلمش نرسه نك بایفوش تاوشی ایدیکمی معلوم اولدی. بوندده شویله حاللر اولماسون.

الله تعالی کتابندن باشقه کتابلرنك هر بر سوزلرنی ده درست و واقعغه مطابق دیه اعتقاد ایتمادکمز ایچون «محمدیه» کتابنك اولان هر بر بحثنی تصدیق ایدر گه جسارتمز یوقدر. حتی محمدیه نك درست دگل سوزلرنی نسبت ایله درست سوزلرنك کوبراك ایدیکینی دعوی قیلورغه ده اقتدارمز یوق.

بایرا که. محمد علی فدیروف خراجاتی ایله «قازان» ده

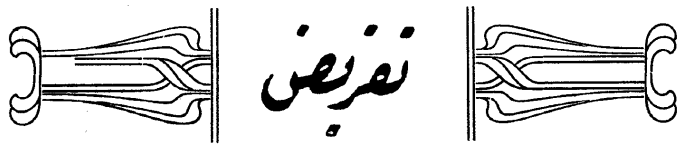
(۱) «وقت» مطبعه سننده «ابن تیمیه» اسمنده بر رساله طبع اولنه در. بونده ایسه زیارت وسفر مسئله لری حقنده سوزلر وار، برر نسخه سینی آلدروچ اوقوسه کیز ضرر اولماز.

زیارت ایچون سفر قیلرلر. بو طرفده صحرا ده اولان قبرلردن بعض کیمسه لرن تاوشلر ایشتولدیکن سوپیلرلر. گویا بو تاوشلر میان وفاسق آدم لرنك کومامش قبرلردن ایشتولمکده لرن ایش. نوغایلر آراسنده «محمدیه» دیه مشهور بر کتاب وار، بو کتابنك هر بر سوزی درستیمیدر و هر بر سوزی ایله اعتقاد ایتمك جائزیمیدر؟ «غولجه» یاننده اولان «سلطان اویس القرنی» مشهور اویس القرنی نك کندیسیمیدر؟ اصحاب كهف لرنك اوشبو یرده لرن ایدیمی؟ قبردن کلمش تاوشلر، عذاب قیلنورچیلرنك تاوشلری اولورمی؟ اوشبو سوؤ اللرمه «شورا» بیلنر نده جواب یازلسه ایدی.

صحرا معاملرندن: ملا علی بیگتورلی ارغلی القازانی.

جواب: اویس القرنی، دیه مشهور اولان ذات، یمن ولایتنده «قرن» اسملی قبیلهدن عامر اسمنده بر کیمسه ارغلی اولوب گویا رسول اکرم سلامت وقتنك ایمان کتورمیش و لکن رسول الله نى کوره آلمامشدر. شونك ایچون تابعیندن سانالور. درست روایتلر گه کوره حضرت علی طرفنده اولوب «صفین» صوغشنده شهید اولمشدر. طبیعی، قبری هم شونده اولور. بو کیمسه ترجمه حالینه مناسب ایکی غریب شی وار. بری: امام مالک بو کیمسه نى انکار ایدوب موهوم بر آدم سانامقی و ایکنچیسی ده کندیسیندن حدیث روایت ایدلما دیکی حالده بخاری طرفندن ضعیف روایلر جهل سنندن عد ایدلمکی در. ظن غالب، بو کیمسه صوگره دن مشهور اولمش آدم لرنك دندر. بو قسه اسلام پیشوگی اولان مدینه ده طور وچی امام مالک بونی انکار ایتماز ایدی. اگر ده اویس القرنی اسمی صحیح مسلم (۱) ده اولماسه ایدی، البته امام مالک سوزینه فارشو باشقه لرنك سوزلرنی قیامت قویلماز ایدی. وجودی اولدیغی تقدیرده بو آدم، بوقارده دبدیکه چه «صفین» ده وشاذ روایتلر گه کوره «حیره» یا که «آذر بایجان» طرفلرنده مدفوندر. اوشبوگا کوره «غولجه» طرفنده اولان قبر صاحبی بوگا باشقه بر کیمسه اولور. ویس القرنی اسمینی ایشدوب ده جمل سینی بر اسم دیه ظن ایدوب اوز بالاسینی «ویس القرنی» دیه آتاوچی خانولر دیناده آز دگلدر. اگر ده «سلطان» سوزی اسمدن جزء دگل بلكه بر عنوان اولسه اول وقت تورک پادشاهلری نسلندن برر کناز اولمق احتمالی وار. قبرلر گه واروب حاجت صورمق و قربانلر بوغازلان بو اشلرنی ثوابلی بر عمل سانامق، علملری و دینلری بتون دگل آدم لرنك عادتیدر.

فانداشلارمه آز اولسهده علمی تریبه ویرمک وغیرلر در. شو مقصودم اورنینه کیلدیمی کیلامادیمی؟ لکن ایکی مکنن زیاده مقال ایله بر نیچه مک لغت تیروب خاطره دفترلرینه قید ایتدم. شو مقصودم اوزمه بیک مقدس سانالدیغندن شو بولده همه راحتلرم فدا اولنمقدهدر. بر لغت ایشتلوی و بر مقال یازلوی مأمول بولغان اویده، فارا کفی زیبلا- نکهده قوی و بزاونجسلی آراسنده باتولر بکنا بیوک راحتک سانالادر. «فلان اولغه بر تامار وسوز وار آدم کاهش» دبه خبر ایشتولسه، سبیرنک آچی بورانی ایچنده، ناچار کیوم اوستمهده، چامان اوگز آستیده اولدیغی حاله شول اولغه جینوب بارام وشویورش بنم ایچون بازاردن بازارغه یوروب آلتون کومش طولاولدن کوب قوانچایدیر.

تورکی اوقو. ابتدائی صنف بالالرینه درس وقر- ت کتابی اولسون ایچون ترتیب ایدلمش اوشبو اثر، کریموف حسینوف و شرکاسی طرفندن ایکی جزده نشر ایدلمشدر. ایری حرفی ایله گوزل کاغذده، نفیس صورته باصلوب بالالرنک سوبوب اوقویه چق، عقل و فکرلر بنی طوغر یلاندررغه سبب اولاق حکایت و تمثیللر ایله طولوغدر. مرتبی محمود مرجانی اولوب ایکی جز پوچتسی ایله برابر ۲۲ تین. باشلانغج. ۲۰ بیندن عبارت اولان بورسالهنی عماد افندی نوغایبک ترتیب ایدوب حرکاتلرنی حرفلر آراسینه قویوب یاکی بر شکل یازو ایله طبع ایتدرمشدر. بونک ایله آشنا اولور ایچون رساله نک اوزینی کوروب، طالعه ایتمک لازم اولور. حق پوچتسی ایله ۱۲ تین. تاتار تلینگ نحوی و صرفی. بو اثرنک مندرجه- سی نهدن عبارت ایدیکی اسمندن معلومدر. بو موضوعه اوشبو کونگه قدر اوچ دورت رساله باصلوب تارالمش ایدی، لکن اسمنی بونده یازدیغیمز اثرده خبی یات سوزلر و فائدهلی معلومات کورلیدی. شونک ایچون بونی دقت ایله مطالعه ایدرگه تیوشلی. مؤلفی قازان دارالفنوننده حقوق شعبه سیننی تمام ایتدیکندن صوگ لغت شعبه سنده مشغول اولمش شیخ عطار افندی ایمانایوف جنابلریدر. رساله نک حقی ۶۰ تین.

دوبه اوسکی مطبعه سنده ۱۳۱۸ تاریخده باصلمش قرآن شریف نسخه سنده بزگه اوشبو اورنلرده یاگلشدر تصادف ایتدی: ۱) انعام سورهنده ۸۱ نچی آیتده «اخانی» کلمه سی فتحه ایله باصلمش. ۲) یوسف سورهنده ۵۱ نچی آیتده «دصحص» کلمه سنده صاد حرفلرینک هر ایکسینه سکون علامتی قویلمش. ۳) نحل سورهنده ۹۶ نچی آیتده اولان «وندوفوا» کلمه سنده اورتاده اولان واو حرفی نوشوب قالمش. ۴) احزاب سورهنده ۳۷ نچی آیتده اولان «امسک» کلمه سنده سکون اورنینه فتحه علامتی قویلمش. ۵) زخرف سورهنده ۴۳ نچی آیتده «وانه اندکرلک» جمله سی «وانک اندکرلک» رسمنده باصلمش. «شورا» ده درس کتابلرینی انتقاد فیلوچیلر اولدی. اوشبو مناسبت ایله بن هم درس ایدلوب اوقولمقده اولان قرآن شریف نسخه لرنده خطالر اولماسون ایدی دبه اوشبو مکتوبینی یازدم.

اورسکی. ۶ نچی عدد «شورا» ده صورالمش «زاهدی» دن مراد «الامام الزاهد» دبه معروف اولان ابو عبدالله محمد بن عبدالرحمن البخاری الحنفی اولسه کرک. بو کیمسه ۵۴۶ ده وفاتدر. بونی عبدالحی الهندی «الفوائد الهیبه» ده ذکر ایتدیکی کبی بخارا تاریخنی یازمش ملازاده هم شویله ذکر ایتدیکندن صوگ: «وتفسیره مشهور بالتفسیر العلائ وقره ببخارا» دیمشدر. تفسیرات احمدیه صاحبی بونی کوب اورنده ذکر ایتمشدر. «زاهدی» سوزی «الزاهد» دن معرف اوله چغی ظن فیلنور. عبد الله المعاضی.

..... (۱) ادبیاتمز و تاریخمز ایچون کرک اولان ماتریال تابلوی مأمول اولدیغندن ۳-۴ ییلدن بیرلی قازاقستانده یوریم. مقصودم: قازاقلرده صافلانغان لغتلرنی جیمق؛ تاتارچه آنالوب ده بوزولوب بتکان اسلوب معاورنی اصل تورکیچه گه فایتار و بولنی ایزلمک؛ قازاق طورمشنده صافلانغان ایسکی تورکی معیشت و تاریخنی تیکشرمک؛ عهوما تورکلرنک احوال روحیه و ادبیه لرین کوستروب طورمقده اولان قازاقلرده صافلانغان مقاللر و ضرب مثللرنی تیرمک؛ غفلت و بداوت حالنده فالغان (۱) خصوصی بر مکتوبنک بعض جمله لری آلتوب «شورا» اوقوچیلرغه عرض ایتولندهدر.

لسانہزده طبع ایدلمش اثر لرنك برنجیسی اولسه كرك . هر بر معلم و معلمه هم معلم و معلمه اولورغه حاضرلنوجی شاگردلر ایچون استفاده ایدرگه نیوشلی بر اثر ایدیکنی سویلرگه حنی حاجت ده بوق . ۳۰ - ۴۰ قدر تربیه عالمری اولسون اسلام عالمینك اسمی مستقل صورتده کورلمادیکنک حقیقت حالده متأثر اولدق . غزالی ، ابن مسکویه ، ابن حزم اسملری یازلسه ابدی ، هیچ کیمینك یوزی فزارماز ایدی . اوشبو رساله هر بر مشهور کتاپچیلرده اولنور ، حقی پوچتمسی ایله ۳۶ تین .

الفرق بین الفرق . ۴۲۹ ده وفات اولان استاذ ابو منصور البغدادی نك اوشبو اثرندن ناقص بر نسخهسی بیرلین کتبخانهسنده اولوب ده دنیاده ایکنچی بر نسخهسی تابلمادیغنی ایشتمشیدک . شمدی اوشبو کتاپ بیرلین نسخه- سندن فوتوغرافی ایله کوچرلدیکندن صوڭ غایت گوزل روشده مصرده باصلوب چیقدی . علم عاشقلمری ایچون استفادهلی بر اثر در .

تعلیم و تربیه تاریخی و دنیانك بیوڭ فیلسوفلمری . بورساله « اوفلا » شهرنك « مدرسه عالیه » معلملرندن عبدالله شناسی افندی طرفندن ترجمه و نشر ایدلمشدر . اصلی عثمانلی تورکچهسی ایله یازلمش ایش . بو طوغروده اوز

زور جیون

(فریلوفچه)

حاکم بولسه ناموسسز ، بلچراق فول -
حکم طونماس طوری هم یاقتی ، آق یول .
نیچکده اول چهچهر ظلمن حکمه ؛
بروده آکللماس بر حیللر سنده .

صارقلار باشلغینه صایلانورغه
تلهب ، آلداب نیچکده جایلانورغه
آرسلاندن بوری بالنوب صورادی .
(پاوز طبعی ، اوصالنك زور مرادی) .
آرسلان زوجهسی هم تولکی برگه ؛
« بوری معقول » دیدیلر « آندی یرگه » .
بوتون دنیا یوزینه ایندییلر فاش ؛
صارقلارغه کیرهك صایلارغه بر باش .
جیولسون ، دیب ، نی بار نوشلر و جانوار
کییک حیوان ، کچک ، زور ، همه جانلار .
جیونده تیز جیولدی ، طولدی اورمان ،
درجهسن قاراب هر کم اوطورغان .

صوبلر : « کم زیان کورگان بوریدن ؟
به ظلمن ، به یسه ایگلك آنده کورگان ؟ »
بورینك « شهب » لگن یر تقچلر آکللاب ،
آکفا فارشی سوز ئه پتمیلر یامانلاب .
بورینی صایلادیلر استارسته ،
صارقلارنی - دیوب - اول صاقلار اوستا .
صارقلار نیشله دیلر - کوندیلر می ؟
بو مجلس گه آلا صوڭ کیلدیلر می ؟
- مونه شونده ئه که مهت ! کیلمه گانلر ،
جیون نك جیولاسنده بلمه گانلر .
اصلده ایك کیرهکلی - آنلر ابدی ؛
فرارنیده آلا آکلارلر ابدی .
جیون بولدی - صارقلاردن بره و بوق ؛
آلاردن هیچ رضالقی ده صوراو بوق .
(فریلوف) .

سعید سونچلهلی

« الله غه توکل . »

(سژیم فلی دن)

آبندم طایاندم ، دیدم الله غه توکل
هر توسکه بویاندم ، دیدم الله غه توکل
فویدم باشمنی فوللارم اوستونه ده یاندم
اولکدهی اوزاندم دیدم الله غه توکل
اوینادی صورنای ، کوچدی طوروب بتون کروانلر
مین کوچدن بولاندم دیدم الله غه توکل
ایک آرنداغیلار کیندی ، کیچدی طابنتاب آلاردا
طوزانغا بولغاندم دیدم الله غه توکل
تلم تلم تلندم مین ایسکرگان جیلندهی
یوز یاماو یاماندم دیدم الله غه توکل
آنلارغا پچن ، آنکه سویک ، مالفا بیم بولدم
فانچه کم طالاندم دیدم الله غه توکل
کرلندی چالمام ، اوکدی بورکم ، شابقام فزاردی
هر توسکه بویاندم دیدم الله غه توکل

دردمند .

~ ~

قوزغون .

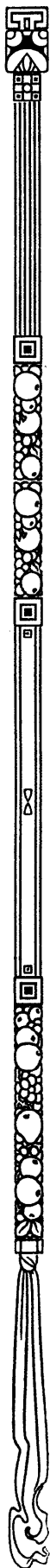
قوزغون قوزغونغا اوچادر ،
قوزغون قوزغونغا ایتنه :
- قوزغون! قارنم بیک آچادر ،
فایدا بیم بار؟ - دیب ایتنه .

قوزغون قوزغونغا جوابن
ایتنه در « مین بیم طابامن :
یشیل طوغایدا یاتر
آلداب اوزرلگان باطر . »

کمدر یگتنی اوزرگان ،
آلغان یوگرک آتینی -
بلدی بیزه نب اوطرغان
اویونده بش قاتنی .

د . (ترجمه) .

~ ~

نوعه

انجيل نك روسچه ترجمه سى - ايسكى زمانلرده سينود:
 «اگر خلق انجيلنى اوزى اوقى باشلاسه خطا آكلار يعنى
 روحانيلر آكلانچه آكلاماز ودين ار باينه احترام فالماز»
 ديب انجيلنى روسچه ترجمه ايندرمى ايدى. ۱۸۲۱نچى
 يلده ايمپراطور برنچى آليكساندر: «هر كم، اوزينك
 نرسه گه ايمان كيتردىگن و نرسه نى مقدس صاناغانلغن
 بلورگه تيوش. آنسز چن ايمان بولورغه ممكن توگل»
 ديب انجيلنى روسچه ترجمه ايندروب طاراندى.
 فقط آنك خلفى ايمپراطور برنچى نيقولاي زماننده
 انجيل نك روسچه ترجمه سى ينه دن شبهه آستينه كروب
 ۱۸۲۵نچى يلده پيتربورغه كيرپچ زاوودلارنده اونلر چه مك
 نسخه ترجمه سن جيوب باندرديلر. ۱۸۵۸نچى يلده انجيل نك
 ترجمه سنه ينه دن رخصت بيرلدى وشوندىن بيرلى ميليونلر چه
 نسخه طارانلقه در.

مالاروس شيوه سنه ترجمه سى ۱۹۰۷نچى بلغه چه ممنوع
 ايدى. مالاروسلارنك اوز شيوه لر ينه ترجمه ايندريگه
 طربشولرى سينودنك رضاسزلغينه بهر يلوب نتيجه سز فاللايدى.
 الوغ دولتلر نك فلوتارى حقنده بر مقايسه:

۱۹۰۰نچى بل	۱۹۱۰نچى بل	۱۹۲۰نچى بل
۱ انگلتره.	۱ انگلتره.	۱ انگلتره.
۲ فرانسيه.	۲ گيرمانيا.	۲ گيرمانيا.
۳ آمريقا.	۳ آمريقا.	۳ آمريقا.
۴ گيرمانيا.	۴ فرانسيه.	۴ ياپونيا.
۵ ياپونيا.	۵ ياپونيا.	۵ فرانسيه.

محيط المعارف. اسلام عالمنده برنچى مرتبه ترتيب
 ايدلمكده اولان «محيط المعارف» اسملى اينتسكلوپيديه نى
 يازوچى جمعيت اعضاسى يوزدن زياده در. محيط المعارف،
 معارف شرقيه و غربيه نى جامع بر كليۀ علميه اولديغى كى
 نورك قوملى آراسنده استعمال ايدان نوركى و غير
 نوركى سوزلرنك رسملى يازلىق طوغر وسنده هم دستور العمل
 اولچقدىر. اصطلاحات علميه ده اولان نقصانات اكمال ايدلمه چك
 و املا روشلىرى مخصوص فاعده لر تحتند ضبط فيلمه چقدىر.
 محيط المعارف يازوچى جمعيت بر فاج شعبه لرگه آيرلوب،
 هر شعبه معلوم كونا رده جيولشوب مشورت ايدم چكلدر.
 اوشبو جمعيت اكل ايلك مرتبه اولرق اوشبو يل ۲۱نچى

يانوارده آچلمش، شيخ الاسلام حاضر اولديغى حالده بتون
 مجلسنك رسملى آلمشدر. باشليچه شعبه لر بونلر در:
 (۱) لسان و ادبيات (۲) حكمت و علوم اسلاميه (۳) حقوق.
 (۴) فنون عسكريه. (۵) فنون طبيه و بيطريه. (۶) رياضيات.
 (۷) طبيعيات. (۸) سياسيات و اقتصاديات (۹) تاريخ و جغرافيا،
 بيلوغرافى. (۱۰) صنايع بدعيه و آثار عتيقه.

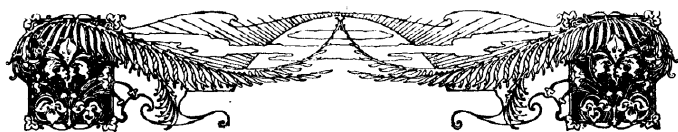
تولستوى اثرلرى. مشهور اديب تولستوى اثرلرندن
 باصه لرى اوشبو قدر جلد اولمشدر: مطالعه گه مخصوص
 ۱۳۶۲۰۰۰. الفبا. ۵۱۳۰۰۰ قيامت (واسقره سينيه) ۲۷۷۱۲۵۰،
 فافازسكى پله نيك ۲۲۸۰۰۰۱. هجبت والله ۱۷۷۵۰۰۰ خواجه
 ايله خدمتچى ۱۷۱۵۷۰. آدم نه ايله تريدر؟ ۱۷۰۳۰۰۰.
 الله اهمال ايتماز اهمال ايدر ۱۶۲۰۰۰۰. اولنچى شرابچى
 ۱۱۲۹۲۰۰۰. سيواستوپول صوغشلىرنك حكايلىرى ۱۰۳۰۰۰۰.
 تولستوى اثرلرى اكل ايلك ۱۸۷۰ده روم لسانينه، ۱۸۷۷ده
 صرب و فرانسوز لسانلرينه، ۱۸۷۸ده انگليز و مجار
 لسانلرينه، ۱۸۷۹ده دانمارقه (دانيا) لسانينه، ۱۸۸۱ده چه
 لسانينه، ۱۸۸۲ده نمسه لسانينه، ۱۸۸۴ده بلغار لسانينه،
 ۱۸۸۵ده اسوچ ارمن، فين لسانلرينه، ۱۸۹۴ده عثمانلى
 توركلرى، عرب لسانلرينه، ۱۸۹۵ده چين لسانينه، ۱۸۹۶ده
 ياپون لسانينه، ۱۸۹۷ده روسيه توركلرى لسانلرينه،
 ۱۸۹۹ده فارسچه غه، ۱۹۰۲ده حبش لسانينه ترجمه ايدلمشدر.

ابوالعلاء المعري نك ياشكا اثرى. ۳۱ مارتده پيتربورغه
 بورغه «روس آرخيولوجيا جمعيتى» نك شرق شعبه سينك
 جيونى بولدى. اى. بو. فراچكوفسكى شرفنده سياحتى
 وقتنده ميلادى ايله ۱۰ و ۱۱نچى عصر عرب اديبلرندن
 صوقر-فيلسوف ابوالعلائك اثرلرينى جامع ايكي ايسكى
 قول يازما كتاب طابديغىنى بيان ايدى. بوندهغى اثر
 لرنك برى Посланіе объ Ангелахъ اسمنده بولوب مندر-
 چه سى غربى آورو پاستشرقلرينه بوگچاه معلوم توگل
 ايدى. دافلاد اوشبو اثر حقنده ايدى. نصيده-محررنك
 جنتلك بر فرشته ايله (خبالى) معاوره و مناظره سندن عبارتدر.
 ايران حقنده. مستشرق پروفيسور و. بارتولد
 «ايران ممالككننده ساسانيلر زماننده، صوگره مسلمانلق برله
 شكاج شهر خلقى نك معيشتى» حقنده معلومات بپردى.
 ايران نك مدنيت تاريخىنى صوگفى تدقيق و تعقيقلردن
 آكلاشيلاكه: ايران نك مدنيتده و اداره دولت ده اكل
 اوستون طورغان دورى-ساسانيلر زمانى در. بو چانده
 ايران ده شواليه (رينسرلر) حكم سوروب آريستوقراتلىق

ويگنلك بىك يوغارى طوتولى .

ايران خزىنهسى خسرو ثانى زماننده بىك بايودى .
آنك ۱۸ يل حكى وقتنده مملكتنك كىلىرى ۴۲۰
مىليون دىنار (دىنار - آلتون آقچه) غه يتدى فقط
ساسانىلر ايرانغه چىت عنصرلرنى ، بوجملهدن سوريهلى
خريستىيانلرنى كوب كوچرتدىلر . چىت عنصرلر كوبه يو -
ترتيبلى مىلى اصول معيشت و ادارهنى يهره باشلادى .
مونارخنك يعنى مملكتنى مستقل اداره قىلوچى پادشاهلرنك
فوتى آرتدى . بوگا فارشى خلقدهده حركت قوزغالدى .
اسلام با خصوص نركلر كىلوب ساسانىلر اصولن تمام
يوغالدىلر . مىلادى ۱۱ و ۱۲ عصرلر ايسكى فارس اصول
اداره و معيشتى نك آراقى قويرقلرى در . آريستوقراتلىق
بتو ايله طبيعى اسلام دىنى ديهوقراتلىقنى اورنلاشدردى
و بونك نتيجهسى اولارق اسلام دىنى و روعى نك تاثيرى
ايله شهرلر اوسدى ، سودا شه به يدى .

ياپون خاتونلورى . دانيا مملكتنده گى خاتونلر قلوبى
خاتونلرغه سياسى حقوق آلو ايچون خدمت ايتوچى خاتونلر
نلرنك بين المللى قونغره سن باصارغه تله ب ، ياپون خاتونلر
جمعيته نك ده و كىللىر بياروون اوتنگان ايكن . جمعيته : « ياپون
خاتونى سياست ايله مائاشو ايچون توگل ، بلكه وطن
صاقچىلرى يتشدر و ايچون يارانلمشدر » دىب رد جوابى
بيارگان .

ايل جرلىرى .

اي طوغان نل ، اي ماطور نل
انكام انكام نلى .

توقايى .

I

كمنك ايشتكانى يوق ، كمنك جىرلاغانى يوق ايل
جرلر بىن ؟ - بز آنى بيشكه چاغندوق ايشتوب اوسه مز ،
اوسكاج اوزمزه جىرلىمىز . اول جىرلرنى همه برده جىرلىلر :
آنى قزلرده جىلوب جىرلىلر ، يگنلرده جىرلىلر ، فاره
خقللرده جىرلىلر ، مدرسه ده گى شاگردلرده جىرلىلر ؛
شادلقدهده جىرلىلر ، قابغدهده جىرلىلر . لىكن بزده بو

جرلرنك سوزلر بىنه كوب اعتبار فىلملر بلكه كويينه
كوبرهك قارىلر ؛ كويينه قاراب شادلانلر ، كويينه قاراب
موگيايلر .

لىكن بو جىرلرنى اعتبار بله كوزدن كيچرگانده بىك
كوب نرسه آكلارغه ممكن . خلق - اوزى نك جىرلرنده
همه نرسه گه طاوش بىرگان . اوز باشينه كىلگان هم اوزى
كورگان ، ايشتكان واقعه لرگه اوزى نك قاراشىنى كرتكان .
بو جىرلر بوينچه خلقنك فكرلر بىن بلوب بولا . شولاي بولغاچ
بو جىرلرغه ملت نك طبيعتن كورسه نك ميزان دىب قارارغه
كيرهك . خلق - اوزى نك جىرلرنده ادب ، خلق ، انصاف
هم عمر - طور مش غه عائد بولغان . سئللر نى ده حل
قىلغان .

جرلرنك طشقى خاصيتلرى ، طشقى فورماسى همه -
بىرگه بىلگولى . بو جىرلر - قسقه غنه - دورت يوللىق جمله -
لر . كوب جىرنك ايكنچى يولى بله دورتنچى يولنده غنه
رىتمه بار (رىتمه - بىر برسىنه اوخشاغان طاوش) ؛ بىك
آزنده همه دورت يولى ده بىر رىتمه بله بته . بو جىرلر
يه بىر ، يه ايكى جمله دن مركب (۳ يه ۴ جمله دن مركب
بولغانلرى ده بايتاق) . اولگى ايكى يولى يا بىر جمله يا
سيره گرهك - ايكى جمله ، يا ايسه بىر جمله ده حاصل ايتى ؛
صوگى ايكى يولى كوبرهك بىر جمله (اولگى ايكى يولى
جمله حاصل ايتمه گانده - بو يوللرده غى سوزلر صوگى
ايكى يولده غى جمله نك الوشى بولوب كرهلر) ، سيره گرهك
بوندهده ايكى جمله . بوندى جىرلرنى هر وقت تابو ممكن
بولغان ايچون ، بو اورنده مثاللر كىترمه سه كده يارى .

ايل جىرلر نك كوبسىنك ميزانى شوشى : هر بىر
يول ايكى стопа دن طور . стопа دىب بىر اوزون هم
بىر ، يا بىر نيچه قسقه слогъ لر جىلوشينه ايتنلر . بو جىر -
لرنك هر بىر стопа سنده دورت слогъ بار . (لىكن كوبرهك
هر يولنك آخرغى стопа سنك بارى اوچكنه слогъ بولا) . بو
دورت слогъ نك بىر نيچىسى اوزون و قالغان اوچىسى
قسقه . اوزون слогъ لرنى « - » علامتى ، قسقلر بىنى
« . - » علامتى بله بىلگوله سهك ، بو جىرلرنك وزنلر بىنى
شوشى ره وشچه سزوب كورسه تورگه ممكن :

- | | - | | - | | - | | -
- | | - | | - | | - | | -
- | | - | | - | | - | | -
- | | - | | - | | - | | -

توقايى اوشبو سوزلرني ايتنه :

« بزنگ خلقده جرلر ايچون اولگى ايكى بولنگ كوپ اهميتنى ده بولميدر . اولگى ايكى بول آنچق اسكر بيكه اويلاغانده بر كره فل تارتوب قويو فبيلنده گنه بر نرسه در . مثلا ، عوامدن بره و جرنى : « صاندوغاچلار صو تاشى - فايده ايكان صو باشى » اول بو سوزلرني جروغنه صانامى ، بلكه طكلاوچيفه اوزندن بر نرسه كوتدره . طكلاوچى : « بو نرسه ايتمه كچى بولا ايكان ؟ » ديپ كوتوب طورغان چاغنده غنه اول « بزنگ جانكهى يالغز باشى - خضر بولسون بولداشى » ديپ قويو .

شولاي كوتمه گنده گنه كپلوب چقان ، بو ماتور سوزلر طكلاوچينك قولانلرينه وكوكلينه البته خوش كبله . بو طرز جرلاو ، طبيعى ره وشده صايلانغان بولسه ده بيك موفقيتلى صايلانغان . اول بوقغه سوزلر برلن طكلاو-چينك قولان طورغوزده ، آندن صوك مغنالى سوز كه بته . لكن مينم بو سوزلرگه قوشبلاس كبلمى . « بوقغه سوز بل طكلاوچينك » قولاغى طورامى ايكان ؟ مغنالى سوز بانينه معناسز سوز كيتروب قويو - اوزى بر نچار نرسه . بونى « بيك موفقيتلى صايلانغان » ديپ ايتوده ممكن نوگل . « شوشى قدرى ماتور ، موكللى كويلر چغارغان بر خلقنك талантى بو مسئلهده - فالغان ايسكى بولنى كوتدروب آلدر و ايچون - اولگى ايكى يولغه معناسز سوزلر قويودن باشقه نرسه تابا آلماديمى ايكان ؟ » ديگان سؤل هر كمنك باشينه كبلدر .

بنيچه ، ايسكى زمانلرده جرلرنك اولگى بل صوئفى ايكى يولى آراسنده بيك يافن مناسبت بولغان بولورغه تبوش . بو جرلرنك اوزگاروينه طورمش اوزگار و سبب بولغان . حاضرگى ياكأ جرلر - ايسكى جرلرغه قاراب باصالغان ؛ لکن خلق ايسكى جرلرده غى اولگى ايكى بولنگ معناسىنى ، اولگى художественный приемنى اونوتقان . حاضرگى جرلر - بوزلغان جرلر ؛ حاضر - جر ترتيب فيلانده دورت يول بولسند ، ايكنچى يول بله دورتنچى يوللرده رينمه بولسون ، وزنگه طوغرى كپلسون - ، شويغنه قاريلر . بو جرلر باشقردلرده تانارلرده غى كيبيگوك اوزگارمه گان . چونكه آنلرنك طورمشلرى تانار طورمى كبى اوزگارمه گان . شونك ايچون باشقردلرنك جرلرينى بيغشى جرلرغه مثال ايتوب طوتو ممكن (لکن ايسكى художественность - صناعت جيبله بونلرده ده كوپ نوگلدر) .

لكن هر بولنگ آخرغى стопа سى كوپ وقت اوچگنه слогу دن مركب بولا :

— | | — — —
صو ده با لى كوپ بولور
— | | — — —
چورتان با لى بر بولور ؛
— | | — — —
ايله ما تور كوپ بولور ؛
— | | — — —
جان سوپ گانى بر بولور .
فايسى جرلرنك ۱ نهى هم ۳ نهى بولنگ آخرغى стопа سى دورت слогу لى ، ايكنچى بله دورتنچى يوللرينك آخرغى стопа سى اوچ слогу لى بولا :

— | | — — —
صاندوغاچه يم بير ميسك ،
— | | — — —
آچه اولسون ديدكمى ؟
— | | — — —
صاغده غازده يوق س لاماك ،
— | | — — —
صارغيب* اولسون ديدكمى ؟
(بو جرلرني — | | — | | — | | — ميزا -
نينده صالحو ممكن بولور ابدى ؛ لکن خلق - جرلاغانده -
ايكنچى هم اوچنچى « — » لرنى آچق چغارمى . شونك ايچون اولگى ميزان طوغر يراق كبله) .

بو وزندن باشقه اوزون كويگه جرلانا طورغان جر- لرنكده وزنلرى بار . بو جرلرنك هر بولنده عادتده ۹ ، ۱۰ ، ۱۱ слогу بولا . هر بر فسقه جرنى « آى ، لاي ، هاي ، ده ، اوک » كبى معنى سز كلمه لر كرتوب اوزون جرغه ايله ندر و ممكن ، لکن هر بر اوزون جرنى فسقه جرغه ايلندرو ممكن نوگل .

كوى البته اوستده كيترلهش وزننى اوزگارتنه ، فسقه слогу لرينى اوزون ايتوب ، اوزونلرينى فسقه ايتنه . آندن صوك بر جرنى هم كوى بلان جرلاب بولا . بوندى استننا كوپ نوگل .

بزنگ جرلرده اولگى ايكى يول بل صوئفى ايكى يول آراسنده مناسبت يوق ديلر . بو حقه عبدالله افندى * صارغيب = صارغاب .

بالائی کورەمن، اول سلامت، شاد، کولە؛ هیچ قايغیسی یوق. شوشی وقت، دخی دە مینم اختیارمدن باشقە - مینم ایسیمە قارتلق توشە: فارتایرسک، دنیاڭ آچیسینی تاتورسک، سلامتکڭ بتەر، آلدکدە قېردن باشقە هیچ نرسە بولماس. بوکا آصوسیانتسیە آیرما بوینچە دیلر.

جرلرنڭ اۆلگی ایکی بولی صوڭفی ایکی یولینە (یا ایسە کیریسنچە) اوخشاو، یا ایسە آیرما بوینچە قوشیلووی ممکن.

چیرجیلە ککەیلری پشکەن ایسە،
چیر جاریلوب بارغاندای بولا؛
طوبوب اوسکان یرلر ایسکە توشسە،
چورەك جارلوب بارغاندای بولا.

ایرتەنسە ککەی طوروب آی فاراسام،
ساندوغا صقاي سوتەر اویندی؛
بزدە لە گنەیی شولای اوینار ایدک،
فقیر لککەیی کپسە مویندی.

بو جرلرنڭ اۆلگیسی اوخشاو بوینچە، صوڭفیسی آیرما بوینچە قوشلغان.
سیرە گرەك اوچراسەدە، ھەمە یولندەدە بر نرسە حقندە سويلەگان چرلردە بار:

اونتەرسک ھەر، آی اونتەرسک،
فارتایتبلا خراب ایتەرسک؛
فارتایتبقا بکنا بز رضامز -
اولترو بکنە خراب ایتەرسک.

اونتەرسک ھەر، اونتەرسک،
نیتلرگە قاچان یتەرسک؟
مقدردە یازغان یازلمشنى
کورمە پینچە نیچال ایتەرسک؟

مینم بوندە کیترگان فیکرلرم حاضرگە البتە فیکرلر بولوبقنە طور اچقلر. بوندەغی مسئلەرگە درست جواب بیرر ایچون خلقنڭ ایڭ ایسکی جرلرینی تابو کیرەك لکن آنلرنی حاضر تابو هیچ ممکن توگل. آنلر اونتولغان؛ جرلر اوزگرە.

عبدالله افندی توقایفی شولوق لیکسیە سندنە «خلق شعرلرن طوبلردە واتمادی - اوللردە فادامادی» دېب

بوزلماغان جرلرنڭ اۆلگی ایکی بولی ھر وقت صوڭفی ایکی بولینی آڭلاتقان. بوندی جرلر حاضر دەدە بار. اۆلگی ایکی بولی کوب وقتدە طبیعت تصویرى، صوڭفی ایکی بولندە اوزینڭ فیکرلری، حسلری: طبیعتدە نیچک بولسە، اوزینڭ فیکرلری دە شولای بولا. نیک اۆلگی یوللری دە صوڭفی یوللری کبی توگل؟ بو حقنە بر - ایکی فکر یورتو ممکن، لکن اوزوب ایتورگە حاضر دە هیچ امکان یوق. مینم بو حقنەغی فیکرلرم شوشندن عبارت: (۱) تورک قوملری ایسکی زماندە طبیعت اورناسندە یاشاگان. کیک صحرالر کوروب اوتکان، ناولرینی، اور - مانلرینی، یاغەلر، کوللر، چیشمەلرینی کوروب طورغان، العاصل طبیعتنڭ ایڭ گوزەل منظرەلری آراسندە چوموب یورگان ھم طبیعتنی یغشی بلگان. طبیعت نلی اول وقتلردە ھمە کشینڭ ایلڭ یغشی آڭلاغان نلی بولغان. شونڭ ایچون ایکنچی کشیگە اوز حسلرینی، اوز فیکرلرینی آڭلاتاسی کبلسە، شول طبیعتدەگی مثاللر بل آڭلاتقان: ناکلار آلدندە آی طکلاسام، ساندوغا صقاي صایرای اوبادە؛ شول ساندوغا صقاي صایرای، صایرای ھەر اینسەك ایکان دنیادە.

صوڭراق چققان جرلرنڭ بعضیلرندە بوندی مناسبت بولسەدە، اۆلگی ایکی بولندە کشیلر آراسنە بولا طورغان عادی واقعەلردە کرە:

تورلیگنە چەچکە صانتوب آلد -
اوپورتیم دیبوکلە باقچەغە؛
حق تعالی بخت بیرمە دیسە،
صانتوب آلوب بولمی آقچەغە.

(۲) اۆلگی ایکی بولی (یا ایسە صوڭفی ایکی بولی) آصوسیانتسیە بوینچە ایسکە توشووی ممکن. آصو - سیانتسیە دېب - بزڭ اختیاردن باشقە کوکلیگە توشکان فیکرلرگە ایتلر.

آصوسیانتسیە بولو ممکن اوخشاو بوینچە. مثلاً، کوز کونی آغاچدن یافراقلر قویولوب، اولەنلر اولب، بتون طبیعتنڭ قشقە یوقلاغان کورەمن. حاضر مینم ایسیمە مینم اختیارمدن باشقە - فارتلق کیلوب توشە. فارتلق کونلرندەدە شولایوق بتون حسلر اولب، شول آغاچلر کبی حالسز، یاردمسز قالاچقسک بوکا اوخشاو بوینچە، آصو - سیانتسیە دیلر. ایکنچی مثال آلبق: مینم بپشکدەگی یاش

آرقا افابلا برده ای آت اوبنای
 اویصو فابلا برده تولکی اوبنای
 آنالردن بالا یاشلی قالسه
 کون ایتو کایلرین کونده اوبلای

بو جو رو ریباوف کتابینک ۷۵ نچی بیتنده یازغاندر.
 بن بو جرنی ایشتماز بورن تاتار جرلری و تاتار
 کویلری بیک توبانلر فکرنده ایدم. اولرده ایشتمکان
 جرلر مز بارده بر توسلی موکلی کویلردن گنه جیولغان.
 غرامافونلرده ایشتمولمکده اولان تورلی خاتون قز کویلری
 بیک کیلوشسز و موزیقه ناعده سی بوینچه اشلنمگان کبی
 طویلادر ایدی. «آخری بزنگ نانارده جان غه تأثیر ایته
 طورغان جرلر یوقدر، آخری آنلر موزیقالی خلق توکلدر»
 دیب گمان قیله ایدم. اوشبو جمعیتده غونقولوا خانم
 طرفندن جرانمیش نانارچه جرونی ایشتمدیکم صولک بورنغی
 فکرمدن بتونلای فایتدم. اول ایسه اوشبو تاتار کوینی
 هیچده باشقه خلقلر کویلرینه آرالاشدرمای جرلادی. شول
 قدر کیلوشلی و شول قدر جان آزغی اولوب چیقدی که
 بن تاتار اوغلی دگل حتی باشقهلرده تعسین ایتدیلر و
 نچه دفعه لر قول چاپوب فستاب نکرار جرلاندیلر. حیران
 کویلر مز وار ایکان!

ح. مقصودوف.

بزنی یوقغه جواتا: طوبلر واتماسه - طورمش واتا. یلصایون
 ایسکی جرلر اونوتبلا بارا، یلصایون باکالر چفا. ایسکی
 زمانلرده - پرلر ایرکن، طورمش آنساتراق زمانلرده -
 تیره یافدهغی قارا اورمان بله فاپلانمش تاولر، کمشدن
 صافی کوللر، یلغه، چیشمه لر - خلقنک поэтический
 талант ینه بیک کوپ آزق بیره آلفانلر. نه حاضر؟ -
 طورمش آورایدی. خلق کوبرهك آرتق برتین آرتندن
 عذابلانا. قایدہ حاضر художественный جرلر ترتیب
 فیلینو؟ - اول زمان اوتدی. خلق практический بولغه
 کره. شونک ایچون حاضرگی جرلرنک художественная
 цѣнность ی بیک توبن درجه ده شونک ایچون حاضر
 خلق اوزینک چرنده «غالانسکی فزانک مامغن» - «سویگان
 چار» بله برگه جیا آلا.

جرلر اوزگارہ - شونک ایچون آنلرنی حاضرده نولک
 همه سیننی یازوب آلورغه کیرهك. بو جرلرنیغنه توکل،
 حکایه، بیت، مذاجات، آنالر سوزن، تابشوق، اوشکرگان
 اونولا تورغان خلق دعالرینی - اوبسن - توبسن لرینی،
 اوبناغانده ایتیله طورغان سوزلرنک همه سیننی یازوب آلو
 کیرهك. بونلرنی نیچک جبارغه ایکانن یاقن آراده یازارمن.
 جرلرنک مضمونی حقنده ایکنچی وقتنده سوز آچیلور: فولیه
 ینارلک ماتیربال یوق. عبدالرشید یولداش.

لطائف

۱۱۹

فرانسییهدہ بر مأمورنک، باشقه بر کسبی اولمادیغی
 حالده آز وقتنده زور بایلیق حاصل ایتدیکندن شهبه طوتوب
 اورنندن عزل ایتدیلر. اوشبو وقت مأمورده: «حکومت
 خطا قیله در، آز وقت ایچنده اوزمی باینورلق اقتدارم
 اولدیغندن، بن حکومتنی ده بایونمیش اولور ایدم» دیمشدر.

محرری: رضا الدین بن محمد الدین.

ناشرلی: محمدشاکر و محمدزاکر راسیفار.

II

اونکان بانوار آینده موسقواده اتنوغرافیا موزیقه مجلسی
 اولدی. اوشبو مجالس علم طبیعت آنتراپولوغی، اتنوغرافی
 جمعیتلری طرفندن پولیتبختیق موزه خانه سنده یاصالشم
 ایدی. بونده تورلی نوملرنک جرلرینی جراب کوستردیلر.
 اوشبو جیلهدن قافقاز، تورک، تاتار، باشقرد، تارانچه،
 عجم، چین نوملرنک ملی جرلری جرلاندی.
 بو یرده بن تاتار جرلری حقنده غنه بر ایکی جهل
 بازارغه موافق کوردم. تاتار جرلرینی شاعره ت. س.
 غونقولوا جرلادی. جر ایسه اوشبو ایدی:

«ش-ورا» اورنبورغده اون بیش کونده بر چققان ادبی، فنی و سیاسی مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-Й СТРАНИЦЪ ОБЛОЖКИ
 30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресъ: г. Оренбургъ, Редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنهك ۵، آنتی آیلق ۲ روبله ۶۰ كاپك.

«وقت» برلن برگه آلوچیلرغه:

سنهك ۹، آلتی آیلق ۴ روبله ۶۰ كاپك در.

«ف. م.» نڭ بن اوفودم تابشماقبن
 ذهننى آچار اوچون چالشماقبن
 اوزمنڭ اويلاپ تابقان فكرمه
 مونه بسو ! تابشماقبن تابشماقم
 اگرده آرامزدن برهه اولسه
 کوتاروب تابوت ايله دورتسى يورسه
 باشلر بيش جانليلرى دورت اوله در
 طرناغى بارچه سينڭ يوز (جبولسه)
 کوتارگان دورت اولغان صوڭ سكر آياق
 تابورغه تابشماقنى تمام ماياق
 «شورا» نڭ شول عدد دىن فزدرغانلر
 خان، مفتى، محرران آلوب تاياق .
 فخرالاسلام عين الدين اوغلى .

VIII

دورت كشى کوتاردى بر ميتنى كومارگه
 وقت يتدى اولگاچ قير ايچنه اينارگه
 (بيشاو باروب دورتاو قايتدى)
 أمر يوقدر مينكه اولگاچ قايتب كيلارگه
 (سكر آياق) دورت كشيده
 ميتنى كوتارب جيلارگه
 (بوز بارماق) بار بيشاوندە مەكتەر صاناب بيلارگه
 (دورت جاني) بار ديكاني جان يوقدر ميتنه سيزارگه
 بيش كشى بولغاچ (باشى، هم تنى) بيشاو بولور .
 اورن يوق ايندى ايزارگه !
 بو تابشماقنى يازغان كشيگه
 عجب لانب كولارگه !
 (تعمان اوراسكين) (پيترپاول) .

IX

آلتنچى «شورا» دهغى تابشماقغه
 جواب يازدم يارار ايسه باسماقغه
 (جنازه) در کوتارگانلر دورتاو چانلى
 سكر آياق بولا بونلر باسسه آياقغه
 جاني يوقنڭ باشى ايله بيش باش بولدى
 باريسينڭ طرناقلى يوز باش بولدى
 شولاي ايدوب دورت جان ايله سكر آياق
 بيش باش ايله يوز طرناقغه فوشلاش بولدى
 ابراهيم بن عصمه الله البرندى .

IV

دورت جاني بيش باشى بار يوز طرناغى
 اولگان نڭ بو دنياده بوق طورمقى
 دورت كشى کوتارسه اكر بر تابوتنى
 اوستنده سكر آياق اول طورمقى
 تابوتنى کوتارگوچى دورت باش بولسه
 بيشنچى اولك باشى تابوتدهغى
 باريسن برگه فوشوب حساب قيلساق
 بولادر بيش كشيڭ يوز طرناغى
 البته دورت كشى ده جان بولسه ده
 اولكده نيچك ممكن جان بولمقى ؟
 بز بورون ايشنوچى ايدك بولاي چه ديب:
 نى عجب بيشاو باروب دورت قايتمقى
 ايشنكان ايدم مين ده باش و قتمده
 ايسمه اونتولماي شول قالغانى
 احتمال باشقه نرسه بولوى ده
 عيب كه بيورماگز اوقوب بنى .
 خواجه احمد سيف الملكوف «تاشكند» .

V

اولدى برهه چقدى جاني * فالدى دنيا آندن فاني
 آلوب باروب دفن لرگه * كوتهديلر دورتهه و آنى
 ميت بلهن بو دورتنده * بيش بوله باشلىرى شول حال
 جانلىرى فقط دورتكنه * ميسته جان بولو محال
 ميتنى هم فوشوب صانيم * شونده يوزگه طوله طرناق
 دورت كشيده ايكيشاردن * سكر آياق بلهن طورمقى .
 احمد صفا بن احمد الله . «اويل» .

VI

آلتنچى چيققان عدد «شورا» نى آلدم
 معلومات سوزلردن لذتلاندم
 سندهگى خبرلرنى اوفوب بولوب
 قابندهغى تابوشماقغه نظر صالدم
 يازلمش تابوشماقغه جواب كيرهك
 چيچوگه ممكن بولار كوكل بيروب
 ميتنى كوتارتن دورت ادامغه
 مرحومنى ينه فوشماڭ بيشاو فيلوب
 شول وقتده جاني دورت باشى بيشاو
 كينكانلر سكر آياق بولار جوروب
 بايقاساڭ بيش كشيده يوز طرناق بار
 كورگز شهبه لانسناڭ حساب فيلوب .
 مرسه رسوليّه طلبه سندن : نقشبند اورمبيكوف .

۱۹۱۱ نجی یل ایچون

«وقت» غزتهسی و «شورا» ژورنالی آلوچیلرغه ابونه دفتری آچقندر.

روسیده هر بر پوچتاوای کانتورلرده «وقت» غزتهسینه و «شورا» ژورنالیینه مشتری یازلورغه ممکن. یازلورغه تله گان کشیلر پوچتاوای کانتورغه آچه لرینی بیروب اوز آدرس لرینی یازدرسه لر قوللرینه شوندن کوینانسه بیرله، پیراواد بلانقه لرینه یازوب طورو مشقنی بولمی، اولگی روشده آچه نی اداره گه طوغری بباررگه ده ممکن.

«وقت» ایله «شورا» نك یللق حق لری آیرم آیرم بولغانده بیشار صوم، ایکیسی برگه و بر وقتدن بولغانده طوقر صوم.

آدرس:

Редакция газеты „ВАКТЪ“ и журнала „ШУРО“ въ Оренбургѣ.

○ تاج الدین فاری بن عبدالرحمن خواجه جناب لرینه :
«کلیله و دمنه» حقنده یازمش مکتوبگز نابشرلدی تشکر ایتمکده من. ابن المقفع ترجمهسی یازلدیغی وقتده انشاءالله مکتوبگزندن استفاده ایدرمز.

○ عبدالقیوم بهمانی افندی گه : کاغذلرگز معلوم واقعه ده تلف اولمشلردر.

○ آدرس لری کامل دگل، امضالر اشارت ایله قولباش مکتوبلر باصلملر. تابوشمق و جومباق یازوچیلر نك جواب لری، چیشولوری اداره گه معلوم اولورغه نیوشلی اولدیغندن جواب لری هم برگه یازلمقی لازمدر.

حساب دفتری.

(باشی ۷ نجی عدد قاپینگ ۳ نجی بیتنده).

اولگی مکتوبلرده بیان ایدلمش حساب دفترندن صوڭ بدی صو ولایتنده زلزله دن ضرر کورمش آدملر فائدهسی ایچون پیتر بورغ مسلمان جمعیت خیریه سی اسمینه «قاپال» شهرندن اوشبو کیمسه لر دن اعانتلر کیلدی : ایسانقل حاجی مهمانوف ۵۰ صوم. نگری بیرگان حاجی تروسبکوف ۲۵ صوم. خدای بیرگان افندی تروسبکوف

۱۰ صوم. محمد جان آبابوف ۵ صوم. عبدالحکیم ۵ صوم. خان بك ۳ صوم. رمضان ۳ صوم. فیض الرحمن جهانداروف ۳ صوم. ایشهمندوف ۳ صوم. توری کشیلر دن ۱۳ صوم ۷۲ تین. بتونسسی ۱۲۱ صوم ۷۲ تین. اولگیلری ایله ۱۲۸۹ صوم. جمعیت خیریه، اعانت ایدوچیلر نك هر برینه صمیمی صورته رحمت ایتهدر.

جمعیت خیریه رئیس: علی اصغر سرتلانوف

۳۰ نجی مارت ۱۹۱۱ سنه پیتر بورغ.

تابوشمقنی چیشوچیلر:

۷ نجی عدد «شورا» قاپنده اولان ۳ عدد تابوشمقنی درست چیشوچیلر بونلردر: عمر اورارابوف، ع. حساموف «اورنبورغ». س. عقیفی، احمد الخلیلی «طرویسکی». هارون رشید مقصودی، ن. الکمالی «قازان». نعمان اورانکین «پیتر پاول». علم الدین شهاب الدینوف «فازلی». عبیدالله محمدی، عارف احمدوف، عطاء بونلر نك اورنلری معلوم دگل. اهل الله خیر الله اوغلی «خوقند». شاه احمد «پبر وفسکی».

اداره دن

«قازاقلر حقنده»، «ایهچی قارچقلر»، «مظلومه لر حقنده»، «مکتب و مدرسه لر ده ادبیات درس لری» اسمنده اولان مقاله لر اوز نوبتلری ایله باصلنورلر.

○ حسن علی افندی گه: «دین درس لرینه ایضاح ۲ نجی یل» اسملی مقاله گز نابشرلدی.

○ «بارابالر» دیه یازلش مقاله، بعض جمله لری توشرلوب باصلور.

○ خصوصی مسلمانلر ایچون فائده لی بر نرسه سی کورلما دیکندن «یپیسقوب پارینه ایله مصاحبه» اسملی نولستوی مقاله سی درج اولنمادی.

○ عبدالله افندی بیکنمروف گه: مقاله گز کلدیکنده ۸ نجی عدد ایچون حرف جبولوب تمام اولمشیدی، شونك ایچون مقاله گز ۹ نجی عدد گه قالدی.

○ ملا داود آچورا اوغلینه: باصلور.